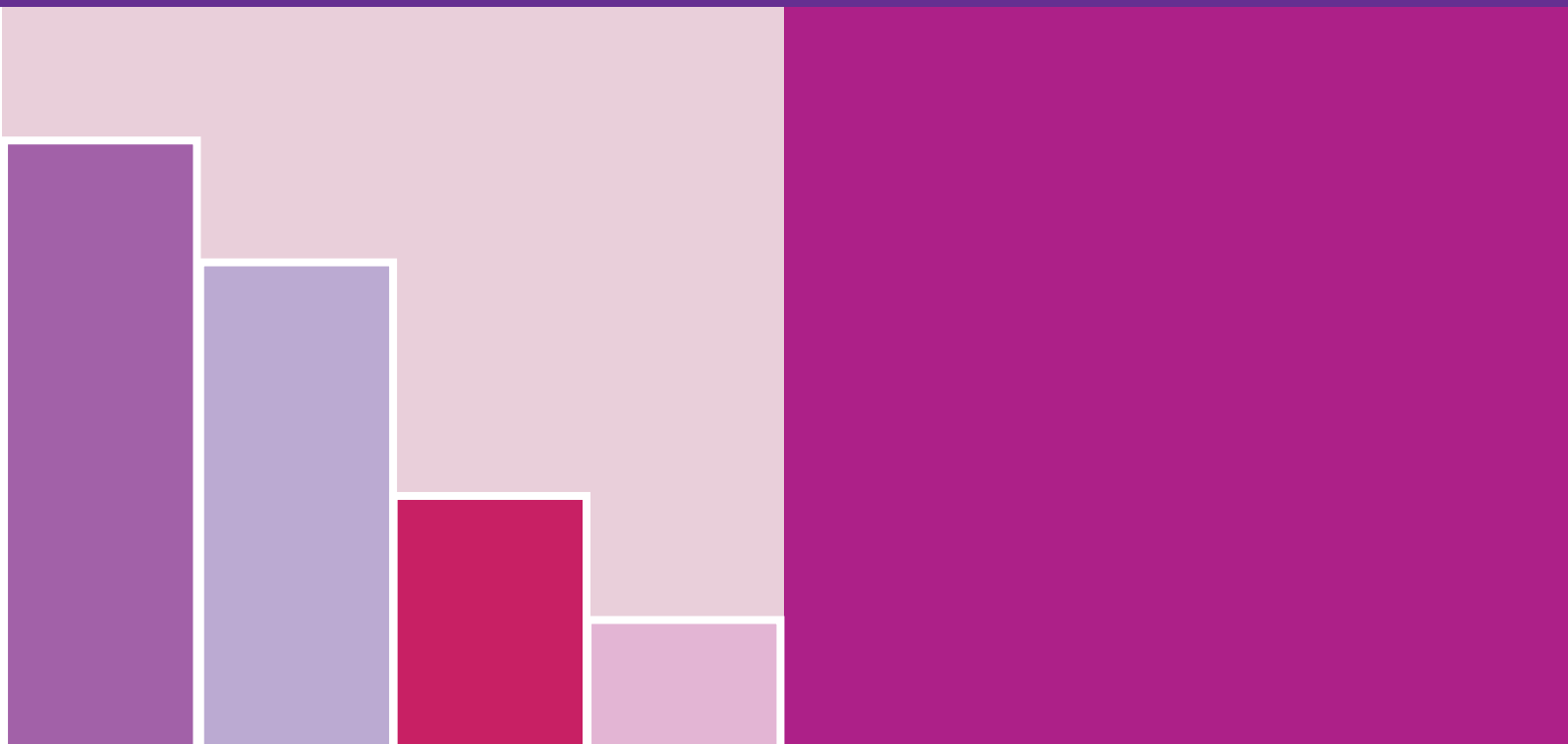

ЗБИРАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ДАНИХ ЩОДО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА У ДЕРЖАВАХ – ЧЛЕНАХ РАДИ ЄВРОПИ

ЗБИРАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ДАНИХ ЩОДО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА У ДЕРЖАВАХ – ЧЛЕНАХ РАДИ ЄВРОПИ

Еліна Руусканен та Кауко Аромаа

Відділ гендерної рівності та протидії торгівлі людьми
Генеральний директорат з прав людини та правових питань
Рада Європи
F – 67075 Страсбург Cedex

Думки, висловлені в цій публікації, є відповідальністю автора(ів) і не обов'язково відображають політику Ради Європи

Відтворення текстів у даній публікації дозволяється за умови згадування повної назви джерела, а саме Ради Європи. Якщо вони призначені для використання в комерційних цілях або повинні бути перекладені на одну з неофіційних мов Ради Європи, будь ласка, зв'яжіться за електронною адресою: publishing@coe.int.

Проект Ради Європи «Запобігання та боротьба з насильством щодо жінок та домашнім насильством в Україні» (фінансується урядом Швеції)

www.coe.int/web/stop-violence-against-women-ukraine

Дизайн і макет обкладинки: K.I.C.

Зміст

1. Вступ	4
1.1. Контекст і масштаб дослідження	4
1.2. Виконання дослідження	7
2. Чинні заходи збирання даних щодо домашнього насильства в державах-членах	10
2.1. Поліція	11
2.2. Екстрені дзвінки	11
2.3. Прокуратура	12
2.4. Суди першої інстанції	13
2.5. Слідчі, які встановлюють причину смерті	13
2.6. Судові заборони	14
2.7. Установи та служби охорони здоров'я	14
2.8. Приватні установи та служби охорони здоров'я	15
2.9. Соціальні служби та установи соціального забезпечення	15
2.9.1. Притулки	15
2.9.2. Телефонні лінії допомоги	16
2.9.3. Інші надавачі послуг	16
2.10. Питання визначень	16
2.10.1. Визначення домашнього насильства	16
2.10.2. Визначення жертви	18
2.11. Характер стосунків між жертвою та зловмисником	18
2.12. Типи насильства	18
2.13. Рух справ у системі кримінального судочинства	19
3. Висновки та рекомендації	23
3.1. Результати	23
3.2. Рекомендації	24
3.3. Типовий підхід до збирання адміністративних даних	28
4. Додатки	31
Додаток 1. Відповіді на розділ 1 опитувальника: поліція	31
Додаток 2. Відповіді на розділ 2 опитувальника: тривожні виклики	33
Додаток 3. Відповіді на розділ 3 опитувальника: прокуратура	35
Додаток 4. Відповіді на розділ 4 опитувальника: суди першої інстанції	36
Додаток 5. Відповіді на розділ 6 опитувальника: розслідування причин смерті	38
Додаток 6. Відповіді на розділ 7 посібника: охоронні ордери	39
Додаток 7. Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державні лікарні	41
Додаток 8. Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державні медичні центри	42
Додаток 9. Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державні пологові будинки	43
Додаток 10. Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державні служби невідкладної допомоги	44
Додаток 11. Відповіді на розділ 9 опитувальника: приватні заклади й служби охорони здоров'я, приватні лікарні	45
Додаток 12. Відповіді на розділ 9 опитувальника: приватні заклади й служби охорони здоров'я, приватні медичні центри	46
Додаток 13. Відповіді на розділ 9 опитувальника: приватні заклади та служби охорони здоров'я, лікарі-терапевти	47
Додаток 14. Відповіді на розділ 10 опитувальника: соціальні служби та установи, притулки	48
Додаток 15. Відповіді на розділ 10 опитувальника: соціальні служби та установи, лінії довіри	50
Додаток 16. Відповіді на розділ 10 опитувальника: соціальні служби й установи, інші надавачі послуг	53
Додаток 17. Приклади національних практик у сфері збору адміністративної інформації про насильство щодо жінок	55
Фінляндія	55
Франція	79
Чеська Республіка	81
Іспанія	83
Швеція	89
Швейцарія	95
Німеччина	97
5. Посилання та інформаційні джерела	98

1. Вступ

Насильство проти жінок – це порушення прав людини, що за самою своєю природою позбавляє їх здатності користуватися основними свободами. Це часто стає причиною подальшого жорстокого ставлення до них і серйозно перешкоджає подоланню нерівності між жінками та чоловіками в суспільстві. Насильство проти жінок шкодить мирові, безпеці та демократії у Європі. Насильство в сім'ї чи вдома відбувається у кожній державі – члені Ради Європи, попри позитивні нововведення у законодавстві, політиці та практиці.

Держави несуть відповідальність за повагу, захист і дотримання прав людини щодо всіх своїх громадян. Тому держави повинні забезпечити вжиття всіх розумних заходів для запобігання, розслідування та покарання всіх форм насильства проти жінок, зокрема насильства в сім'ї та вдома. Насильство проти жінок, особливо коли відбувається вдома, – це складне питання і ускладнюється воно реакцією органів влади, до яких жінки звертаються по допомогу.

Протягом Третього саміту Ради Європи у травні 2005 р. керівники держав та урядів Ради Європи ще раз підтвердили свою відданість справі викорінення насильства проти жінок, зокрема домашнього насильства. Ухваливши План дій, який передбачає запуск «Кампанії боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством» та формування спеціальної групи фахівців з цієї ж теми, вони визначили майбутню діяльність Ради Європи в цій сфері.

«Спеціальна група боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством», яка складається з восьми міжнародних експертів у сфері запобігання та подолання насильства проти жінок, розробила програму для цієї кампанії. Цей документ служить дорожньою картою реалізації кампанії та був затверджений Радою міністрів Ради Європи.¹ Він містить визначення насильства проти жінок, а також мету, цілі, цільові повідомлення та діяльність щодо реалізації кампанії.

Спеціальна група вибрала чотири основні цілі, в яких держав-членів заохочують досягти значного прогресу протягом кампанії. Вони такі:

- законодавчі та політичні заходи;
- підтримка та захист жертв;
- збирання даних;
- підвищення обізнаності.

Подане дослідження зосереджує увагу на збиранні даних – третій основній цілі, вибраній Спеціальною групою боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством. У цьому контексті держав-членів закликають:

- забезпечити систематичне збирання статистичних даних з розбиттям за статтю, типом насильства, а також за характером стосунку зловмисника до жертви в усіх сферах. Таке збирання повинні виконувати державні служби статистики чи інші органи (напр., національні організації-спостерігачі, які займаються питаннями домашнього насильства);
- розробити та використовувати методологію, яка дозволяє гендерний аналіз та порівняння з іншими державами – членами Ради Європи;
- збирати та розповсюджувати хороші практики запобігання насильству, яке чиниться у сім'ї чи вдома, захищаючи жертв та караючи зловмисників на державному, регіональному та місцевому рівнях.

1.1. Контекст і масштаб дослідження

Дані щодо домашнього насильства проти жінок можна збирати багатьма способами. У своєму «Кінцевому звіті щодо діяльності» Спеціальна група боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством, подає чотири типи даних, які можна створювати та збирати для досліджень і боротьби з насильством проти жінок: дані на основі опитувань, дані від державних органів статистики, адміністративні дані та якісні дані.² Це дослідження зосереджує увагу на адміністративних даних.

1 Офіс Ради Європи в Україні

2 «Кінцевий звіт про діяльність Спеціальної групи Ради Європи з боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством», Страсбург, 2008 р., EG-TFV(2008)6.

Хоч останнім часом багато держав – членів Ради Європи розпочали важливий процес збирання популяційних даних щодо розповсюдженості випадків насильства проти жінок-жертв, адміністративні дані служб, попри переваги існування інформаційних технологій, збирають рідко. Такі державні установи, як суди, поліція, служби соціально-побутового забезпечення, а також установи державного (та приватного) сектора охорони здоров'я володіють багатою інформацією щодо використання таких служб жертвами домашнього насильства і щодо того, як служби допомагають жертвам у бажанні знайти справедливість, дістати медичну чи психологічну допомогу, житло чи іншу підтримку. Однак ці установи часто не мають систем обробки даних з можливостями, які б перевищували потреби внутрішньої реєстрації даних самих установ. Інша проблема полягає в тому, що інформацію рідко реєструють чи використовують для аналізу ефективності чинної політики підтримки жертв домашнього насильства чи будь-яких інших оцінок, висновків і досліджень. У результаті, насильство проти жінок залишається невидимим у державній адміністративній системі, бо такі випадки важко простежити навіть у системі кримінального правосуддя. Так само важко оцінити наявність поліпшень у звітності та покаранні.

Перевага адміністративних даних полягає в тому, що установи збирають деякі з цих даних у будь-якому разі, як зазначено вище. Однак їх недолік полягає у нерепрезентативності, бо велика кількість жінок ніколи не повідомляє офіційні установи про насильство; жодна екстраполяція адміністративних даних не дасть інформації про масштаби прихованого насильства проти жінок (Walby, 2005).

Проблеми, виклики та можливості збирання даних щодо насильства проти жінок порушувалися також на семінарах і конференціях, організованих Радою Європи протягом Кампанії боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством (2006–2008 рр.). Регіональний семінар на тему «Збирання даних як передумова ефективних політик боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством» був проведений у Португалії у липні 2007 р. Рене Ремкенс з Університету Тілбурга (Нідерланди) зробила основну доповідь щодо методів збирання даних на Конференції національних координаційних центрів і контактних парламентарів у Страсбурзі у червні 2007 р. Доповідь також стосувалася систем клієнтських даних офіційних установ.

У публікації (Römken, 2007) також вказано, що адміністративні дані зазвичай використовуються для цілей внутрішнього моніторингу та оцінювання. Якщо клієнтоорієнтовані дані використовуються для зовнішніх цілей, важливо пам'ятати, що вони ґрунтуються на нерепрезентативній вибірці і їх не можна легко поширити на ширшу популяцію. Пані Ремкенс також зазначила, що корисність та актуальність баз даних установ передусім залежить від якості реєстрації.

Згідно з публікацією (Römken, 2007), клієнтські справи установ можуть дати відповіді на різні запитання. По-перше, чи можна використовувати ці дані при розв'язанні питання потужностей: скільки жінок можуть скористатися установами та їхніми послугами? Пані Ремкенс підкреслює, що дані про потужності не тотожні даним про розповсюдження. Інформацію, яку збирають служби, не можна використовувати для вимірювання розповсюдженості насильства, бо у більшості суспільств дуже мало скривджених жінок власне скаржаться на насильство до поліції чи інших установ, а жінки, які це роблять, зазвичай зазнали найсерйозніших ушкоджень і маргіналізації (Звіт щодо зустрічі експертної групи / Report of an Expert Group Meeting, 2005). По-друге, клієнтські справи установ можна використовувати при оцінюванні адекватності чинних положень: якого роду допомога потрібна жертвам і яку допомогу можуть запропонувати установи? Крім того, за такими даними можна проводити моніторинг ефективності установ, до яких жінки звертаються (Report of an Expert Group Meeting, 2005). По-третє, адміністративні дані можуть бути корисні для оцінювання та поліпшення якості послуг (Römken, 2007; Walby, 2005). Крім надання інформації, потрібної для поліпшення послуг, дані про користування послугами забезпечують основу для оцінювання адміністративної вартості насильства щодо жінок (Walby, 2005).

Згідно з публікацією (Römken, 2007), клієнтські дані установ важливі для місцевого та національного моніторингу. Відстежування наявності та доступності послуг для скривджених жінок також можна використовувати для оцінювання реакції суспільства на проблему (Report of an Expert Group Meeting, 2005). Однак дослідження у багатьох державах – членах Ради Європи показує, що досі бракує систематизованих чи просто структурованих клієнтських записів, а визначення домашнього насильства різняться. Збирання даних не основне завдання установ для надання послуг, тому зібрані ними дані можуть бути малоякісні та неоднорідні (Report of an Expert Group Meeting, 2005). Наприклад, подвійний облік – розповсюджена проблема, коли жінок, які намагаються дістати послуги від одної чи кількох установ за тривалий проміжок часу, обліковують не один раз.

Публікація (Römken, 2007) вказує, що крім даних від установ потрібні ще й репрезентативні опитування. Там, де адміністративні дані можуть надати поглиблену картину проблеми, національне опи-

тування може забезпечити загальніше соціологічно-орієнтоване розуміння розповсюдженості, природи, визначальних факторів і наслідків домашнього насильства. Іншими словами, клієнтські дані установ та опитування слугують різним цілям і відповідають на різні запитання.

Моніторинг впровадження «Рекомендації Ради Європи Rec(2002)5 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту жінок від насильства»³ показує, що збирання статистичних даних щодо домашнього насильства лише починається в кількох країнах і досі дуже ненадійне.⁴ Лише Велика Британія ввела статистичні процедури для однорідного позначення випадків домашнього насильства і простежування їх по всій системі кримінального правосуддя. Іспанський Центр спостереження розпочав таку роботу, але вона досі перебуває на початковому етапі.

23 держави-члени ведуть поліційну статистику щодо статі жертви та зловмисника, а також характеру стосунків між ними. Однак ці дані рідко зіставляють так, щоб можна було визначити насильство чоловіків щодо жінок, з якими вони перебувають у близьких стосунках. Інша проблема полягає в тому, що багато законів щодо домашнього насильства охоплюють широкий спектр стосунків, через що неможливо відрізнити жорстоке ставлення до партнера від жорстокого ставлення до дитини за даними, сформованими на основі цих законів. Тому державні установи, за винятком поліції, слід навчити визначати та розпізнавати насильство проти жінок та вести звітність у справах, з якими вони стикаються. Наприклад, це стосується медичного персоналу, соціальних служб і житлово-комунальних установ. До збирання широкого спектру даних щодо насильства проти жінок закликали багато дослідників також і з-за меж Європи. Прикладом цього був «Семінар з систем даних для моніторингу та реагування на насильство проти жінок», який проводили в США ще 1998 року. Семінар дійшов висновку (2000), що дані можна організувати за чотири основними категоріями: опитування, репрезентативні у масштабі держави, місцеві дані охорони здоров'я, місцеві дані кримінального правосуддя та опитування надавачів послуг, нерепрезентативні у масштабі держави. Семінар рекомендував оцінити увесь потенціал наявних наборів даних. Цього поки що не зробили у державах – членах Ради Європи.

Це дослідження прагне оцінити нинішні заходи держав – членів Ради Європи зі збирання адміністративних даних щодо домашнього насильства, визначити правові та практичні перешкоди на шляху посиленого збирання даних і видати рекомендації усім державам-членам щодо того, як створити зразкову систему збирання таких даних. Воно вивчає збирання інформації в системах адміністративних даних стосовно домашнього насильства проти жінок у державах – членах Ради Європи. Сюди входить насильство проти жінок, яке відбувається у сім'ї чи вдома, до якого належать, серед іншого, фізична та психічна агресія, емоційне та психологічне жорстоке поводження, сексуальні домагання та зґвалтування між особами, що перебувають у шлюбі, постійними чи випадковими партнерами та особами, які проживають разом. Інші форми насильства проти жінок, які входять до визначення насильства згідно з Рекомендацією Rec(2002)5, такі як інцест, злочини, учинені в ім'я так званої «честі», калічення жіночих геніталій та статеве калічення, а також інші традиційні практики, шкідливі для жінок, такі як примусові шлюби, не входять до цього дослідження. Також до дослідження не входить торгівля жінками.

Окрім оцінення того, які адміністративні дані реєструють держави – члени Ради Європи, це дослідження містить настанови щодо збирання адміністративних даних, зокрема, для таких урядових установ та організацій: поліції, судочинства, прокуратури, державних установ охорони здоров'я (державних лікарень, медичних центрів та інших установ, служб невідкладної та планової медичної допомоги), соціальних служб та установ соціального забезпечення (гарячі лінії, притулки, служби психологічної допомоги, працевлаштування та житлові служби). На додачу до цього, дослідження містить рекомендації зі збирання адміністративних даних, зокрема, для таких приватних організацій та установ: притулків, служб психологічної допомоги та інших служб підтримки, таких як гарячі лінії та приватні медичні служби.

На завершення, дослідження має такі цілі:

- оцінити тип адміністративних даних, які тепер збирають держави – члени Ради Європи щодо домашнього насильства проти жінок;
- розробити модель підходу, який містив би рекомендації щодо збирання адміністративних даних за межами нинішніх практик;
- видати настанови щодо того,

3 Рекомендація Rec(2002)5 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту жінок від насильства», ухвалена Комітетом міністрів 30 квітня 2002 року, далі – Рекомендація Rec(2002)5.

4 Див. «Захист жінок від насильства: аналітичне дослідження щодо ефективності впровадження Рекомендації Rec(2002)5 щодо захисту жінок від насильства у державах – членах Ради Європи», Рада Європи, Страсбург, 2007, CDEG (2007)3.

- які рівні державної влади та які державні чи приватні установи мають збирати який тип даних;
- як впроваджувати систему адміністративних даних в установах, які поки що не збирають рекомендовані дані.

В «Програмі кампанії Ради Європи з боротьби з насильством проти жінок та домашнім насильством» Спеціальна група рекомендує дезагрегувати зібрані дані за статтю, типом насильства, а також за характером стосунку зловмисника до жертви. В результаті, масштаб дослідження обмежений виясненням того, як ці питання та вік жертви і зловмисника тепер реєструють різні органи та установи у державах – членах Ради Європи. Багато органів напевно реєструють і мають реєструвати також інші види адміністративних даних, але інформація з цих питань не головна мета цього дослідження.

1.2. Виконання дослідження

Дослідження виконував Європейський інститут запобігання та контролю злочинності, асоційований з ООН (HEUNI). Дослідницька група HEUNI складається з директора Кауко Аромаа та дослідника Еліни Руусканен.

Дослідження виконувалося за кілька етапів. Його розпочали зі складання карти ситуації зі збиранням адміністративних даних щодо домашнього насильства проти жінок у Фінляндії. На основі інформації, зібраної з різних джерел у Фінляндії, складено проект опитувальника щодо джерел адміністративних даних для всіх держав – членів Ради Європи. Проведено навчальні поїздки до деяких країн Ради Європи для отримання детальнішої інформації про реєстрацію адміністративних даних у цих країнах. Відвідано Іспанію, Чеську Республіку, Францію, Італію, Нідерланди, Словаччину, Швейцарію та Швецію.

Перед візитом до Іспанії, де пан Аромаа та пані Руусканен відвідали Державну службу спостереження за насильством проти жінок, пан Аромаа вже відвідував Федеральний офіс гендерної рівності Швейцарії у жовтні 2007 року. Пан Аромаа відвідав Чехію, щоб зустрітися з представниками чеського Міністерства юстиції та НУО «Біле коло». На основі інформації, зібраної з різних джерел у Фінляндії та отриманої в Іспанії, Швейцарії та Чехії, було завершено підготування опитувальника стосовно джерел адміністративних даних для усіх держав – членів Ради Європи шляхом консультацій із Секретаріатом Ради Європи. Опитувальник складається з кількох розділів, які містять запитання про органи влади та установи, які працюють над проблемою домашнього насильства. Опитувальник має такі розділи: поліція, телефонні екстрені служби, прокуратура, суди першої інстанції, рух справ у системі кримінального судочинства, слідчі, які встановлюють причини смерті, судові заборони, державні заклади і служби охорони здоров'я, приватні заклади і служби охорони здоров'я, соціальні служби та установи соціального забезпечення, до яких входять притулки, телефонні лінії допомоги та інші надавачі послуг. Розроблено два варіанти опитувальника: базовий і детальніший. Усі розділи, крім розділу про рух справ, містять подібні запитання щодо того, які типи даних з питань домашнього насильства проти жінок реєструє відповідний орган чи установа. Фактично всі розділи містять такі запитання з певними варіаціями у формулюваннях:

- Ця установа/орган реєструє інформацію про домашнє насильство?
 - Якщо так, яке точно визначення домашнього насильства застосовується?
- Чи можна відрізнити домашнє насильство *проти жінок* у цих даних?
- Чи можна визначити жертву в цих даних?
 - Якщо так, яке визначення жертви?
- Чи реєструється вік жертви?
- Чи реєструється вік зловмисника?
- Чи реєструється характер стосунку зловмисника до жертви у випадках домашнього насильства проти жінок?
 - Якщо так, чи є список, з якого можна вибрати варіанти можливих стосунків?
 - Якщо так, які варіанти є у списку?
- Чи реєструється тип насильства у випадках домашнього насильства проти жінок?
 - Якщо так, чи є список, з якого можна вибрати варіанти можливих типів насильства?
 - Якщо так, які варіанти є у списку?
- Чи реєструє ця установа/орган якусь іншу інформацію щодо домашнього насильства проти жінок?

Запитання щодо стосунку зловмисника до жертви та типу насильства містять приклади можливих стосунків та типи насильства, щоб респондентові легше було зрозуміти, про який тип інформації йдеться. До прикладів входять такі варіанти, як хлопець/дівчина, партнери, що проживають разом, чоловік/дружина, колишній чоловік/дружина, інший родич (стосунок між жертвою та зловмисником) та фізичне насильство, психологічне насильство, економічне насильство, сексуальне насильство, культурне насильство; дрібне насильство, тяжке насильство, дуже тяжке насильство (типи насильства). Передусім ці варіанти були взяті з наявних розробок Ради Європи в цій сфері; також конкретні приклади стосунків і типів насильства були знайдені при створенні мапи ситуації зі збиранням адміністративних даних у Фінляндії та Іспанії.

Опитувальники були розіслані всім національним координаційним центрам чи посадовцям високого рівня, призначеним державами – членами Ради Європи з метою проведення Кампанії Ради Європи з боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством. Детальна версія опитувальника була розіслана країнам, які відвідували експерти, а базова версія – всім іншим державам – членам Ради Європи. Як англійська, так і французька версії опитувальника були надіслані координаційним центрам у середині листопада 2007 року.

Щоб забезпечити отримання відповідей на всі запитання, координаційні центри отримали прохання переслати опитувальники національним спеціалістам та експертам, обізнаним з різними сферами та аспектами даних щодо домашнього насильства у країнах. Кінцевим терміном для відповіді встановили середину грудня 2007 року. Однак лише 8 країн з 45 відповіли вчасно, тож решті країн надіслали нагадування і встановили новий кінцевий термін для відповідей на середину січня 2008 року. До цього терміну такі країни заповнили опитувальник:

- Австрія,
- Азербайджан,
- Бельгія (лише фламандська частина країни),
- Болгарія,
- Хорватія,
- Кіпр,
- Чеська Республіка,
- Данія,
- Естонія,
- Фінляндія,
- Грузія,
- Греція,
- Угорщина,
- Латвія,
- Ліхтенштейн,
- Литва,
- Люксембург,
- Молдова,
- Польща,
- Португалія,
- Румунія,
- Словаччина,
- Словенія,
- Швейцарія,
- Велика Британія.

Чорногорія, Нідерланди, Швеція та Іспанія надіслали відповіді в лютому та березні 2008 року.

Коли відповіді з достатньо великої кількості країн так і не надійшли до кінця січня та багато західноєвропейських країн не відповіли, експертна група зв'язалася з координаційними центрами та іншими контактними особами HEUNI. Зв'язувалися з такими країнами: Норвегія, Франція, Італія, Велика

Британія та Ірландія. Відповіді отримали з Великої Британії та інших країн, решта не змогли заповнити опитувальник, а деякі повідомили, що ще спробують це зробити.

До середини березня 2008 року 30 з 45 держав-членів Ради Європи заповнили опитувальник частково чи повністю.⁵

Поки різні спеціалісти з держав-членів Ради Європи заповнювали опитувальник, організували ще низку візитів до країн. Пан Аромаа відвідав Підрозділ жертв у Жандармерії Франції, Французький національний інститут демографічних досліджень і Національний центр наукових досліджень у Парижі на початку листопада. Пан Аромаа та пані Еліна Руусканен поїхали до Стокгольма наприкінці січня та відвідали Національну раду охорони здоров'я та соціального захисту, Міністерство інтеграції та гендерної рівності та Шведську національну раду запобігання злочинності. Через брак часу та організаційні труднощі решту візитів до країн (Італія, Нідерланди та Словаччина) не вдалося реалізувати. Звіти щодо Швеції, Франції, Іспанії, Швейцарії, Чехії були складені та надіслані для перехресної перевірки національним експертам, з якими зустрічалися працівники HEUNI.

Крім того, було створено опис збирання адміністративних даних у Фінляндії. Звіт щодо цієї країни містить детальну інформацію про те, як і які типи адміністративних даних збирають і не збирають у Фінляндії різні органи влади та установи при роботі з (домашнім) насильством проти жінок. На додачу до опису збирання даних, до звіту щодо Фінляндії внесено приклади реєстрованої інформації. Це зробили тому, що наведення конкретних цифр полегшує розуміння переваг і недоліків чинного способу збирання даних.

Фінський звіт щодо країни найдетальніший з усіх. Причина проста: раз HEUNI розміщений у Фінляндії та члени дослідницької групи – фіни, пошук інформації щодо домашнього насильства та відповідних національних експертів був легший у Фінляндії та не обмежувався короткими термінами візиту до країни.

5 Відповідей не отримали з Албанії, Андорри, Вірменії, Боснії та Герцеговини, Франції, Ісландії, Ірландії, Мальти, Монако, Норвегії, Сан-Марино, Сербії, Колишньої Югославської Республіки Македонія та Туреччини.

2. Чинні заходи збирання даних щодо домашнього насильства в державах-членах

У цьому розділі наведено результати, одержані з опитувальника, розісланого всім державам-членам для огляду питань збирання адміністративних даних про домашнє насильство проти жінок. Крім цього, подано огляд інформації, зібраної протягом візитів до країн (більше див. у додатку 17). По-перше, необхідно обговорити проблеми, які стосуються збирання даних за допомогою розширеного опитувальника від такої великої кількості джерел. У цьому контексті слід також звернути увагу на надійність даних.

Розроблений для цього дослідження опитувальник був дуже широкий, бо в дослідженні потрібно було охопити багато різних органів влади та установ, які працюють з питаннями насильства проти жінок. Дуже ймовірно, що розмір опитувальника вплинув на бажання та здатність багатьох респондентів його заповнювати. Ще одна риса, яка ймовірно знизила кількість відповідей, – це потреба у великій кількості людей для заповнення опитувальника. Опитувальник містить запитання з багатьох сфер, що потребує участі більш ніж одної особи для надання всіх відповідей. Передання опитувальника зробила процес відповіді тяжким, що може пояснити, чому багато опитувальників були заповнені лише частково. Така ситуація була у більшості держав, які дали відповідь: лише декілька країн заповнили всі розділи опитувальника.

Ще одна проблема аналізу даних, зібраних за допомогою опитувальника, полягала в тому, що відповіді «так» і «ні» не завжди однозначні. У деяких випадках було неможливо простежити інтерпретацію запитань респондентами і тому було складно інтерпретувати відповіді. З цієї причини існують певні проблеми з надійністю інформації, зібраної за допомогою опитувальника.

Чому рівень нерозуміння питань був такий високий і чому так багато відповідей були неоднозначні? На це може бути багато причин. По-перше, той факт, що опитувальник був поданий лише англійською та французькою мовами, міг створити певний лінгвістичний бар'єр, очевидний у деяких відповідях. По-друге, хоча посадовці високого рівня та координаційні центри, призначені державами-членами, – це експерти і спеціалісти у питаннях рівності та насильства проти жінок, вони не завжди знайомі з питаннями чи поняттями збирання даних. Координаційні центри напевне більше працюють з політичними та/або практичними питаннями і менше стикаються з питаннями збирання адміністративних чи статистичних даних. Це могло стати однією з причин неоднозначних відповідей та непорозумінь. Нарешті, запитання могли бути неоднозначні, тому частково проблема могла полягати в самому опитувальнику.

Найкращу та найнадійнішу інформацію в цьому дослідженні отримано та зібрано протягом відвідувань країн. Особисті розмови з експертами з цієї теми були дуже корисні. Це дозволило швидко та ефективно зібрати інформацію, потрібну для опитувальника, з можливістю поставити додаткові запитання, якщо щось було незрозуміло. Окрім того, конкретні приклади, які респонденти давали у зв'язку з питаннями про домашнє насильство та поняття «жертви», а також варіанти стосунків між жертвою та зловмисником і типів насильства дають інформацію, цінну для всіх держав-членів при розгляді та перегляді визначень, використовуваних у роботі з запобігання та боротьби з домашнім насильством.

Основні результати відповідей у кожному розділі опитувальника коротко описані та порівняні з інформацією, наведеною у характеристиках країн. Важливо зазначити, що, схоже, існує певна розбіжність між інформацією, отриманою за допомогою опитувальника, та отриманою під час відвідування країн. При розгляді опитувальника збирання даних може видатися дуже хорошим та широким, але уважніший розгляд характеристик країн показує, що в реальності ситуація складніша та багатомірніша. Проста відповідь «так» в опитувальнику часто перетворювалась на «так, але...», коли справа обговорювалась з національним експертом особисто. Особисті дискусії розкривали проблеми та складнощі за простими на вигляд відповідями в опитувальнику. Це потрібно пам'ятати під час інтерпретації результатів опитувальника.

Усі відповіді на опитувальник зведені в таблиці за кожним органом влади та установою, висвітленою в опитувальнику. Ідея полягає в тому, що описи, таблиці та характеристики країн доповнюють одне одного. Таблиці та характеристики країн можна знайти в додатках 1–17. В усіх таблицях символ « - » означає, що респондент дав відповідь «Не знаю» на відповідне запитання. Під час інтерпретації результатів слід пам'ятати про наведені вище проблеми стосовно збирання інформації за допомогою опитувальника.

2.1. Поліція

Інформація, отримана з опитувальників та відвідувань країн, показує, що на загал поліція використовує достатньо хороші методи реєстрації даних. Майже всі країни, які дали відповіді на опитувальник, заповнили розділ про поліцію.

Поліція реєструє дані щодо домашнього насильства у 27 країнах, які заповнили відповідний розділ опитувальника. Крім цього, у 25 з них серед цих даних можна вирізнити домашнє насильство проти жінок. У багатьох країнах поліція також реєструє особу та вік жертви. Характер стосунків між жертвою та зловмисником реєструють у 23 країнах, а на запитання про тип насильства найчастіше давали негативну відповідь (9 країн відповіли «ні»). Однак при розгляді детальнішої інформації, отриманої під час відвідувань країн, стає очевидно, що відповіді «так» чи «ні» не обов'язково такі однозначні, як здається. Наприклад, може бути можливо вирізнити серед даних насильство проти жінок, але не *домашнє насильство проти жінок* (як, наприклад, у Швеції).

Поліція перебуває у процесі внесення змін і поліпшень до методів збирання даних та до систем у двох з відвіданих країн, а саме у Швейцарії та Іспанії. Швейцарська поліція вводить нову електронну стандартну систему даних, яку впровадять у всіх кантонах. Цю систему збирання даних можна вважати прикладом хорошої практики: вся важлива інформація, як-от стать і вік жертви та зловмисника, характер стосунків між ними та тип насильства, а також багато інших питань стосовно домашнього насильства проти жінок будуть внесені до системи.

Нова іспанська система називається «Система показників і змінних гендерного насильства». Цю систему розробив Державна служба спостереження за насильством щодо жінок. Одна частина системи охоплює дані від служб безпеки, наприклад дані, зареєстровані різними підрозділами поліції. Система вимагає, щоб поліція реєструвала соціологічно-демографічні дані жертви та підозрюваного, характер стосунків між ними та тип насильства. На додачу до цього слід реєструвати, наприклад, тяжкість тілесних ушкоджень та дії, вжиті поліцією. «Система показників» – амбіційний проект, і якщо її впровадження буде успішне, вона стане важливим прикладом хорошої практики.

Загалом результати щодо поліцейських даних показують, що ситуація достатньо хороша у більшості держав – членів Ради Європи. Однак слід зазначити, що хоча поліція реєструє однакові дані у багатьох країнах, використовується різнорідна класифікація та змінні, тому робити порівняння складно. Хороший приклад – спосіб, у який поліція класифікує *характер стосунків між жертвою та зловмисником* у різних країнах. Це проілюстровано в нижченаведених прикладах класифікації характеру відносин з трьох країн:

- будь-які нинішні інтимні стосунки, будь-які колишні інтимні стосунки, батьки, вітчим / мачуха, прийомні батьки / діти, будь-які інші родичі;
- чоловік і дружина, батько, мати, дитина, брат/сестра, співживуть як чоловік і дружина;
- шлюбний партнер, партнер, що проживає разом.

Поліція реєструє відносини між жертвою та зловмисником у всіх трьох країнах, звідки взято наведені приклади. Однак неможливо порівняти дані, зареєстровані за такими класифікаціями. Колишні чоловіки/дружини та партнери не внесені до другого та третього прикладів, тому зібрані за ними дані не можна порівнювати з даними, зібраними згідно з класифікацією у першому прикладі. Крім того, третій приклад охоплює партнерів, які перебувають у шлюбі або які живуть разом, і не охоплює інших членів родини, тому не можна порівнювати цей випадок з двома іншими країнами. Мінімальна вимога зіставності має полягати в тому, щоб усі застосовувані підкатегорії стосунків наводилися окремо.

Такі ж проблеми зіставності стосуються і класифікації типів насильства, які реєструє поліція, хоча згідно з результатами опитування ця інформація менш гетерогенна, ніж класифікація стосунків між жертвою та зловмисником. Основна проблема полягає в тому, що установи системи кримінальної юстиції зазвичай застосовують класифікацію, яка ґрунтується на кримінальному кодексі, і такі класифікації зазвичай не дуже конкретні та не описують деталей власне подій.

Проблеми, спричинені різницею визначень і класифікацій, проходять крізь усе дослідження та застосовуються до всіх висвітлених тут організацій та установ. Питання буде далі описане в розділі 2.10 «Визначення домашнього насильства» цього дослідження.

2.2. Екстрені дзвінки

Питання екстрених дзвінків зрозуміли неправильно у багатьох країнах. Деякі респонденти у відповідях на запитання про екстрені дзвінки надали ту ж інформацію, що й про телефонні лінії допомоги,

хоча запитання стосувалося виразно іншого. Мета розділу 2 про *екстрені дзвінки* полягала в отриманні інформації щодо дзвінків на номери екстреної допомоги, такі як 112. *Лінії телефонної допомоги* у розділі 10 вказували на лінії допомоги жертвам домашнього насильства, якими у більшості випадків опікуються НУО. Позаяк нерозуміння виявилось у низці відповідей, прикріплені інструкції про те, як відповідати на запитання цього розділу, вочевидь, були недостатньо детальні.

Відповіді стосовно ліній допомоги, якими опікуються НУО та третій сектор, будуть висвітлені в розділі «Телефонні лінії допомоги», а відповіді щодо номерів невідкладної допомоги, таких як 112, будуть висвітлені тут. Варто також зазначити, що в Додатку 2 щодо відповідей на екстрені дзвінки цифри в останньому рядку таблиці означають кількість країн, які дали відповідь «так» на запитання у розділі 2. Це країни, які дали інформацію щодо більш ніж одного екстреного номера, й усі вони внесені до таблиці. Однак, раз важливо було показати *кількість країн*, які дали відповідь «так» (принаймні один раз) на запитання про екстрені дзвінки, таку інформацію подали в останньому рядку таблиці.

Розділ про екстрені дзвінки заповнювала 21 країна, з яких 20 відповіли, що інформація щодо телефонних дзвінків реєструється. У 15 з цих країн екстрені дзвінки отримує і опрацьовує принаймні частково поліція, тому можна припустити, що системи даних поліції використовують, коли записують інформацію щодо екстрених телефонних дзвінків. Хоча останню реєструють дуже часто, лише у 16 країнах можна вирізнити дзвінки, причина яких – домашнє насильство. Інформація про особу чи характеристики жертви реєструється у ще меншій кількості країн. Людині, якій надійшов такий дзвінок, може бути непросто скласти чітку картину про сімейні зв'язки або про можливу особу жертви, тому її можуть не вносити до системи збирання даних. Тип насильства реєструють у 13 з 20 країн, які записують інформацію про екстрені дзвінки.

Інформацію про екстрені дзвінки не отримували в період часу більшості візитів до країн. У країнах, де така інформація була доступна, виокремлення випадків домашнього насильства з маси всіх екстрених дзвінків або взагалі неможливе, або проблематичне. У Фінляндії, наприклад, випадки насильства, які відбуваються у приватних помешканнях, кодуються як домашнє насильство незалежно від характеру стосунків між особами. Це означає, що випадки, які не є власне домашнім насильством, кодуються як такі, що, своєю чергою, може призводити до оманливої інтерпретації ситуації.

2.3. Прокуратура

Відповіді на опитувальник розкривають наявність істотної різниці у збиранні даних між поліцією та іншими органами кримінальної юстиції. 28 країн дали відповіді на запитання про прокуратуру, але лише у 14-ти прокуратура реєструє інформацію щодо домашнього насильства. У 11 з них можна вирізнити домашнє насильство щодо жінок з усіх даних, і у багатьох з цих країн інформацію про жертву та про характер стосунків між жертвою та правопорушником також реєструють.

Інформація, отримана протягом візитів до країн, дає подібну картину. У деяких країнах прокурори не реєструють жодної чи майже жодної інформації щодо домашнього насильства проти жінок, в інших же ситуація набагато краща, або наразі вносяться зміни до процесу збирання даних.

Приклад такої хорошої практики – Королівська прокурорська служба Великої Британії. Інформація про домашнє насильство відстежується за новим *Показником насильства щодо жінок*. За цим показником можна проводити моніторинг кількох питань: результати справ щодо домашнього насильства, кількість припинених справ, а також причини неуспішних результатів (напр., ключовий свідок/жертва не підтримують справу, жертва неочікувано не з'являється, жертва відмовляється свідчити чи відкликає раніші свідчення, бракує важливого юридичного елемента тощо). Також реєструють рівну кількість різноманітної інформації щодо підзахисних, жертв і свідків – разом зі статтю, віком, релігією чи віруваннями, етнічним походженням та наявністю інвалідності. Королівська прокурорська служба запровадила посилений електронний моніторинг у квітні 2007 року для збирання інформації про те, що відбувається зі справами після того, як жертва відкликає свою заяву. Наприклад, чи продовжується справа з іншими доказами, з використанням лише заяв жертви чи за допомогою виклику жертви? Чи підзахисний визнає свою провину, чи справу вважають безуспішною? Це буде корисно для аналізу повторюваних шаблонів у справах про домашнє насильство після відкликання свідчень жертв. У листопаді 2007 року CPS Королівська прокурорська служба також почала моніторинг інформації щодо стосунків (партнер у шлюбі/громадянському шлюбі, колишній партнер у шлюбі/громадянському шлюбі, нинішній чи колишній партнер, член родини чи далекий родич), інформації про те, чи жертва та підзахисний однієї статі, й даних про те, чи надавали підтримку жертвам домашнього насильства спеціальні установи.

Судова влада разом з прокуратурою вносить зміни до збирання даних у двох країнах, відвіданих за для цілей цього дослідження: в Іспанії та Швеції. Нова іспанська Система показників і змінних гендерного насильства подана в розділі «Поліція» цього звіту (розділ 2.1). Система містить розділ про судові дані, що містять пропозиції щодо типів даних з домашнього насильства проти жінок, які мають почати реєструвати органи судової влади, зокрема прокурори.

Органи судової влади Швеції ініціювали створення нової структури для класифікації злочинів. Ця ініціатива називається STUK; аббревіатура означає «структурована інформація про злочинність». Мета STUK – отримання одноманітного набору положень для всіх органів судової влади щодо того, як укладати і структурувати ту інформацію про злочини, з якою органи влади працюють у кримінальному процесі. Детальнішу інформацію про STUK наведено в Додатку 17.

2.4. Суди першої інстанції

У розділі 4 опитувальника (суди першої інстанції), респондентам дали змогу відповісти на запитання кілька разів, щоб врахувати ситуацію з кількома типами судів першої інстанції, які працюють зі справами про домашнє насильство та використовують різні системи даних у країні. Усі відповіді зібрані в Додатку 4. Слід зазначити, що цифри в останньому рядку таблиці означають кількість *країн*, а не кількість судів, які відповіли «так» на запитання у розділі 4.

З 30 країн, які заповнили опитувальник, 28 відповіли на запитання стосовно збирання даних у судах першої інстанції. Три країни відповіли на запитання кілька разів і таким чином дали більше інформації стосовно більш ніж одного типу судів першої інстанції. Результати подібні до тих, які стосуються прокуратури: інформацію про домашнє насильство реєструють у судах першої інстанції у 16 країнах, але лише у 9 з них можливо вирізнити насильство проти жінок. Менш ніж 10 країн відповіли «так» на решту запитань у розділі 4, окрім запитання про вік правопорушника, який реєструють суди у 12 країнах, які дали відповіді на цей розділ опитувальника.

Характеристики країни показують, що ситуація зі збиранням даних щодо домашнього насильства судами дуже подібна на фінську і французьку: реєстрацію виконують згідно з рішенням суду/засудженої особи, а не жертви. У Чехії суди реєструють домашнє насильство лише у справах про ухвалення судової заборони. Судова влада, разом з судами першої інстанції, вносить зміни до збирання даних в Іспанії та Швеції (див. попередній розділ).

2.5. Слідчі, які встановлюють причину смерті

23 країни відповіли на запитання стосовно збирання даних слідчими, які встановлюють причину смерті, а 13 країн відповіли, що такі слідчі реєструють інформацію про домашнє насильство. Відрізнити жертву саме як жертву домашнього насильства щодо жінок в даних можна лише у 12 країнах. Слідчі, які встановлюють причину смерті, реєструють характер стосунків між жертвою та правопорушником в 11 країнах. Це означає, що завдяки інформації слідчих, які встановлюють причину смерті, можна визначити кількість жінок, які помирають як жертви домашнього насильства, лише в 11 з 30 країн, що дали такі відповіді. Кількість жертв летального домашнього насильства може, звичайно ж, реєструвати й інший орган влади (наприклад, поліція). Однак результат цього розділу опитувальника достатньо тривожний. Реєструвати надійні дані про кількість жінок, що помирають як жертви домашнього насильства кожного року, набагато легше – бо їх кількість відносно невелика – ніж реєструвати надійні дані про, наприклад, кількість жінок, які стають жертвами нападів у власних домівках щороку. Кількість померлих жінок дасть принаймні часткове уявлення про насильство щодо жінок у певній країні, і ось чому реєстрація цих даних була б дуже важлива.

З іншого боку, коли ми розглядаємо детальну інформацію, отриману протягом візитів до країн, ситуація зі збиранням даних слідчими, які розслідують причини смерті, видається позитивнішою. Усі відвідані країни мають певну інформацію про летальне домашнє насильство. Ситуація подібна у Франції та Швеції в тому, що окреме чи окремі дослідження вже проводилися за цією темою. Такі дослідження охоплюють питання, висвітлені у цьому звіті, такі як кількість жінок, вбитих партнерами чи колишніми партнерами, та стать і вік жертв та зловмисників. Однак ці дослідження не містять «адміністративних даних», бо французьке дослідження проводилося лише раз, а у Швеції цю інформацію не реєструє жоден орган влади і тому її не можна напряму отримати з єдиного джерела.

Приклад хорошої практики збирання даних про летальне домашнє насильство можна знайти у Фінляндії. *Інструмент збирання даних фінської системи моніторингу вбивств* – це база, яка ґрунтується

на даних поліції щодо кожного окремого вбивства, яке відбувається у Фінляндії. База даних містить інформацію про основні характеристики злочинів, регіональний та часовий розподіл, соціально-демографічні дані про жертву та основного правопорушника та їхню поведінку на місці злочину. Система також містить інформацію стосовно розслідування злочинів та інформацію про поведінку підозрюваних після злочину та протягом розслідування. В результаті, детальна та конкретна інформація про кількість жінок – жертв домашнього насильства, як і соціально-демографічна інформація як про жертви, так і про правопорушників, а також про стосунки між ними, доступна завдяки цьому інструментові (більше деталей див. Додаток 17).

2.6. Судові заборони

28 країн відповіли на розділ 7 опитувальника, відкривши, що у 18 країнах принаймні один орган, який займається судовими заборонами, реєструє дані щодо них. З отриманих відповідей видається, що інформація реєструється частіше про особу, на яку накладається судова заборона, ніж про особу, яку заборона має захистити. Це не дивно, бо особа, на яку накладається заборона, має дотримуватися цієї заборони, і за нею якимось чином наглядають. У цьому сенсі зрозуміло, що органи влади більше уваги приділяють реєстрації даних про особу, на яку накладається заборонний ордер, ніж особі, яку ордер має захистити. Така ситуація однак має бути змінена, і це не потребує великих зусиль, бо вся необхідна інформація загалом доступна напряму від органу влади, який видав ордер.

Варто зазначити, що в Додатку 6 цифри в останньому рядку таблиці означають кількість країн, які відповіли «так» на запитання в розділі 7. Є країни, які дали інформацію про більш ніж один орган, який займається судовими заборонами, і ці органи влади всі внесені до таблиці. Однак важливо було подати кількість країн, які відповіли «так» (принаймні один раз) на запитання про судові заборони, що й показано в останньому рядку таблиці.

Хороший приклад збирання даних про судові заборони подала Чехія⁶. Судові заборони могла накладати поліція на місці, навіть проти волі задіяних сторін, якщо розпізнавала ситуацію домашнього насильства, коли реагувала на терміновий виклик. Щодо судових заборон збирається особлива інформація про жертву. За цією системою жертву визначають як особу, що зазнала збитків, і заповнюють спеціальну форму. Це використовують, щоб зібрати щодо кожного випадку такі деталі, як регіон, день/місяць, стать жертви, стать правопорушника, вік жертви, характер стосунків між жертвою та правопорушником, і що відбулося. Немає прямої інформації щодо застосованого типу насильства. Крім цього, збирають дані про дітей, контакти з посередницьким центром тощо. Крім типу насильства, який не описується, таке рішення чітко відповідає основним вимогам збирання даних щодо домашнього насильства за викладом Спеціальної групи Ради Європи з боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством, описаним у Програмі кампанії.⁷

2.7. Установи та служби охорони здоров'я

Загалом дані, отримані як під час відвідувань країн, так і з опитувальника, показують, що збирання даних з державних установ і служб охорони здоров'я могло б бути значно краще. Хоча понад 20 країн відповіли на запитання про державні установи та служби охорони здоров'я, лише 16 зазначили, що державні лікарні реєструють інформацію про домашнє насильство, 6 відповіли, що це робили державні медичні центри, а 9 вказали, що таку інформацію реєструють державні пологові будинки. 10 держав-членів зазначили, що державні екстрені служби реєстрували такі дані. Найширше збирання даних відбувається в державних лікарнях; державні лікарні реєструють усю або майже всю інформацію, згадану в опитувальнику⁸, в таких країнах: Австрія, Фінляндія, Греція, Латвія, Португалія, Іспанія, Швеція, Швейцарія та Велика Британія. Однак висновки з цих відповідей слід робити дуже обережно. Наприклад, звіт щодо Фінляндії показує, що теоретично реєструють усю інформацію, зазначену в опитувальнику, але на практиці існують дуже серйозні недоліки в реєстрації даних, і з різних причин дані ненадійні (див. Додаток 17).

Збирання даних у державних установах охорони здоров'я дещо проблематичне і питання ненадійності існують також і в інших відвіданих країнах. Проблема полягає в тому, що інформацію не реєструють на постійній основі і не застосовують одноманітні класифікації. Багато країн користуються Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10) для реєстрації причин, з яких пацієнт звертається по медичну допомогу.

6 Рішення ґрунтується на австрійській моделі.

7 Див. вище прим. 1, розділ V.b

8 Точні поставлені запитання див. Додаток 7.

Теоретично кодування МКХ-10 дозволяє збирати інформацію щодо кількості жінок, які звернулися по лікування до лікарень чи медичних центрів через ушкодження, спричинені домашнім насильством. На практиці така інформація ненадійна у багатьох країнах з кількох причин. У МКХ-10 понад 10 000 кодів, що дає багато кодів для вибору. Навіть коли відомо, що причина звертання по медичну допомогу – домашнє насильство, потрібно вибирати з понад 80 кодів. Тому дуже ймовірно, що молодший медичний персонал та лікарі заповнюють форми неправильно чи неточно, і це припущення поділяють експерти, які представляють галузь. Окрім того, медичні працівники можуть не вважати своїм обов'язком виходити за межі своїх «основних» зобов'язань – задовольняти медичні потреби пацієнта, а не вияснити його/її особисті справи. Дуже ймовірно, що пацієнти, які стають жертвами домашнього насильства, не завжди розкривають причину, через яку вони звертаються по медичну допомогу. В результаті цього, медичний персонал не завжди може відрізнити ушкодження, спричинене фізичним насильством, від ушкодження через нещасний випадок. Випадки, коли пацієнт не розкриває причини ушкоджень, або коли лікар не знає, що спричинило ушкодження, не кодуються як ушкодження, спричинені домашнім насильством.

2.8. Приватні установи та служби охорони здоров'я

Згідно з отриманими відповідями, приватні установи та служби охорони здоров'я реєструють дані про домашнє насильство навіть рідше, ніж державні. Майже всі країни або не відповіли, або відповіли «ні» на запитання про збирання даних приватними медичними центрами та терапевтами. Приватні лікарні реєструють дані про домашнє насильство у 9 країнах. Поясненням відмінностей у збиранні даних між державними та приватними медичними установами може бути те, що у багатьох країнах персонал державних установ охорони здоров'я, ймовірно, зобов'язаний звітувати та реєструвати свою діяльність ширше та детальніше, ніж їхні колеги з приватних медичних установ. Деякі респонденти сказали, що, наприклад, терапевти можуть досить вільно самостійно вирішувати, які дані реєструвати про своїх пацієнтів. Таке враження посилилося протягом відвідувань країн.

2.9. Соціальні служби та установи соціального забезпечення

Згідно з результатами дослідження, збирання даних щодо домашнього насильства широко ведеться у соціальних службах, установах соціального забезпечення та НУО, які займаються питаннями насильства щодо жінок. Розділ 10 щодо соціальних служб та установ соціального забезпечення, разом із розділом 1 («Поліція»), найчастіше і найповніше заповнювався в опитувальнику. Зокрема, так було з частиною про притулки.

Інформація щодо притулків, телефонних ліній допомоги та інших служб зведена у таблиці в додатках 14–16. Варто зазначити, що цифри в останньому рядку кожної таблиці означають кількість *країн*, які відповіли «так» на запитання в розділі 10. Більшість країн мають понад один притулок, телефонні лінії допомоги та інші служби для жертв домашнього насильства, і багато країн дали інформацію про кількість установ, які займаються питаннями домашнього насильства. Усе це внесено до таблиць. Однак *кількість країн*, які відповіли «так» (принаймні один раз) на запитання про притулки, телефонні лінії допомоги та інших надавачів послуг показана в останньому рядку кожної таблиці в Додатках 14–16.

2.9.1. Притулки

Респонденти відповідали на запитання про притулки дуже активно. Із 30 країн, які дали відповіді на опитувальник, 27 заповнили частину про притулки. Загалом можна сказати, що у більшості країн притулки реєструють достатньо широкі дані. Згідно з результатами опитувальника, принаймні один притулок у майже кожній країні реєструє всю інформацію, про яку питали в опитувальнику.⁹ Однак це не обов'язково означає, що реєстрацію даних ведуть системно. Деякі респонденти вказали, що не ставлять клієнтам запитання просто заради запитань. Інформацію реєструють, лише якщо вона спливає під час відвідування клієнтом притулку або якщо клієнт прагне поговорити про насильство, якого вона чи він зазнали. У деяких відповідях також наголошували, що важливо не завдавати клієнтові стресу важкими питаннями.

Більшість держав-учасниць поінформували, що мають притулки, які приймають лише клієнтів-жінок. Згідно з отриманими відповідями, 9 країн – Бельгія, Фінляндія, Угорщина, Латвія, Литва, Чорногорія, Нідерланди, Польща та Румунія – мають чи мали притулок чи притулки, які приймають як жінок, так і чоловіків.

9 Точні поставлені запитання див. у Додатку 14.

Два приклади хорошої практики збирання даних у притулках можна знайти у звітах щодо країн. Перший – це *іспанська Система показників і змінних гендерного насильства*, яка містить розділ про збирання даних у соціальних службах, зокрема притулках, центрах термінового тимчасового поселення та захищеного житла. Крім реєстрації статі та віку зловмисника і характеру стосунків між ним та жертвою, таке рішення відповідає основним вимогам щодо збирання даних у цій сфері за викладом Програми компанії Спеціальної групи Ради Європи з боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством.¹⁰ Другий приклад надійшов з Фінляндії, де Федерація домівок і притулків матері та дитини використовує детальну стандартну форму збирання даних у всіх своїх 13 притулках по всій країні. Форма містить запитання про всі основні питання домашнього насильства щодо жінок, такі як особисті дані клієнта та правопорушника, тип насильства, якого зазнав клієнт, та характер стосунку правопорушника до жертви. Детальніший опис див. у Додатку 17.

2.9.2. Телефонні лінії допомоги

Подібно до запитань про притулки, багато країн відповіли дуже ретельно на запитання про телефонні лінії допомоги. Останні збирають дані про домашнє насильство екстенсивно, і багато країн доповіли, що у них є телефонні лінії допомоги, які реєструють усю чи майже всю інформацію, яку відображає опитувальник¹¹. Однак питання добровільності відповідей абонентів також було вказане тут.

24 країни надали інформацію про телефонні лінії допомоги, і 22 з них відповіли, що в них є лінії допомоги, які реєструють інформацію про дзвінки. Слід зазначити, що лише деякі лінії допомоги, зазначені в Додатку 15, національні, а більшість з них діють на місцевому рівні.

Інформацію стосовно телефонних ліній допомоги знайдено лише у двох з відвіданих країн – Іспанії та Фінляндії. Як мобільна, так і стаціонарна телефонна допомога надається жертвам насильства на гендерному ґрунті в Іспанії, і згідно з Системою показників і змінних гендерного насильства, кількість клієнтів, які користуються такими службами, та їхні соціально-демографічні показники повинні реєструватися.

У Фінляндії Національна жіноча лінія та Кризовий центр «Тукінайнен» з питань зґвалтувань використовують власні стандартні форми збирання даних щодо всіх, хто дзвонить на безплатні телефонні лінії допомоги, які надають допомогу, психологічну та іншу підтримку жінкам – жертвам насильства. Обидві ці НУО реєструють усю необхідну інформацію про домашнє насильство щодо жінок.

2.9.3. Інші надавачі послуг

Остання частина опитувальника охоплювала інші установи (приватні, громадські, НУО), які надають допомогу чи послуги жертвам домашнього насильства. Цими службами можуть бути, наприклад, церкви, психологічні служби, служби юридичної допомоги, служби зайнятості чи житлові програми. Респондентів просили назвати установу, а тоді давати відповіді на запитання.

Багато респондентів надали інформацію щодо кількох надавачів послуг у своїх країнах. Однак 17 країн відповіли на запитання *принаймні один раз*. Надавачі послуг у 16 з цих країн реєструють інформацію про домашнє насильство. Хоча існує цілий спектр установ, про які давали відповіді, можна сказати, що багато з них реєструють дані достатньо широко.

2.10. Питання визначень

2.10.1. Визначення домашнього насильства

Респондентів просили дати визначення домашньому насильству майже в усіх розділах опитувальника. Визначення, надані респондентами, узагальнені нижче. Усі визначення повторені в Додатку 18.

Різні країни визначали домашнє насильство багатьма способами в різних розділах опитувальника. Наявні визначення можна, однак, приблизно згрупувати. Один достатньо очевидний спосіб визначення домашнього насильства – це відповідність визначенню, взятому з національного законодавства. Визначення згідно з законом були спільні в розділах про поліцію, невідкладні дзвінки, прокуратуру та суди першої інстанції. Принаймні Болгарія, Кіпр, Греція, Люксембург, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Грузія, Чорногорія, Хорватія та Чехія визначали домашнє насильство згідно з національним законодавством в одному чи кількох вищезазначених розділах опитувальника.

¹⁰ Див. вище прим. 1, розділ V.b.

¹¹ Точні поставлені запитання див. у Додатку 15.

Іншу групу визначень можна знайти в розділі про установи та служби охорони здоров'я. Тут домашнє насильство часто визначено медичними термінами, наприклад визначення, яке ґрунтується на діагнозі, який можна поставити згідно з МКХ-10 чи Європейською базою даних тілесних ушкоджень. Установи охорони здоров'я часто вносять лише фізичне та сексуальне насильство у визначення домашнього насильства.

Третю групу визначень домашнього насильства використовують притулки, лінії телефонної допомоги та інші надавачі послуг. Ця група містить різноманітні визначення домашнього насильства, які часто залежать від мети та цільової групи відповідної служби.

Загалом широке визначення домашнього насильства видається комбінацією багатьох визначень: визначення того, хто жертва, визначення типів насильства, які вважаються домашнім насильством, і визначення стосунків між жертвою та зловмисником. Прийняття Рекомендації Ради Європи Rec(2002)5 Комітету міністрів державам-членам щодо захисту жінок від насильства встановило стандарти щодо заходів захисту жінок від різних форм насильства щодо жінок та домашнього насильства. Нижчеподане визначення домашнього насильства, яке міститься в рекомендації, лежить у центрі цього дослідження:

«...будь-який акт насильства на гендерній основі, який спричиняє або може спричинити фізичну, сексуальну чи психологічну шкоду чи страждання жінкам, зокрема погрози таких дій, примус чи свавільне позбавлення свободи, яке відбувається у публічному чи приватному житті. Це охоплює, але не обмежується, таке:

насильство, яке відбувається в сім'ї чи домогосподарстві, зокрема фізична та психічна агресія, емоційна чи психологічна наруга, зґвалтування та сексуальна наруга, а також зґвалтування між особами, які перебувають у шлюбі, постійними чи випадковими партнерами та особами, які проживають разом (...)

У цьому визначенні визначено жертву (жінку), тип насильства (фізичне, психічне, емоційне, сексуальне та психологічне) та характер стосунків між жертвою та правопорушником (таке, що відбувається у сім'ї чи домогосподарстві, між особами, які перебувають у шлюбі, постійними чи випадковими партнерами, а також особами, які проживають разом).

Зіставляючи різні визначення домашнього насильства, зібрані протягом цього дослідження з визначенням Ради Європи, очевидно, що жодне з визначень, якими користуються держави-члени, не збігається з визначенням Ради Європи як таким. Наявні визначення як ширші, так і вужчі від того, яким користується Рада Європи. Дальші визначення – приклади тих, якими користується поліція у деяких державах-членах.

Будь-які випадки загрозової поведінки, насильства чи наруги (психологічної, фізичної, сексуальної, фінансової чи емоційної) між дорослими, які є чи були інтимними партнерами чи членами родини, незалежно від статі.

Насильство в сім'ї – це будь-яка умисна дія чи недія, окрім дій самозахисту чи захисту інших осіб, яка проявляється фізично чи вербально фізичною чи сексуальною наругою або завданням моральної шкоди чи фізичного ушкодження, завдана членом родини іншим членом родини, у тому числі проти дітей, а також проти спільної чи приватної власності.

Домашнє насильство – це акт насильства, який вчиняє особа з домашнього кола жертви. Домашнє насильство може стосуватися форм фізичного та / або сексуального насильства, а також загрозової поведінки або переслідування. Підозрюваними в домашньому насильстві можуть бути (колишні) партнери, члени родини та друзі дому. Підозрювані чи жертви домашнього насильства можуть бути чоловічої або жіночої статі, неповнолітні, дорослі чи люди похилого віку. Вислів «домашнє насильство» не лише стосується місця, де відбувається насильство (воно може відбуватися як вдома, так і за його межами), але й відносин між зловмисником та жертвою.

У деяких з визначень, зібраних для цього дослідження, домашнє насильство обмежується насильством, яке відбувається всередині сімейної домівки, а в інших визначальні стосунки між зловмисником та жертвою. У деяких визначеннях, наприклад тому, яке міститься в Рекомендації Rec(2002)5, важливі як місце, так і стосунки. Варто зазначити, що відповіді на опитувальник показали, що багато держав-членів явно вносять осіб, з якими жертви раніше перебували у шлюбі, чи колишніх партнерів до свого визначення домашнього насильства.

Усі вищенаведені визначення частково перетинаються з визначенням Рекомендації Ради Європи. Однак у жодному з цих прикладів не визначають жертвою жінку. Ймовірна причина полягає в тому, що визначення «домашнього насильства» прагнули дати, не наголошуючи на статі жертви. Крім того, багато

діячів та установ, які заповнювали опитувальник, працюють у сфері, де домашнє насильство – це лише одна з проблем, якими вони займаються. Напевне тому не в їхніх інтересах визначати жертвами лише осіб жіночої статі.

Другий і третій вищенаведені приклади ширші, ніж визначення Ради Європи в тому сенсі, що спільна та приватна власність внесені до другого прикладу, а загрозна поведінка та переслідування – до третього. Однак широкі визначення часто охоплюють визначення, яке у певній формі міститься в Рекомендації Rec(2002)5 і може бути звужене до відповідності визначенню, яким користується Рада Європи. Збирання даних на основі широких визначень не обов'язково становить проблему, бо часто можна реєструвати мінімальні дані (стать і вік жертви та зловмисника, характер стосунків між ними, тип насильства), а також різноманітні додаткові дані. Вузькі визначення створюють більше проблем зі збиранням даних. Якщо визначення домашнього насильства не містить визначень жертви, типу насильства та характеру стосунків між жертвою та правопорушником, неможливо реєструвати інформацію щодо цих категорій. Додавання різних змінних до чинної системи збирання даних може бути складне і вимагає справжнього інтересу в справах збирання даних.

Також варто зважити, чи синхронізоване визначення домашнього насильства, яким користувалися б усі діячі на національному рівні, сприятиме збиранню необхідних даних. Ця проблема висвітлена в останньому розділі цього звіту.

2.10.2. Визначення жертви

У більшості відповідей жертву визначають у гендерно-нейтральний спосіб, маючи на увазі, що як чоловіки, так і жінки можуть бути жертвами. Це найчастіше трапляється у разі визначень, якими користуються, наприклад, поліція та суди, чия робота та послуги спрямовані на всіх членів суспільства, а не лише жінок. Використовувалися такі визначення, як «член родини», «близький член родини», «член домогосподарства», «особи, які перебувають у близьких стосунках», «будь-яка особа або будь-хто, хто пережив насильство».

Деякі притулки, телефонні лінії допомоги та інші служби, чия основна цільова аудиторія становлять жінки, визначають їх як жертв домашнього насильства. Часто траплялися такі вислови, як «особа жіночої статі», «жінка, яка пережила насильство», «жінки», «жінки та діти» або «насильство одного члена родини – у більшості випадків чоловічої статі – спрямоване на іншого члена родини – у більшості випадків жіночої статі».

2.11. Характер стосунків між жертвою та зловмисником

Списки можливих видів стосунків між жертвою та зловмисником використовують багато органів та установ, які реєструють інформацію про насильство щодо жінок у державах – членах Ради Європи. Згідно з отриманими відповідями, списки такого типу найчастіше використовують поліція, притулки, телефонні лінії допомоги та інші надавачі послуг. Списки різноманітні, але більшість з них містять слова «шлюбний партнер», «партнер, який живе разом із жертвою», «батьки», «діти», «інші члени родини», а багато з них також і «друзі та знайомі». Варто зазначити, що більшість із цих списків також відрізняють колишніх партнерів, колишніх шлюбних партнерів і колишніх хлопців/дівчат, що важливо, бо є суттєві докази, що насильство часто відбувається після завершення стосунків. Тому важливо збирати систематичні дані про цей аспект проблеми.

2.12. Типи насильства

Низку варіантів для реєстрації типу насильства у випадках домашнього насильства щодо жінок використовують спеціалізовано притулки, телефонні лінії допомоги та інші надавачі послуг. Списки були різноманітні, але майже всі вони містили *фізичне насильство, психічне/емоційне/психологічне насильство та сексуальне насильство*. Це були найрозповсюдженіші варіанти типів насильства, а також варіанти, внесені до визначення домашнього насильства, викладеного Радою Європи в Рекомендації Rec(2002)5. Економічне та культурне насильство типово не вносять до цих варіантів.

Іноді, особливо в даних поліції чи судів, тип насильства визначають відповідно до злочину, в якому підозрюють зловмисника, наприклад, згідно з застосовуваною(ими) статтею(ями) кримінального кодексу. Натомість, у системі охорони здоров'я тип насильства часто визначають відповідно до ушкоджень жертви, наприклад, на основі кодів МКХ-10. Фізичне насильство превалує у визначеннях, які використовують медичні установи та служби. За усіма відповідями, розповсюдженішою була категоризація типів

насильства згідно з реальним «типом» насильства (таким як ментальне, фізичне, сексуальне), ніж згідно зі ступенем тяжкості насильства.

2.13. Рух справ у системі кримінального судочинства

Опитувальник містив запитання про рух справ, наприклад, чи можливо відстежувати справи про домашнє насильство щодо жінок у процесі кримінальної юстиції. Це питання містило такі чотири підпитання:

- Чи можливо простежити рух справи від повідомлення про порушення до завершення кримінального розслідування?
- Чи можливо простежити рух справи від завершення кримінального розслідування до прокурора?
- Чи можливо простежити рух справи від прокурора до суду?
- Чи можливо простежити результати справ, які потрапляють до суду?

По-перше, отримати відповіді на ці типи запитань за допомогою опитувальника може бути достатньо важко. Респондента просять роз'яснити у письмовій формі проблеми, які можуть бути дуже складні. В результаті цього, хибні інтерпретації запитань і поля, залишені порожніми, доволі часто траплялися у місцях для відповідей в опитувальнику. Інтерв'ю віч-на-віч з експертом суттєво посилили б результати з цих питань, бо зменшувався б ризик неправильного розуміння.

Прикладами хибних інтерпретацій запитань про рух справ були відповіді, де респонденти роз'яснювали кримінальний процес у країні чи питання доступу до правосуддя. Одна відповідь пояснювала права обвинувачених, жертви чи будь-кого залученого до справи в частині розслідування чи ухваленні рішення суду.

Із 30 країн, які відповіли на опитувальник, 9 не змогли відповісти на запитання про рух справ. 8 респондентів, очевидно, хибно інтерпретували запитання, надавши інформацію, недотичну до цього аналізу, або лише дали відповідь «так» чи «ні». Тому 13 країн відповіли на запитання так, що була отримана інформація про те, як можна простежити справи в кримінальному процесі. Ці відповіді подано нижче.

Австрія

«Окремі етапи кримінального процесу з моменту, коли суди отримують звіт поліції, до закриття кримінального процесу можна простежити в царинах як прокуратури, так і суду. Ці окремі етапи охоплюють закриття справи за інформацією поліції або подання формального обвинувачення прокурором, накладення досудового утримання під вартою, наказ про спеціальні слідчі дії, такі як ордери на обшук, прослуховування телефонів тощо, призначення дати слухання, виклик підозрюваних та/або свідків, вилучення та долучення різних процедур, відновлення процедур і багато іншого. Також можна дізнатися, чи завершився кримінальний процес обвинувальним або виправдальним рішенням, але не можна дізнатися про сам вирок. Ухвалені вироки розподіляють по категоріях згідно з кримінальними правопорушеннями і подають у комбінованій формі по групах за типом правопорушень у судово-кримінальній статистиці (Gerichtliche Kriminalstatistik), яку публікує Бюро статистики Австрії (Statistik Austria)».

Хорватія

«У Міністерстві внутрішніх справ записи про домашнє насильство веде Департамент правопорушень, скоєних неповнолітніми. Дані в записах численні та реєструються окремо для кожної з 20 адміністрацій поліції і сукупно для всієї території Республіки Хорватія (РХ). Дані окремих справ реєструють в інформаційній системі Міністерства внутрішніх справ (МВС) і доступні офіцерам поліції на всій території РХ, які мають дозвіл на доступ до цих даних. Дані вносять до інформаційної системи в той момент, коли надходить звіт про випадок домашнього насильства або коли отримують повідомлення про такий випадок. Дані оновлюють після завершення розслідування злочину чи правопорушення. Якщо справу вважають правопорушенням, офіцерам поліції, які ведуть інформаційну систему МВС, радять реєструвати інформацію щодо результату процесу за правопорушенням та відповідного рішення суду, який займається дрібними правопорушеннями. Якщо справу вважають кримінальним злочином, офіцери поліції не отримують рішень кримінального суду, тому вони не можуть вносити таку інформацію до інформаційної системи і не можуть відстежувати результат кримінального процесу.

У Муніципальному суді м. Загреба можна знайти результати справ, які потрапляють до суду після ухвалення рішення та/або накладення санкцій».

Естонія

«На рівні метаданих можна відстежити процес:

- 1) від повідомлення про правопорушення (коли було ініційоване слідство) до кінця розслідування злочину;
- 2) від закінчення розслідування злочину до прокурора;
- 3) коли справу надсилають до суду, не у звіті суду.

Більшу частину статистики можна отримати від ініціювання процедури до формування остаточного процедурного рішення».

Фінляндія

«Можливо простежити за справами від повідомлення про злочин до закінчення кримінального розслідування. Таку інформацію реєструють у системах даних поліції. Від цього моменту неможливо простежити рух справ, бо дані, якими користуються поліція, прокуратура та суди, не сумісні між собою».

Грузія

«За кримінальними справами стосовно підозрюваних у скоєнні злочинів у сфері домашнього насильства стежать від моменту повідомлення про злочин до остаточного ухвалення судового рішення. Повідомлення, яке отримують з екстрених дзвінків або з письмових заяв про стверджене вчинення таких дій, які, на перший погляд, можуть містити елементи кримінального правопорушення, розглядає Генеральна прокуратура Грузії, а тоді передає до такого правоохоронного відомства, яке має компетенцію у відповідній юрисдикції. У разі, якщо розслідування розпочинають у результаті повідомлення, орган, який проводить кримінальний процес, періодично пересилає оновлену інформацію про рух справ у відповідному пункті їх прийняття до Генеральної прокуратури Грузії. Що найважливіше стосовно руху справ щодо гаданого факту домашнього насильства, то це роль відділу захисту прав людини в Генеральній прокуратурі Грузії. Відділ виконує моніторинг розслідування/переслідування певних типів злочинів, які належать до пріоритетів Генеральної прокуратури, і серед них випадки домашнього насильства. Відділ інформують про початок розслідування і продовжують повністю інформувати та давати найсвіжіші дані про рух справи від слідчої стадії процесу до остаточного ухвалення судового рішення у відповідній судовій установі».

Нідерланди

«Можна стежити за справами про домашнє насильство (ДН), але немає особливого маркера для справ про насильство щодо жінок. Можна також побачити, скільки справ про ДН щороку вирішують / завершують та яким чином (чи вирішують, і якщо так, яке покарання, чи справа дійшла до судді або чи працював з нею прокурор, чи справу відхилено, чи відбулася фінансова чи інша транзакція тощо)».

Польща

«Можна простежити хід процесу в кожній окремій справі, бо архіви судів містять, зокрема: дату подання офіційного обвинувачення, прізвище та ім'я обвинуваченого, юридичну кваліфікацію ствердженого акту [злочину], ім'я потерпілої особи, дати слухань та їх результати, дати ухвалення вироку разом з його змістом, або, якщо справу закрито іншим способом, будуть вказані дата закриття справи разом із визначеними засобами, подання апеляції, також сторона, яка подала на апеляцію, а також рішення суду другої інстанції».

Румунія

«Поліція та прокуратура присвоюють унікальний номер кожній справі, зокрема справам щодо домашнього насильства. Варіант «домашнє насильство» тепер доступний у реєстрації інформації поліції та прокуратури, але суди не мають спеціальної статистики стосовно справ щодо домаш-

нього насильства. Тому відстежування справи про домашнє насильство в різних установах наразі неможливе.

Національне агентство захисту сім'ї цього року попросило Міністерство юстиції та Міністерство громадських справ ввести особливе згадування у їхній спільній інформаційній системі, яка називається ECRIS, стосовно справ про домашнє насильство для того, щоб простежувати їх розвиток. На думку експертів, оновлення ECRIS відбудеться на початку 2009 року.»

Словенія

«Справи можна відстежувати, лише відстеживши документи в кожному окремому випадку. Поліція може відстежувати справи про домашнє насильство від повідомлення про злочин до завершення кримінального розслідування».

Іспанія

«Існує Центральний реєстр захисту жертв домашнього та гендерного насильства, який веде Міністерство юстиції. Дані для цього реєстру надходять з судів. Реєструють дані про засудженого агресора та жертву. Дані про карний процес реєструють від перших етапів до вироку. Захисні заходи реєструють тоді, коли їх застосовують і коли вживають. Також реєструють громадські заходи. Центральний реєстр регулюється королівським указом 355/2004 від 5 березня».

Швейцарія

«Від звіту про злочин до кінця кримінального розслідування: так і ні. Дані поліційної статистики злочинності оновлюють на основі слідчих дій. Завжди можливі зміни. Ми зберігаємо лише найактуальнішу інформацію.

Від кінця розслідування злочину до прокуратури: ні.

Від прокурора до суду: ні».

Швеція

«Так, до деякої міри. Можна простежити рух справ від повідомлення про злочин до завершення його розслідування, а також від завершення розслідування злочину до прокурора і від прокурора до суду. Однак неможливо простежити результати справ, які йдуть до суду».

Велика Британія

Дві відповіді надійшли з Великої Британії. Обидві наведено тут.

«Можна простежити від етапу, який передє ухваленню обвинувачень, до виходу справи з прокуратури. Наразі неможливо ані порівняти дані поліції з даними Королівської прокурорської служби (КПС), ані постійно отримувати дані про вироки із судів. КПС реєструє дані про всі випадки домашнього насильства в Англії та Уельсі в комп'ютерній системі COMPASS, яка містить дані про підзахисних (CMS) та жертв/свідків (WMS). Дані CMS достатньо стабільні від початку 2004 року, натомість дані про жертв/свідків нові та поки що нестійкі. Справи також реєструють у спеціалізованих судах з домашнього насильства».

«Можна відстежити звіт про правопорушення до кінця розслідування злочину, але лише в рамках поліційної служби. Інформацію щодо всього розслідування будуть тримати та оновлювати поліціанти, які ведуть справу. Така інформація не буде доступна загальній громадськості, й на цьому етапі нема спільної бази даних поліції та інших органів. Якщо виникають труднощі, наприклад, щодо дітей, які живуть у оселі, можуть дати рекомендацію соціальній службі, але це відбувається індивідуально.

Тільки-но поліція збере відповідні докази для підтримки справи, вона ухвалює рішення висунути обвинувачення після консультації з Королівською прокурорською службою. Керівні принципи висунення обвинувачення змінилися в останні роки так, щоб справи тепер могли йти до суду, навіть якщо жертва забере свою заяву. У цьому бачили позитивний крок у роботі з випадками домашнього насильства, бо якщо жінок погрозами змусять забрати заяви, справа продовжуватиме рухатися до суду, і не буде припинена.

Після обвинувачень поліції справа далі перейде до Королівської прокурорської служби та її заслухають спочатку у мировому суді, а тоді в кримінальному суді присяжних, якщо потрібно. Результати

судів доступні громадськості, хоча без знання деталей справи та імен залучених осіб буде неможливо простежити рух справи від початкового повідомлення. Позаяк немає особливого обвинувачення в домашньому насильстві, це перешкоджає відстежувати справи по всьому процесу».

Одна річ видається спільною для всіх держав-членів, які відповіли на запитання про рух справ: можна простежити рух справи в одній частині/деяких частинах кримінального процесу (наприклад, від кінця кримінального розслідування до прокурора), але не по всьому процесу, наприклад від повідомлення про правопорушення до остаточного рішення суду. Це відбувається тому, що системи даних та особливо класифікації, які використовують різні органи влади, не сумісні одна з одною. Один з прикладів спроб стандартизації класифікацій, які використовують різні органи влади, можна знайти у Швеції. Планування цієї ініціативи, яка називається STUK, почалося вже у 2000 році, а більшість її частин мають бути впроваджені у 2012-му. Одна ціль STUK – це уможливити простежування руху справи по всій системі кримінального процесу. Однак обсяг часу, який зайняв проект, добре показує масштаб проблеми, і, напевне, тому більшість країн не намагалися створити таку систему самостійно.

3. Висновки та рекомендації

Метою цього дослідження – визначити, які адміністративні дані про жертв домашнього насильства у теперішній час збирають країни – члени Ради Європи, і надати рекомендації щодо збирання більшої кількості адміністративних даних, якщо порівнювати з чинною практикою. У цьому розділі наведено результати дослідження та відповідні рекомендації.

3.1. Результати

Проти решти застосованих методик збирання інформації, найконкретнішу і найкориснішу інформацію в рамках цього дослідження вдалося отримати під час візитів до кожної з країн. Ця інформація викладена в детальних доповідях про ситуацію в окремих країнах, наведених у Додатку 17. Мета доповідей щодо країн – більш чи менш детально продемонструвати різні способи, якими різні державні органи та установи організували (або ні) збирання даних щодо домашнього насильства у своїх країнах. Доповіді щодо країн можуть використати інші країни як приклади або моделі збирання інформації при плануванні або розгляді різних способів і систем реєстрації даних. Утім слід зазначити, що строки реалізації проекту дозволяли провести лише короткотермінові візити. Через необхідність ретельного підготування для забезпечення успішного візиту не завжди вдавалося скоординувати відповідні візити так, щоб організувати їх у вигляді відлагодженої програми візитів. Тривалий час на підготування та додатковий час на сам візит до кожної країни дозволили б отримати навіть більше інформації.

Проте дослідження дало результати, що мають велику практичну цінність у плані застосування різних визначень таких основних понять, як «домашнє насильство», «жертва», «стосунки між кривдником і жертвою» та «види насильства». Це, поза сумнівом, найцінніша інформація, яку отримано шляхом анкетування. Кількість відмінних визначень наочно ілюструє теперішню ситуацію, коли спроба запровадити єдині визначення для використання всіма країнами – членами Ради Європи може виявитися доволі проблематичною і забрати чимало часу, враховуючи той факт, що кожна країна повинна буде оцінити власну ситуацію, визначити системи, що використовуються для отримання даних, показники та класифікації, що використовуються при цьому, і переконати численних суб'єктів відповідним чином адаптувати свої системи збирання даних. Можна також стверджувати, що повсюдне запровадження єдиних визначень не завжди доцільне. Нижче це питання аналізуватиметься докладніше.

Попри інколи сумнівну надійність результатів анкетування, отримані відповіді чітко вказують на те, що найповнішу інформацію отримують правоохоронні органи, а також соціальні служби, НУО та представники третього сектора. За результатами опитування, найменш задовільний стан справ у системі охорони здоров'я та в судових органах. Проблема з системами даних, які використовують судові органи, полягає в тому, що у багатьох країнах державна прокуратура і суди не вирізняють окремо випадки домашнього насильства. Справи кваліфікують відповідно до визначень правопорушень, наведених у кримінальних кодексах і законах. Як наслідок, у системах даних державної прокуратури та судів випадки домашнього насильства окремо не виділяють, якщо вони не становлять самостійного складу злочину. Ще одна проблема полягає в тому, що органи кримінальної юрисдикції зазвичай не ведуть статистику щодо жертв злочинів або стосунків між жертвою і злочинцем, а тому в більшості випадків нема жодної інформації, що могла б дозволити описати випадки домашнього насильства щодо жінок з боку їхніх партнерів або колишніх партнерів.

Що стосується системи охорони здоров'я, проблеми зі збиранням даних мають дещо інший характер. Деякі респонденти зазначали, що, можливо, лікарі та медпрацівники не вважають своїм обов'язком дізнатися, чи став пацієнт жертвою домашнього насильства. Їхнє завдання полягає передусім у тому, щоб надавати допомогу в разі травм, а не з'ясовувати, що стало їх причиною. Труднощі з визначенням проблеми – одна з причин незадовільної реєстрації даних у системі охорони здоров'я. Лікарі та медпрацівники не завжди володіють необхідними вміннями та інструментами для визначення травм, характерних для домашнього насильства. Крім того, ставити запитання про те, чи було домашнє насильство, теж нелегко, особливо якщо не бути впевненим, що відповідь буде ствердна. Можна також припустити, що спроби розпитати про можливе домашнє насильство можуть викликати у пацієнта недовіру до лікаря і змусити його утримуватися від звернення до лікувальних закладів. Отже, це стає питанням лікарської етики. Ці проблеми можуть бути розв'язані, принаймні частково, шляхом додаткової підготовки щодо того як

визначити проблему. І як її обговорити з пацієнтом. Ще одна проблема, що може призводити до незадовільного реєстрування даних у системі охорони здоров'я у багатьох країнах, полягає у зростанні співвідношення кількості пацієнтів до кількості лікарів/медпрацівників і необхідності пріоритизації робочих завдань. В умовах істотно обмеженого часу реєстрацію даних про випадки домашнього насильства можуть вважати не найважливішим завданням. Збирання даних можна покращити шляхом виділення більших ресурсів для системи охорони здоров'я. Проте бажання дізнатися у пацієнта про домашнє насильство та власна зацікавленість у реєструванні інформації про випадки домашнього насильства залежать також від особистої позиції. Зміна ставлення до проблеми у поєднанні з належною спеціальною підготовкою може виявитися складнішим викликом, ніж виділення додаткових ресурсів.

Перш ніж надавати рекомендації стосовно того, які саме адміністративні дані про домашнє насильство необхідно збирати і яким способом, важливо розглянути мету збирання адміністративних даних і питання зіставності даних.

Передусім головна мета збирання адміністративних даних про домашнє насильство щодо жінок полягає в отриманні інформації, що дозволяє її порівнювати у межах країн та у межах державних органів і установ. Це означає, що адміністративні дані можуть бути використані різними державними органами і установами при оцінюванні змін як у ситуації з домашнім насильством щодо жінок, так і у власній діяльності. Наприклад, притулки можуть реєструвати певні дані про своїх клієнтів за декілька років, порівнювати показники за різні роки і робити висновки на основі зареєстрованих даних. Крім того, всі державні лікарні можуть реєструвати однакові дані для їх подальшого порівняння як у часі, так і між різними лікарнями.

В ідеалі адміністративні дані мають дозволяти порівняння між різними країнами. Для цього необхідно, щоб державні органи та установи різних країн, що працюють в одній сфері, реєстрували дані за певними показниками єдиним для всіх способом. Серед таких показників можуть бути, наприклад, стать та вік кривдника і жертви, характер стосунків між ними та характер вчиненого насильства. Втім повна класифікація показників у різних державних органів може мати відмінності залежно від характеру і мети їхньої діяльності. Порівняність між країнами може означати, наприклад, можливість для лікарень у різних країнах порівнювати кількість жінок, що звертаються по допомогу з приводу травм, які вони дістали внаслідок домашнього насильства, характер насильства щодо таких жінок, та чи був кривдник теперішнім чи колишнім чоловіком або партнером.

Утім є декілька причин, чому порівняння адміністративних даних між різними країнами являє собою певну проблему. Одна з головних причин – відмінності у визначеннях і термінології, що використовуються в різних країнах різними державними органами. Визначення домашнього насильства, жертви або видів насильства відрізняються як між державними органами, так і між країнами. Це найпомітніше на прикладі правоохоронних і судових органів, які найчастіше використовують визначення, дані в законі. Наприклад, у різних країнах існують відмінності в системах і змісті запобіжних заходів, відповідно, відрізняються і зареєстровані дані. Навіть якщо правові системи і законодавство деяких країн-членів мають між собою чимало подібного, окремі кримінально-правові акти і, відповідно, вживані визначення можуть значно відрізнятись.

Визначення понять «домашнє насильство» і «жертва» та видів насильства природним чином обумовлені тим контекстом, у якому вони виникли і вживалися. Дії та діяльність, а також мета діяльності, наприклад, правоохоронців, медиків або притулків відрізняються між собою, а тому значення понять, якими вони користуються, не тотожні. Отже, запровадження «всєбічного», єдиного визначення домашнього насильства або жертви, що однаково використовуватиметься в усіх сферах, можливо, ані виправдане, ані доцільне. Реалістичнішим завданням було б запровадити єдині визначення в кожній сфері діяльності для того, щоб, наприклад, усі суди, всі лікарні або всі притулки у межах однієї країни або в різних країнах користувалися однаковими визначеннями понять. Це дозволить проводити порівняння між судами, лікарнями або притулками не лише у межах однієї країни, але й між країнами.

3.2. Рекомендації

Надаючи рекомендації державним органам і установам щодо збирання даних про випадки домашнього насильства щодо жінок, слід пам'ятати, що збирання даних не головне завдання таких органів.¹² Їхнє основне завдання полягає в іншому (встановлення факту злочину, встановлення провини підозрюваного

12 На це у своїх відповідях звертали увагу декілька наших респондентів.

у вчиненні насильства, надання допомоги потерпілому, надання притулку жертві насильства, надання соціальної допомоги жертві насильства), тоді як зібрані дані є лише побічний продукт їхньої діяльності. Відповідно, часто здається нереальним закликати такі установи почати реєструвати дані в тому ж обсязі, що й державні органи, чие основне завдання є саме збирання даних. Крім цього, такі державні органи та установи – професіонали у своїй власній сфері, а не у збиранні даних. Це означає, що вони не завжди мають необхідні знання або справжню зацікавленість у збиранні даних, що, своєю чергою, може призвести до того, що зареєстровані дані будуть неточні або ненадійні.

Також важливо враховувати, яку кількість інформації про домашнє насильство щодо жінок реально здатні зареєструвати державні органи й установи та НУО, бо їхня сфера діяльності та коло обов'язків доволі широкі та недостатньо чітко визначені. У багатьох країнах існують телефонні «гарячі лінії» та інші послуги, якими можна скористатися у складних життєвих ситуаціях, зокрема у випадках домашнього насильства. Такого роду послуги можуть надавати, наприклад, релігійні установи (церкви), заклади допомоги постраждалим або муніципальні заклади соціального забезпечення. У випадку, коли такі послуги спеціально не розраховані на жінок, що стали жертвами домашнього насильства, зібрані дані про домашнє насильство також можуть виявитися недостатньо точними. Однак основну інформацію можливо і необхідно реєструвати. Яку саме основну інформацію збирати і яким чином вона реєструватиметься, має стати предметом обговорення з державними органами й установами, що надають допомогу. Показовий приклад такої співпраці може бути знайдений в Іспанії, де Державною службою спостереження за насильством щодо жінок було розроблено систему показників та змінних гендерного насильства. Працівники служби організують семінари та засідання за участю установ боротьби з гендерним насильством та роботи з жертвами насильства, щоб переконати їх почати планування і збирання даних згідно з *Системою індикаторів та змінних гендерного насильства*. Цей підхід рекомендується також застосовувати і в інших сферах.

Можливо, нереально вимагати, щоб установи, які у своїй роботі мають справу з випадками домашнього насильства щодо жінок, створювали і впроваджували цілком нові системи реєстрації даних. Однак у наявних системах збирання даних у будь-якому разі регулярно відбуваються зміни та вдосконалення, і подібними нагодами можна скористатися для внесення коректив до класифікацій відповідно до основних вимог щодо збирання даних, визначених *Робочою групою Ради Європи з протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству* у Програмі дій у рамках кампанії.¹³ Внесення змін до чинних класифікацій цілком можливе, і якщо це зроблять, ми пропонуємо взяти до уваги такі рекомендації.

Рекомендація щодо створення координаційного органа зі збору даних

Наразі типова така ситуація, коли різні установи надають дані про домашнє насильство щодо жінок практично зовсім неузгоджено. Як наслідок, показники та класифікації, що вони застосовують, не відповідають єдиним правилам. Через брак системної координації важко розраховувати на поступ у цій сфері. Тому має бути створене центральне національне управління або координаційний центр, що контролюватиме і даватиме вказівки з цього приводу. Такою установою може бути, наприклад, національне управління статистики або служба, як в Іспанії.

Рекомендація щодо того, яку інформацію треба збирати на якому рівні владних повноважень і в яких саме державних чи приватних установах

Збирання адміністративних даних про домашнє насильство щодо жінок – завдання органів боротьби з домашнім насильством найнижчого рівня. На практиці це може бути, наприклад, співробітник правоохоронних органів, викликаний на місце вчинення домашнього насильства, лікар, що надає допомогу пацієнтові з приводу травм, які той дістав внаслідок домашнього насильства, або оператор телефонної «гарячої лінії», що отримав відповідне повідомлення. Водночас державні органи та державні або приватні управління вищого рівня контролюють за тим, щоб значущу і корисну інформацію реєстрували належним чином та згідно з відповідними інструкціями. Отже, державні та приватні органи, такі як міністерства, національні ради, асоціації, спілки та центральні організації, відповідають за організацію, нагляд, контроль, надання вказівок і підготування персоналу для збирання адміністративних даних про домашнє насильство щодо жінок у межах власної сфери діяльності та серед органів найнижчого рівня.

Друга частина рекомендації стосовно того, *які саме дані мають збирати ті чи інші державні та приватні установи*, розглядатиметься нижче у розділі «Типовий підхід до збирання адміністративних даних».

13 Див. виноску 1 вище.

Рекомендація щодо створення системи адміністративних даних в установах, що досі не збирають рекомендованої інформації

При створенні систем адміністративних даних на національному рівні необхідно починати з визначення та оцінювання всіх відповідальних державних органів, закладів, установ та НУО з боротьби з домашнім насильством щодо жінок. Приклади таких органів та установ можна знайти, скажімо, у доповідях про ситуацію в цій сфері в різних країнах у рамках цього дослідження. Дальший крок – скласти реєстр зібраних адміністративних даних про домашнє насильство щодо жінок, що є в розпорядженні цих органів та установ, бо зазвичай усі установи зберігають ту чи іншу інформацію про свою діяльність та своїх клієнтів. Яку саме інформацію вже збирають, яким способом і за якими показниками? Чи має збирання даних системний характер і чи використовується для цього певна визначена форма та/або система даних? Центральний орган має відповідати за складання такого реєстру та надання всім установам подальших додаткових вказівок з пов'язаних питань.

Згідно з Програмою дій Ради Європи у рамках *Кампанії боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством*, зібрані дані треба класифікувати за статтю, видом насильства та характером стосунків між кривдником і жертвою. Такий підхід взято за основу в рамках цього дослідження, і тому ми рекомендуємо, щоб усі органи та установи боротьби з (домашнім) насильством щодо жінок реєстрували щонайменше такі дані, а також вік кривдника і жертви. Відповідно, якщо згідно з реєстром зібраних даних таку інформацію досі не реєструють, необхідно запровадити таку вимогу.

Якщо форма та/або електронна система збирання даних уже створені, тоді інформація, якої бракує, може бути внесена до наявної системи. Цілком імовірно, що наявні дані в системі не достатні, бо збирання даних не першочергове завдання таких органів та установ, а кожна система була розроблена з огляду на конкретні потреби відповідної установи. Якщо жодна інформація взагалі не реєструється, має бути запроваджена форма основних даних. Ця форма має містити принаймні питання про стать та вік кривдника і жертви, вид вчиненого насильства та характер стосунків між кривдником і жертвою. Окрім таких основних питань, відповідним установам чи закладам можна і, звісно, варто додатково вносити питання, що, на їхню думку, стосуються сфери їхньої діяльності або мають ключове значення у контексті такої діяльності.

Як зазначено у попередній рекомендації, відповідати за планування та узгодження форм збору даних мають державні органи та управління вищого рівня. Втім цей процес має проходити у співпраці з представниками відповідних професій, що у своїй роботі регулярно мають справу з випадками домашнього насильства, щоб дізнатися їхні думки та ідеї щодо того, які питання можна і варто ставити їхнім клієнтам.

Окрім форми для збору даних, необхідно підготувати інструкції щодо використання такої форми, а також, наприклад, визначення жертви домашнього насильства. Інструктаж і спеціальна підготовка осіб, що використовуватимуть форму для збору даних, мають велике значення при створенні системи зібраних даних. Корисними можуть бути лише точні дані, зареєстровані відповідно до стандартних правил і принципів. Саме тому важливо, щоб усі, хто бере участь у збиранні даних, мали чітке уявлення про те, як має відбуватися цей процес.

У контексті спеціальної підготовки також необхідно зробити акцент на важливості збирання адміністративних даних. Чимало людей вважають, що дані реєструють лише заради статистики, тоді як насправді ці дані можуть бути корисні й для них самих. Вони можуть бути використані для таких цілей державного управління, як аналіз та підготування адміністративних заходів, бюджетне планування, розподіл ресурсів і керування персоналом. Повідомлення адміністративних даних має відбуватися у такий спосіб, що дозволяє одразу й легко використовувати їх на практиці. Такі установи і заклади можуть також бути зацікавлені в тому, щоб мати у штаті фахівця, що відповідатиме за аналіз адміністративних даних.

Існують багато способів, як організувати інструктаж і підготовку персоналу, чії функції полягають у збиранні даних. Один із прикладів – Іспанія, де Державна служба спостереження за насильством щодо жінок організовує семінари та засідання за участю установ боротьби з домашнім насильством, щоб переконати їх почати збирати дані про домашнє насильство щодо жінок. На таких засіданнях мають відбуватися взаємні дискусії, у рамках яких обидві сторони могли б висловити власні думки та ідеї з питання збирання даних. Багато установ і закладів офіційно не зобов'язані реєструвати будь-які дані, тому їх необхідно переконати робити це добровільно. Отже, відкриті дискусії в рамках семінарів і засідань необхідні для того, щоб переконати людей у важливості якісного збору даних та їх реєструванні.

Останній етап у створенні системи даних – визначення способу опрацювання матеріалу. Багато державних органів та установ (наприклад, поліція) зазвичай уже мають власні електронні системи даних,

куди залишається внести нові показники та інформацію. Якщо такої системи даних нема, певна електронна система опрацювання зареєстрованих даних має бути розроблена або придбана.

У таблиці нижче показано, яким чином впорядковано ситуацію зі збиранням адміністративних даних у Фінляндії. Таблиця дає приклад того, які кроки необхідно зробити для відтворення мапи наявного стану справ у будь-якій країні.

Таблиця 1. Впорядкування теперішньої ситуації зі збиранням адміністративних даних у Фінляндії

Що необхідно було з'ясувати	Що зроблено
Діяльність яких державних органів, закладів та установ у Фінляндії тим чи іншим чином пов'язана з питанням (домашнього) насильства щодо жінок?	На основі попередніх досліджень, звітів та аналізу інформації, доступної в інтернеті, складено перелік відповідних державних органів, закладів та установ. Крім цього, залучено фахівців та експертів з питань домашнього насильства, щоб проконсультуватися в них щодо збирання даних. Пошук експертів відбувався методом «снігової кулі»: якщо хтось із респондентів не міг відповісти на питання, його просили порадити, до кого звернутися по відповідь. Так вдалося віднайти ключових фахівців та установи зі збору даних про домашнє насильство щодо жінок. До процесу намагалися залучити якомога ширше коло фахівців.
Які системи даних мають ці установи? Які дані вони реєструють? Які показники і класифікації при цьому застосовують?	Інформація про наявні системи даних і процедуру збирання даних була отримана з попередніх досліджень, публікацій та звітів, оприлюднених самими установами та дослідниками і дослідницькими інститутами. Ще одним джерелом інформації стали вебсторінки та річні звіти державних органів і установ. Якщо з цих джерел не вдавалося отримати інформацію про збирання даних, відповіді на питання, чи реєструють ці установи адміністративні дані і які саме, отримували телефоном або електронною поштою (контактну інформацію знаходили в інтернеті). Крім того, було проведено зустрічі з ключовими особами в таких органах і установах, як Управління статистики Фінляндії та Національний проектно-дослідницький центр з питань соціального забезпечення та охорони здоров'я, щоб поставити їм питання про збирання адміністративних даних про домашнє насильство щодо жінок. Деякі установи, особливо НУО, надали власні форми збору інформації, які використовували в роботі зі своїми клієнтами. Ця інформація виявилася найдокладнішою і водночас найкориснішою, бо містила саме ті питання і показники, що використовувалися в роботі.
Чи реєструється інформація про стать і вік кривдника і жертви, характер стосунків між ними та вид вчиненого насильства? Яка інформація не реєструється?	Після того, як провели попереднє оцінювання систем даних і встановили, які саме адміністративні дані реєструють ті чи інші органи та установи, отриману інформацію узагальнили у письмовому вигляді. Був складений опис систем даних, а також пояснення, які дані реєструються, а які – ні. Особливу увагу звертали на те, чи реєструється інформація про стать та вік кривдника і жертви, характер стосунків між ними та вид вчиненого насильства.
Реальні приклади зареєстрованих даних	По змозі, проводили пошук прикладів зареєстрованих даних. Такі приклади знайдено у звітах про результати досліджень та на вебсторінках і в річних звітах відповідних органів. За допомогою прикладів, у яких наведено реальні цифри, легше зрозуміти переваги та недоліки способу збирання даних, що наразі використовується.
Які дані треба реєструвати додатково? Які корективи необхідно зробити?	Після того, як встановлено, які саме дані реєструють або не реєструють органи та установи, і з використанням прикладів таких даних розроблено рекомендації щодо того, які дані необхідно реєструвати. Їх розроблено переважним чином згідно з керівними принципами збирання даних, визначеними <i>Робочою групою Ради Європи з протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству</i> ¹⁴ , виходячи з того, що у разі, коли інформацію про стать і вік кривдника і жертви, характер стосунків між ними та вид вчиненого насильства досі не реєстрували, віднині її треба реєструвати. Деколи рекомендації містили поради щодо того, які реальні практичні зміни необхідно зробити у системі даних, наприклад, внесення обов'язкових полів у системі реєстрації даних.

14 Див. про Програму дій у рамках кампанії, виноска 1 вище.

Що має відбуватися далі?	Отримавши ці рекомендації, відповідні органи та установи мають оцінити, якою мірою запропоновані зміни корисні й обґрунтовані, після чого відповідальні особи в цих установах мають ухвалити рішення про доцільність проведення таких змін. Для цього потрібна координація на національному рівні, за яку мають відповідати міністерства, органи місцевої влади та національні ради.
--------------------------	--

3.3. Типовий підхід до збирання адміністративних даних

У цій частині містяться рекомендації щодо того, які саме адміністративні дані мають збирати різні державні та приватні установи, що у своїй роботі мають справу з домашнім насильством щодо жінок. Головна пропозиція полягає в тому, що зібрані дані треба класифікувати за статтю та віком кривдника і жертви, видом вчиненого насильства та характером стосунків між кривдником і жертвою. Це мінімум даних та інформації, що мають тим чи іншим чином реєструвати всі установи, які у своїй роботі мають справу з випадками домашнього насильства щодо жінок. Окремо кожна з цих вимог розглядатиметься нижче.

Передусім, необхідно дати чітке визначення понять «жертва» і «кривдник», бо зібрані дані стосуватимуться саме них. Після цього за стандартною схемою треба збирати такі дані про кривдника і жертву.

1. Стать кривдника і жертви

Найімовірніше, дані про стать жертви вказує більшість установ, що збирають інформацію про випадки домашнього насильства, проте даних про стать кривдника може не бути. Водночас ця інформація не менш важлива, а реєстрування даних про стать як жертви, так і кривдник не викличе додаткових труднощів.

2. Вік кривдника і жертви

Ця інформація важлива, бо дозволяє вирахувати різницю у віці між кривдником і жертвою. Різниця у віці може виявитися значущою деталлю при оцінюванні різних аспектів домашнього насильства. Вік може бути зафіксований як шляхом вказування року народження особи, так і кількості повних прожитих років на момент реєстрації даних або вчинення насильства.

3. Вид насильства

Якщо реєстрування даних про стать і вік кривдника і жертви – завдання доволі просте, то визначення виду насильства складніше. Види насильства допускають багато різних визначень, і тому використання єдиного для всіх визначення, можливо, не реалістичне чи доцільне. Це пояснюється тим, що різні державні органи та установи працюють у різних сферах, мають різні цілі та розв'язують різні проблеми. Наприклад, для правоохоронних органів, прокуратури та судів доцільніше використовувати визначення, дані в законі. Це означає, що при визначенні виду насильства використовуватимуться такі категорії, як «напад», «зґвалтування», «примушування до вступу у статевий зв'язок», «убивство через необережність» та «умисне вбивство». У сфері охорони здоров'я вид насильства може бути визначений, наприклад, відповідно до *Міжнародної класифікації хвороб*. Відповідно, для визначення виду насильства органами системи охорони здоров'я можуть бути використані такі поняття, як «напад із застосуванням лікарських засобів, медикаментів та біологічних речовин», «напад шляхом повішення, задушення або удавлення», «напад із застосуванням вогнепальної зброї», «напад з використанням диму, вогню та полум'я», «напад із застосуванням гострого предмета», «напад із застосуванням фізичної сили», «зґвалтування із застосуванням фізичної сили» та «недогляд і занедбаня».

Установам, що не входять до правоохоронної системи або системи охорони здоров'я, можуть рекомендувати користуватися при збиранні даних загальнішими визначеннями видів насильства, такими як, наприклад, «фізичне насильство», «моральне/психологічне насильство», «економічне насильство», «сексуальне насильство» та «культурне насильство». Незалежно від того, у яких термінах будуть описані види насильства, **найголовніше те, щоб зміст цих термінів був визначений максимально чітко**. Наприклад, особа, що реєструє дані про вид насильства, має розуміти значення понять «фізичне насильство» і «сексуальне насильство» та різницю між ними. Зокрема, поняття економічного чи культурного насильства допускають різні тлумачення. Конкретний зміст понять і термінів має бути чітко сформульований до початку реєстрації даних, тобто до ухвалення рішення про застосування тих чи інших термінів і назв. Вивчення назв видів насильства, а також визначень і

змісту вживаних понять мають бути внесені до програми підготовки персоналу, відповідального за збирання даних. Форми збору даних також мають завжди містити визначення основних термінів.

4. Взаємовідносини між кривдником і жертвою

Цю інформацію дуже важливо реєструвати, бо вона проливає світло на ключовий аспект домашнього насильства: хто виступає кривдником і жертвою? Важливо кваліфікувати взаємовідносини між кривдником і жертвою якомога точніше, щоб дістати детальну картину того, хто саме залучений до ситуацій домашнього насильства. Саме тому такі визначення, як *член сім'ї* або *близька людина*, не можна вважати достатньо точними. Існує багато способів охарактеризувати стосунки між кривдником і жертвою і, відповідно, можлива велика кількість визначень для них. Наприклад, перелік може містити такі варіанти відповіді: «чоловік/дружина», «колишній чоловік/колишня дружина», «хлопець/дівчина», «колишній хлопець/колишня дівчина», «співмешканець/співмешканка», «колишній співмешканець/колишня співмешканка», «інший член сім'ї», «інший родич», «друг/знайомий» та «чужа особа». Важливо, щоб колишні чоловіки/дружини або партнери були виділені окремим пунктом.

Аналогічно тому, що вже зазначено вище щодо видів насильства, так само важливо дати чітке визначення термінів, що описують характер стосунків. Особа, що реєструє дані про характер стосунків між кривдником і жертвою, має знати точне значення понять «чоловік/дружина», «хлопець/дівчина» чи «співмешканець/співмешканка» для того, щоб забезпечити точність даних і запобігти проблемам, пов'язаним з тлумаченням, що можуть ускладнити процес реєстрації даних. Детальні визначення дозволять також порівнювати дані з різних джерел, навіть якщо в останніх використовується в цілому відмінна термінологія.

У таблиці нижче показано, які саме адміністративні дані мають збирати державні органи та установи, що у своїй роботі мають справу з випадками домашнього насильства щодо жінок. Слід зауважити, що в таблиці наведено лише мінімальні вимоги і що різні державні органи та установи можуть також збирати (і навіть заохочуються до цього) інші дані, що стосуються сфери їхньої діяльності або мають ключове значення у контексті такої діяльності.

Таблиця 2. Мінімум даних, що мають збирати різні установи про випадки домашнього насильства

Державний орган/установа	Дані, рекомендовані до реєстрації
Правоохоронні органи	Чи кваліфіковано випадок як домашнє насильство
	Стать кривдника і жертви
	Вік кривдника і жертви
	Характер стосунків між кривдником і жертвою
	Характер вчиненого насильства (відповідно до кримінального кодексу)
	Результат: чи проводилося розслідування, чи заарештовано підозрюваного, чи передано справу до прокуратури тощо
Державна прокуратура	Чи кваліфіковано випадок як домашнє насильство
	Стать кривдника і жертви
	Вік кривдника і жертви
	Характер стосунків між кривдником і жертвою
	Характер вчиненого насильства (відповідно до кримінального кодексу)
	Результат: чи знято звинувачення, чи передано справу до суду тощо
Суди першої інстанції (кримінальної та цивільної юрисдикції)	Чи кваліфіковано випадок як домашнє насильство
	Стать кривдника і жертви
	Вік кривдника і жертви
	Характер стосунків між кривдником і жертвою
	Характер вчиненого насильства (відповідно до кримінального законодавства)
	Результат: чи визнано підозрюваного винним, чи ухвалено вирок і який саме (штраф, позбавлення волі, суспільно корисні роботи тощо)
Експертиза зі встановлення причин смерті	Чи визначено як причину смерті домашнє насильство
	Стать кривдника і жертви
	Вік кривдника і жертви
	Характер стосунків між кривдником і жертвою
	Характер вчиненого насильства (наприклад, відповідно до списку кодів МКХ-10)

Служби охорони здоров'я	Стать кривдника і жертви
	Вік кривдника і жертви
	Характер стосунків між кривдником і жертвою
	Характер вчиненого насильства (наприклад, відповідно до списку кодів МКХ-10)
Соціальні служби (наприклад, притулки, телефонні «гарячі лінії» та інші соціальні служби)	Стать кривдника і жертви
	Вік кривдника і жертви
	Характер стосунків між кривдником і жертвою
	Характер вчиненого насильства

Подібні рекомендації мають також бути надані іншим відповідальним установам в міру їхньої участі в роботі з випадками домашнього насильства.

У підсумку можна зробити висновок, що спеціальна підготовка та інформування мають ключове значення як при створенні нових систем збору даних, так і в процесі вдосконалення наявних систем реєстрації даних. Країнам – членам Ради Європи досі залишається чимало зробити для збирання адміністративних даних про випадки домашнього насильства щодо жінок. Це важливе питання, що потребує розв'язання, бо дані про функціонування найважливіших соціальних інститутів – ключовий елемент у розвитку стратегії боротьби з домашнім насильством як дуже поширеною формою насильства щодо жінок.

4. Додатки

Додаток 1.

Відповіді на розділ 1 опитувальника: поліція

Назва органу поліції	Чи записуються дані про випадки домашнього насильства?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи фіксується вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини потерпілого з правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна обрати потрібний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна обрати потрібний варіант?
Австрія	так	так	так	так	так	так	так	немає відповіді	
Азербайджан	так	немає відповіді	так	так	так	так	так	так	так
Бельгія	Немає відповіді								
Болгарія	Національна служба поліції	так	так	так	так	так	так	так	так
Хорватія	Сектор у справах злочинності серед неповнолітніх, департамент загальної злочинності, директорат кримінальної поліції, директорат загальної поліції	так	так	так	так	так	так	ні	
Кіпр	Поліція Кіпру	так	так	так	так	так	так	так	так
Чехія	Директорат правопорядку, служба залізничної поліції	ні							
Данія	Поліція Данії	ні							
Естонія	Управління поліції, префектури поліції	так	так	так	так	так	так	так	так
Фінляндія	Поліція Фінляндії	так	так	ні	ні	так	ні	ні	
Грузія	Інформаційно-аналітичний департамент Міністерства внутрішніх справ	так	так	так	так	так	так	так	так
Греція	Відділ громадської безпеки Головного управління поліції	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Угорщина	Головне управління національної поліції Угорщини	так	так	так	так	так	так	так	так
Італія	Дані, пов'язані з усіма органами поліції (жандармерія, державна поліція, фінансова гвардія, пенітенціарна поліція, цивільна гвардія)	так	так	так	так	так	так	ні	так
Латвія	Державна поліція Міністерства внутрішніх справ Латвійської Республіки	так	ні						
Ліхтенштейн	Державна поліція Князівства Ліхтенштейн	так	так	так	так	так	так	ні	
Литва	Поліція Литви	так	так	ні	ні	ні	ні	ні	
Люксембург	Поліція Великого Герцогства Люксембург	так	так	так	так	так	так	так	так

Молдова	Загальний департамент поліції Міністерства внутрішніх справ	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Чорногорія	Директорат поліції Чорногорії	так	так	так	так	так	так	ні	ні	
Нідерланди	Поліція Нідерландів	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Польща	Бюро превенції та дорожнього руху Головного управління поліції	так	так	так	так	так	ні		ні	
Португалія	Республіканська національна гвардія (РНГ) та поліція державної безпеки (ПДБ)	так	так	так	так	так	так	ні	ні	
Румунія	Інспекторат крайової поліції	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словаччина	Міністерство внутрішніх справ, Головне управління поліції	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словенія	Директорат загальної поліції, директорат кримінальної поліції	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Іспанія	Відділи цивільної гвардії у справах жінок і дітей	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція*	Поліція Швеції	так	так	так	так	так	так	ні	ні	
Швейцарія		так	так	так	так	так	так	так	так	так
Сполучене Королівство	Поліційні служби по всій країні	так	так	так	так	так	так	ні	так	так
Кількість країн, що надали стверджувальну відповідь		27	25	24	24	25	23	17	16	15

* Зверніть увагу, що відповіді Швеції стосуються передбаченого кримінальним кодексом «грубого посягання на недоторканність жінки». Цей склад злочину охоплює такі кримінально карані діяння, як напад, незаконна погроза чи застосування фізичної сили, сексуальне чи інше домагання та сексуальна експлуатація. Коли чоловік вчиняє ці діяння щодо жінки, старшої від 15 років, яка є чи була його дружиною або проживає чи проживала з ним у стосунках, які можна порівнювати зі шлюбом, то він буде притягнутий до відповідальності за грубе посягання на недоторканність жінки.

Додаток 2.

Відповіді на розділ 2 опитувальника: тривожні виклики

	Назва органу	Чи записуються дані про тривожні виклики?	Чи можна відстежити випадки, коли причиною виклику було домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про стать потерпілого?	Чи записуються дані про стать правопорушника?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	Немає відповіді											
Азербайджан	Немає відповіді											
Бельгія	Немає відповіді											
Болгарія		ні										
Хорватія	Центр оперативних комунікацій Генерального директорату поліції	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Кіпр	Поліція	так	-	-	так	так	так	так	так	ні	ні	
Кіпр	Соціальні служби	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Чехія	Поліція Чехії, гаряча лінія 158	так	так	ні	так	ні	ні	ні	ні		ні	
Чехія	Асоціація ліній безпеки, лінія безпеки для дітей	так	так	ні	ні	ні	ні	ні	ні		ні	
Данія	1–12 округи поліції Данії	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	так
Естонія	Управління поліції (всі тривожні виклики записуються в базі «Polis»)	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Фінляндія	Центр оперативного реагування	так	так	ні	ні	ні	ні	ні	ні		ні	
Грузія	Загальна інспекція Генеральної прокуратури Грузії	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Грузія	Патрульна поліція	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Греція	Відділ роботи з тривожними викликами Головного управління поліції	так	ні									
Греція	Національний центр невідкладної допомоги	так	ні									
Угорщина	Немає відповіді											
Італія	Національне агентство роботи з тривожними викликами	так	так	так	ні	немає відповіді	так	ні	так	так	так	так
Латвія	Державна поліція Міністерства внутрішніх справ Латвії	так	ні									
Латвія	Державна пожежно-рятувальна служба Латвії	так	ні									
Ліхтенштейн	Немає відповіді											

Литва	Центр роботи з невідкладними викликами	так	ні									
Люксембург	Поліція Великого Князівства	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	так
Молдова	Територіальний комісаріат поліції	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Чорногорія	Директорат поліції Чорногорії	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Нідерланди	Поліція	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Польща	Немає відповіді											
Португалія	Генеральний директорат охорони здоров'я (сервісний центр Національної служби охорони здоров'я)	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Португалія	Національний інститут невідкладної допомоги	так	ні									
Португалія	144 – національна гаряча лінія з соціальних питань	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Румунія	Немає відповіді											
Словаччина	Поліція Республіки Словаччина	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словенія	Генеральний директорат поліції, операційно-комунікаційний центр	так	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Іспанія	Служба 112	так	так	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Швеція	Немає відповіді											
Швейцарія	-											
Сполучене Королівство	999 – гаряча лінія та місцева поліція	так	-	-	так	так	так	так	немає відповіді		немає відповіді	
Кількість країн, що надали ствердну відповідь		20	16	14	15	14	15	13	13	10	13	12

Додаток 3.

Відповіді на розділ 3 опитувальника: прокуратура

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	так	ні	ні	так	так	ні		так	так
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	немає відповіді								
Хорватія	так	так	так	ні	так	так	так	ні	
Кіпр	ні								
Чехія	так	так	так	ні	так	так	так	ні	
Данія	ні								
Естонія	так	так	так	так	так	ні		так	так
Фінляндія	ні								
Грузія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Греція	так	ні	так	немає відповіді	ні	ні		так	так
Угорщина	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Італія	так	так	так	ні	так	так	ні	так	ні
Латвія	ні								
Ліхтенштейн	ні								
Литва	ні								
Люксембург	так	так	так	так	так	так	так	так	ні
Молдова	ні								
Чорногорія	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Нідерланди	так	ні	ні	ні	так	ні		ні	
Польща	ні								
Португалія	ні								
Румунія	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Словаччина	ні								
Словенія	ні								
Іспанія	ні								
Швеція*	так	так	так	так	так	так	ні	ні	
Швейцарія	ні								
Сполучене Королівство	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Кількість країн, що дали ствердну відповідь	14	11	12	9	13	10	7	8	5

* Зверніть увагу, що відповіді Швеції стосуються передбаченого кримінальним кодексом «грубого посягання на недоторканність жінки». Цей склад злочину охоплює такі кримінально карані діяння, як напад, незаконна погроза чи застосування фізичної сили, сексуальне чи інше домагання та сексуальна експлуатація. Коли чоловік вчиняє ці діяння щодо жінки, старшої від 15 років, яка є чи була його дружиною або проживає чи проживала з ним у стосунках, які можна порівнювати зі шлюбом, то він буде притягнутий до відповідальності за грубе посягання на недоторканність жінки.

Додаток 4.

Відповіді на розділ 4 опитувальника: суди першої інстанції

	Назва та вид судової установи	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	Кримінальні справи: окружні суди та суди провінцій; сімейні справи: окружні суди	так	ні	ні	так	так	Ні		так	так
Азербайджан	Окремих судів, які б розглядали справи про домашнє насильство щодо жінок, немає	немає відповіді								
Бельгія	Немає відповіді									
Болгарія	Окружний суд	так	так	ні	так	так	Так	так	так	так
Хорватія	Суд з розгляду справ про адміністративні правопорушення	так	ні	ні	ні	так	Ні		ні	
Хорватія	Муніципальний кримінальний суд в м. Загребі	так	ні	ні	ні	так	Ні		ні	
Кіпр	Окружний суд (кримінальна юрисдикція)	так	ні	ні	ні	ні	Ні		ні	
Чехія	Окружні суди	так	так	так	ні	так	Так	так	ні	
Данія	Немає									
Естонія	Повітові суди	так	так	так	так	ні	Ні		ні	
Естонія	Апеляційний суд	так	так	так	так	так	Ні		так	так
Фінляндія	Окружний суд	ні								
Грузія	Суд м. Тбілісі, колегія з розгляду адміністративних справ	так	так	немає відповіді	так	так	Так	так	так	так
Греція	Суд першої інстанції – мировий суд	ні								
Угорщина		ні								
Італія	Кримінальні суди	так	так	так	ні	так	так	ні	так	ні
Латвія	Окружні та міські суди	так	ні							
Ліхтенштейн	Немає відповіді									
Литва	Національна судова адміністрація	ні								
Люксембург	Трибунал комуни Дікірх і трибунал м. Люксембурга	так	так	так	так	так	Так	ні	так	так
Молдова		ні								
Чорногорія		ні								
Нідерланди	Кримінальний суд	ні								
Польща	1. Окружний суд – відділ з розгляду кримінальних справ; 2. Окружний суд – відділ з розгляду сімейних справ та справ щодо неповнолітніх (сімейний суд)	ні								

	Судова стадія: - окружний суд; - місцевий суддя з розгляду кримінальних справ; - суд з розгляду кримінальних справ; - суд з розгляду кримінальних справ невеликої тяжкості. Досудова стадія (розслідування та ухвалення інструкцій): - трибунал, уповноважений ухвалювати інструкції в кримінальних справах	так	ні	так	так	так	Так	так	ні	
Португалія										
Румунія	Суди першої інстанції муніципалітетів Румунії	ні								
Словаччина	Суди першої інстанції	так	ні							
Словенія	Місцеві та окружні суди	ні								
Іспанія	Суди першої інстанції (ухвалення інструкцій, цивільні, кримінальні справи та справи стосовно гендерного насильства)	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція*	Окружний суд	так	так	так	так	так	так	ні	ні	
Швейцарія	Ми не робимо розподілу повноважень між різними інстанціями. Статистика обвинувачень і покарань базується тільки на даних реєстру обвинувальних вироків щодо повнолітніх	так	ні							
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	Кримінальні справи розглядають мирові суди та кримінальні суди присяжних. У складі системи мирових судів тепер існує 64 спеціалізовані суди з розгляду справ про домашнє насильство. Цивільні та сімейні справи розглядають окружні суди, сімейні суди (на рівні мирових судів) та Високий суд. Відповіді стосуються цивільних/сімейних справ	так	ні	ні	ні	ні	ні		ні	
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	Мирові суди, кримінальні справи	так	так	так	так	так	ні		так	ні
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	Спеціалізовані суди з розгляду справ про домашнє насильство	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	Інші мирові суди	ні								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь		16	9	8	9	12	9	6	8	7

* Зверніть увагу, що відповіді Швеції стосуються передбаченого кримінальним кодексом «грубого посягання на недоторканність жінки». Цей склад злочину охоплює такі кримінально карані діяння, як напад, незаконна погроза чи застосування фізичної сили, сексуальне чи інше домагання та сексуальна експлуатація. Коли чоловік вчиняє ці діяння щодо жінки, старшої від 15 років, яка є чи була його дружиною або проживає чи проживала з ним у стосунках, які можна порівнювати зі шлюбом, то він буде притягнутий до відповідальності за грубе посягання на недоторканність жінки.

Додаток 5.

Відповіді на розділ 6 опитувальника: розслідування причин смерті

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	немає відповіді								
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	немає відповіді								
Хорватія	так	так	так	так	так	так	ні	ні	
Кіпр	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Чехія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Данія	так	так	так	так	ні	ні		-	-
Естонія	ні								
Фінляндія	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Грузія	ні								
Греція	так	так	так	так	так	немає відповіді	ні	так	так
Угорщина	-								
Італія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Латвія	ні								
Ліхтенштейн	немає відповіді								
Литва	немає відповіді								
Люксембург	так	так	так	так	так	так	так	так	-
Молдова	ні								
Чорногорія	ні								
Нідерланди	так	так	так	так	ні	так	ні	так	ні
Польща	ні								
Португалія	так	ні	ні	так	ні	так	ні	так	ні
Румунія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словаччина	немає відповіді								
Словенія	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Іспанія	так	так	так	так	так	так	так	так	-
Швеція	немає відповіді								
Швейцарія	ні								
Сполучене Королівство	ні								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	13	12	12	13	9	11	8	9	5

Додаток 6.

Відповіді на розділ 7 посібника: охоронні ордери

	Назва органу	Чи записуються дані про охоронні ордери?	Чи записуються дані про стать особи, яка підлягає охороні?	Чи записуються дані про стать особи, на ім'я якої видано наказ?	Чи записуються дані про вік особи, яка підлягає охороні?	Чи записуються дані про вік особи, на ім'я якої видано наказ?	Чи записуються дані про відносини між цими особами?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи можливо відстежити випадки, коли причина видачі наказу – домашнє насильство?/	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	Окружний суд	так	так	так	так	так	ні		так	ні	
Азербайджан	Охоронні ордери не видаються										
Бельгія	Немає відповіді										
Болгарія	Суд	так	так	так	ні	ні	так	так	ні	так	ні
Хорватія	Міністерство внутрішніх справ	так	так	так	так	так	так	ні	ні	ні	
Хорватія	Суд з розгляду дрібних правопорушень	так	ні	так	ні	так	ні		так	ні	
Хорватія	Муніципальний кримінальний суд м.Загреб	ні									
Кіпр	Поліція, управління соціального забезпечення, Генеральна прокуратура	ні									
Чехія	Головне управління Чеської Республіки, департамент у справах розслідування злочинів (Прага)	так	ні	ні	ні	ні	так	так	так	так	так
Чехія	Директорат правопорядку та служба залізничної поліції	так	ні	так	ні	ні	ні		так	ні	
Данія	Немає відповіді										
Естонія	Суд, прокуратура	ні									
Фінляндія	Поліція Фінляндії	так	так	так	так	так	так	-	так	ні	
Фінляндія	Окружний суд	так	так	так	так	так	ні		так	ні	
Грузія	Міністерство внутрішніх справ	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Греція	а) Суддя одноособово в суді першої інстанції (термінове провадження) б) Уповноважений кримінальний суд, уповноважений суддя, що головує, та уповноважена колегія суддів	ні									
Угорщина	Суд	ні									
Італія	Суддя, що веде підготовче провадження, та суддя суду першої інстанції	так	так	так	так	-	так	-	так	так	ні
Латвія	Судді	так	ні	ні	ні	так	ні		ні	ні	
Ліхтенштейн	Поліція Князівства Ліхтенштейн	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Литва	Немає відповіді										
Люксембург	Уповноважений окружний суд	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Люксембург	Поліція Великого Князівства	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	так
Молдова	Охоронні ордери не видаються										
Чорногорія	Охоронні ордери не видаються										

Нідерланди	Слідчий суддя (Rechter Commissaris), суддя кримінального суду, прокурор, цивільний суд, мер	ні									
Польща	Кримінальні суди	так	ні	так	ні	ні	ні		ні	ні	
Португалія	Суддя, уповноважений ухвалювати інструкції в кримінальних справах (Juiz de Instrução Criminal)	ні									
Португалія	Прокуратура	ні									
Румунія	Карний та цивільний суди	так	так	так	-	-	так	-	ні	ні	
Словаччина	Суд першої інстанції	так	так	так	так	так	так	ні	так	так	так
Словенія	Директорат загальної поліції, директорат кримінальної поліції	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Словенія	Місцеві та окружні суди	так	ні	ні	ні	ні	ні		ні	ні	
Іспанія	Суди	так	немає відповіді	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція	Поліція, суд, органи державного обвинувачення Швеції	так	так	так	так	так	ні		ні	ні	
Швейцарія	Поліція та суди	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	так
Сполучене Королівство	Поліція	так	так	так	так	так	так	ні	так	так	так
Сполучене Королівство	Служба державних судів	так	ні	ні	ні	ні	ні		ні	ні	
Кількість країн, що надали ствердну відповідь		18	14	17	13	13	14	8	12	9	7

Додаток 7.

Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державі лікарні

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	так	так	так	так	так	так	так	так	ні
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	так	так	ні	так	ні	так	немає відповіді	так	ні
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	ні								
Чехія	немає відповіді								
Данія	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Естонія	ні								
Фінляндія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Грузія	ні								
Греція	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Угорщина	так	ні	немає відповіді	так	ні	так	ні	так	ні
Італія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Латвія	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Ліхтенштейн	ні								
Литва	так	ні							
Люксембург	ні								
Молдова	ні								
Чорногорія	ні								
Нідерланди	ні								
Польща	ні								
Португалія	так	так	так	так	-	-		так	так
Румунія	так	так	так	так	-	ні		ні	
Словаччина	так	так	так	так	-	так	ні	ні	
Словенія	немає відповіді								
Іспанія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Швейцарія	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Сполучене Королівство	так	так	так	так	-	так	так	так	так
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	16	14	13	15	3	11	8	11	8

Додаток 8.

Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державі медичні центри

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	немає відповіді								
Азербайджан	немає відповіді								
Бельгія	так	немає відповіді	так	так	ні	ні		ні	
Болгарія	ні								
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	ні								
Чехія	немає відповіді								
Данія	немає відповіді								
Естонія	ні								
Фінляндія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Грузія	ні								
Греція	ні								
Угорщина	так	так	так	так	ні	так	ні	так	ні
Італія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Латвія	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Ліхтенштейн	немає відповіді								
Литва	немає відповіді								
Люксембург	ні								
Молдова	ні								
Чорногорія	ні								
Нідерланди	ні								
Польща	ні								
Португалія	-	-		так	так	так	так	так	так
Румунія	ні								
Словаччина	ні								
Словенія	немає відповіді								
Іспанія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція	ні								
Швейцарія	-								
Сполучене Королівство	немає відповіді								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	6	5	6	7	2	6	5	5	4

Додаток 9.

Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державні пологові будинки

	Чи існують у вашій країні державні пологові будинки?	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можливо відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	так	так							
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	ні								
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	так	ні							
Чехія	немає відповіді								
Данія	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Естонія	ні								
Фінляндія	так	так	так	ні	ні	ні		так	так
Грузія	так	ні							
Греція	так	так	так	так	так	так	так	так	ні
Угорщина	так	ні							
Італія	так	-	-	-	-	-	-	-	-
Латвія	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Ліхтенштейн	ні								
Литва	немає відповіді								
Люксембург	так	-							
Молдова	так	ні							
Чорногорія	так	ні							
Нідерланди	ні								
Польща	так	ні							
Португалія	так	так	ні	так	так	так	-	так	так
Румунія	так	ні							
Словаччина	так	так	так	так	-	так	ні	ні	
Словенія	немає відповіді								
Іспанія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція	так	-							
Швейцарія	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Сполучене Королівство	немає відповіді								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	19	9	7	7	3	5	3	5	4

Додаток 10.

Відповіді на розділ 8 опитувальника: заклади й служби охорони громадського здоров'я, державні служби невідкладної допомоги

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	ні								
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	так	так	так	так	ні	ні		так	ні
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	ні								
Чехія	немає відповіді								
Данія	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Естонія	ні								
Фінляндія	ні								
Грузія	ні								
Греція	ні								
Угорщина	ні								
Італія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Латвія	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Ліхтенштейн	немає відповіді								
Литва	немає відповіді								
Люксембург	-								
Молдова	так	так	так	так	ні	ні		немає відповіді	
Чорногорія	так	так	так	так	ні	так	ні	ні	
Нідерланди	ні								
Польща	ні								
Португалія	немає відповіді								
Румунія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словаччина	так	так	так	так	-	-		ні	
Словенія	немає відповіді								
Іспанія	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швеція	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Швейцарія	-								
Сполучене Королівство	немає відповіді								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	10	10	10	10	2	6	5	5	4

Додаток 11.

Відповіді на розділ 9 опитувальника: приватні заклади й служби охорони здоров'я, приватні лікарні

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можливо відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можливо відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	так	так	так	так	так	так	так	так	ні
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	немає відповіді								
Чехія	немає відповіді								
Данія	ні								
Естонія	ні								
Фінляндія	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Грузія	ні								
Греція	ні								
Угорщина	-								
Італія	-								
Латвія	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Ліхтенштейн	немає відповіді								
Литва	так	ні							
Люксембург	ні								
Молдова	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Чорногорія	ні								
Нідерланди	ні								
Польща	ні								
Португалія	-								
Румунія	ні								
Словаччина	так	так	так	так	-	-		ні	
Словенія	немає відповіді								
Іспанія*									
Швеція	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Швейцарія	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Сполучене Королівство	немає відповіді								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	9	8	8	8	1	4	4	5	4

* В Іспанії приватні медичні заклади й лікарі можуть використовувати таку ж форму запису даних, що й державні, але не зобов'язані цього робити.

Додаток 12.

Відповіді на розділ 9 опитувальника: приватні заклади й служби охорони здоров'я, приватні медичні центри

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	ні								
Азербайджан	немає відповіді								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	немає відповіді								
Чехія	немає відповіді								
Данія	ні								
Естонія	ні								
Фінляндія	ні								
Грузія	ні								
Греція	немає відповіді								
Угорщина	-								
Італія	-								
Латвія	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Ліхтенштейн	немає відповіді								
Литва	немає відповіді								
Люксембург	немає відповіді								
Молдова	ні								
Чорногорія	ні								
Нідерланди	ні								
Польща	ні								
Португалія	немає відповіді								
Румунія	ні								
Словаччина	немає відповіді								
Словенія	немає відповіді								
Іспанія*									
Швеція	ні								
Швейцарія	-								
Сполучене Королівство	немає відповіді								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	2	2	2	2		1	1		

* В Іспанії приватні медичні заклади й лікарі можуть використовувати таку ж форму запису даних, що й державні, але не зобов'язані цього робити.

Додаток 13.

Відповіді на розділ 9 опитувальника: приватні заклади та служби охорони здоров'я, лікарі-терапевти

	Чи записуються дані про домашнє насильство?	Чи можна відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можна відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	так	немає відповіді							
Азербайджан	ні								
Бельгія	немає відповіді								
Болгарія	немає відповіді								
Хорватія	немає відповіді								
Кіпр	немає відповіді								
Чехія	немає відповіді								
Данія	ні								
Естонія	ні								
Фінляндія	ні								
Грузія	ні								
Греція	немає відповіді								
Угорщина	-								
Італія	-								
Латвія	немає відповіді								
Ліхтенштейн	немає відповіді								
Литва	немає відповіді								
Люксембург	-								
Молдова	ні								
Чорногорія	ні								
Нідерланди	так	-							
Польща	ні								
Португалія	так	так	так	-	-	немає відповіді		ні	
Румунія	ні								
Словаччина	немає відповіді								
Словенія	немає відповіді								
Іспанія*									
Швеція	ні								
Швейцарія	-								
Сполучене Королівство	немає відповіді								
Кількість країн, що надали ствердну відповідь	3	1	1						

* В Іспанії приватні медичні заклади й лікарі можуть використовувати таку ж форму запису даних, що й державні, але не зобов'язані цього робити.

Додаток 14.

Відповіді на розділ 10 опитувальника: соціальні служби та установи, притулки

	Назва притулку/організації	Чи записується інформація про клієнтів?	Чи приймаються на обслуговування як жінки, так і чоловіки?	Чи записуються дані про стать клієнта?	Чи записуються дані про причину звернення до притулку?	Чи можливо відстежити випадки, коли причина звернення – домашнє насильство?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	Австрійська мережа жіночих притулків (AÖF)	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Азербайджан	У країні немає притулків											
Бельгія	Центри соціального захисту	так	так	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Болгарія	Кризовий центр асоціації «Анімус»	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Хорватія	Жіноча група секретного притулку для дітей та жінок, що зазнали жорстокого поводження «Карловац – STEP»	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Хорватія	Притулок для потерпілих від домашнього насильства/ асоціація «MiRTa»	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Хорватія	Притулок для потерпілих від сімейного насильства в Осієку	так	ні	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Кіпр	Асоціація запобігання насильству в родині та роботи з ним	так	ні	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Чехія	Карітас – Чехія, проект «Магдала»	так	ні	так	так	так	немає відповіді	ні	так	так	так	так
Чехія	ROSA	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Данія	Національна організація притулків для жінок, що потерпіли від насильства, та їхніх дітей	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Естонія	Громадська організація «Таллінський жіночий кризовий центр»	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Естонія	Громадська організація «Жіночий притулок Тарту»	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Фінляндія	Федерація будинків і притулків для матері й дитини	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Фінляндія	Приватний притулок в Еспо	так	ні	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Грузія	Грузинська мережа проти насильства	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Грузія	« Жіночий консультативний центр «Сахлі»	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Греція	Національний центр соціальної солідарності, відділ роботи з притулками	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Греція	Європейська жіноча мережа	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Греція	Бюро з питань рівності Афіського муніципалітету – притулок для жінок, що зазнали жорстокого поводження	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Угорщина	«Будинок матері» ("Anyatthon") – притулки для матерів	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так

Італія	LE ONDE	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Латвія	Муниципальні соціальні служби	так	так	так	так	-	так	так	так	так	так	так
Латвія	Сім притулків, які проводять реабілітацію дітей та жінок, що потерпіли від насильства. Обслуговується силами громадських організацій	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні	так	так
Латвія	Сімейний кризовий центр «Занте»	так	так	так	так	так	так	ні	так	-	так	-
Ліхтенштейн	Жіночий центр Ліхтенштейну	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Литва	Центр соціальних і психологічних послуг у Клайпеді	так	так	так	ні	так	так	так	так	так	так	так
Люксембург	Мережа притулків при Міністерстві рівних можливостей	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Молдова	Немає відповіді											
Чорногорія	Центр соціальних послуг	так	так	ні	так	так	-	-	-		ні	
Нідерланди	Материнська організація голландських притулків для жінок «Федерація притулків» ("Federatie Opvang")	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні	так	ні
Польща	Спеціалізовані установи, що надають підтримку потерпілим від домашнього насильства	так	так	так	так	так	так	-	так	так	так	так
Португалія	UMAR – Жіноча асоціація альтернативи та реагування ("Uniao de Mulheres Alternativa e Resposta")	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Румунія	Материнська організація «Національне агентство з питань захисту сім'ї»	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словаччина	Громадська організація «Брама життя»	так	ні	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словаччина	Дитячий кризовий центр «Оберемок» ("Náruč")	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Словаччина	Громадянська асоціація "Pro Familia", притулок «Дакіні»	так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словенія	Асоціація «Гаряча лінія допомоги жінкам та дітям, що потерпіли від насильства»	так	ні	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словенія	Будинки матері, жіночі притулки	так	ні	так	так	так	-	-	так	-	так	-
Словенія	Консультаційна служба для жінок	так	ні	ні	так	так	так	ні	так	ні	так	ні
Іспанія		так	ні	так	так	так	-	-	-	-	-	-
Швеція												
Швейцарія		так	ні	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Швейцарія	DAO – головна організація притулків Швейцарії та Ліхтенштейну	так	ні	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Сполучене Королівство	Немає відповіді											
Кількість країн, що надали ствердну відповідь		26	9	25	25	26	24	18	23	20	23	20

Додаток 15.

Відповіді на розділ 10 опитувальника: соціальні служби та установи, лінії довіри

	Назва лінії довіри	Чи записується інформація про дзвінки?	Чи можна відстежити випадки, коли причина звернення на лінію – насильство?	Чи можна відстежити інформацію про потерпілого?	Чи записуються дані про стать потерпілого?	Чи записуються дані про стать правопорушника?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	Лінія довіри для жінок, що потерпіли від насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	
Азербайджан	Немає ліній довіри											
Бельгія	Tele-Onthaal («Телефонна зустріч») 106	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Болгарія	Цілодобова лінія довіри для потерпілих від насильства	так	так	так	так	ні	так	так	так	так	так	так
Хорватія	Телефон довіри для потерпілих від домашнього насильства	так	так	так	так	так	ні	ні	так	так	так	так
Хорватія	Невідкладна допомога для жінок – гаряча лінія для жінок та дітей, що потерпіли від насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Хорватія	Гаряча лінія для жінок, що потерпіли від насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Хорватія	U.Z.O.R. – гаряча лінія Асоціації допомоги родинам	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Кіпр	Асоціація запобігання та роботи з насильством у родині – кризова лінія довіри 1440	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Чехія	Лінія довіри «Магдала» та «Карітас Чехія»	так	так	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Чехія	Лінія довіри Празького центру оперативного реагування	так	так	так	так	так	немає відповіді	ні	так	так	так	так
Чехія	Лінія «DONA»	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Данія	Гаряча лінія «Зупини насильство щодо жінок – поруш тишу»	так	так			немає відповіді						
Естонія	Немає відповіді											
Фінляндія	Фінська національна лінія довіри для жінок	так	так	так	так	так	так	ні	так	так	ні	
Фінляндія	Кризовий центр для потерпілих від зґвалтування «Підтримка для жінок» ("Tukinainen")	так	так	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Фінляндія	Фінський центр підтримки потерпілих	так	так	так	так	ні	ні	ні	ні		ні	
Грузія	Немає відповіді											
Греція	Телефонна лінія довіри «197»	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так

Греція	Гаряча лінія «З тобою поруч»	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Угорщина	Інститут соціальної політики та праці, державна телефонно-інформаційна служба допомоги в кризових ситуаціях	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Угорщина	NANE – лінія довіри для жінок та дітей, що зазнали жорстокого поводження. Обслуговується силами NANE – організації жінок для жінок	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Італія	1522	так	так	так	так	ні	так	ні	так	ні	так	ні
Латвія	Немає відповіді											
Ліхтенштейн	143 – Організація самаритян	так	ні	так	так	так	так	ні	ні		так	так
Литва	Лінія довіри для жінок 8 ~ 800 66366	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Люксембург	Жіночі консультаційні центри: «VISAVI», «Озанам», «Телефонна лінія для жінок», «Південний притулок»	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Молдова	Немає відповіді											
Чорногорія	Лінії довіри працюють у всіх дев'яти муніципалітетах Чорногорії. Всі вони використовують однакову систему запису даних і мають статус громадських організацій	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Нідерланди	38 центрів, що надають консультації та підтримку потерпілим від домашнього насильства	так	так	так	-	-	-	-	-	-	-	-
Нідерланди	Бюро з питань консультування й звітування про випадки жорстокого поводження та невиконання батьківських обов'язків щодо дитини	так	так	так	так	-	-	-	так	-	так	-
Нідерланди	Фонд «Коррелаті»	так	так	так	-	-	-	-	так	-	-	
Польща	«Голуба лінія» – загальнонаціональна служба невідкладної допомоги для потерпілих від домашнього насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Португалія	800202148	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Румунія	Гаряча лінія для потерпілих від домашнього насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Словаччина	Консультаційно-тренінговий центр та лінія довіри «Оберемок» ("Náruč")	так	так	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Словаччина	Асоціація допомоги дітям, що опинилися в кризових ситуаціях	ні										
Словаччина	Фенестра	так	так	так	так	так	ні	ні	так	ні	так	так
Словаччина	Телефони поліції, прокуратури та судів	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словенія	Гаряча лінія для дітей та жінок, що потерпіли від домашнього насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словенія	Асоціація проти насильства у спілкуванні	так	так	так	так	так	ні	ні	так	ні	так	так

Словенія	EMMA – центр допомоги потерпілим від насильства	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Іспанія	016	так	так	так	немає відповіді	немає відповіді	ні	ні	ні		ні	
Швеція												
Швейцарія	Консультативний центр допомоги потерпілим (м. Берн)	ні										
Швейцарія	Лінія довіри для жінок, що потерпіли від насильства (кантон Тургау)	ні										
Сполучене Королівство	Немає відповіді											
Кількість країн, що надали ствердну відповідь		22	21	21	20	17	19	16	19	15	19	15

Додаток 16.

Відповіді на розділ 10 опитувальника: соціальні служби й установи, інші надавачі послуг

	Назва установи	Чи записується інформація про домашнє насильство?	Чи можливо відстежити дані про насильство щодо жінок?	Чи можливо відстежити дані про потерпілого?	Чи записуються дані про вік потерпілого?	Чи записуються дані про вік правопорушника?	Чи записуються дані про відносини між потерпілим та правопорушником?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?	Чи записуються дані про тип насильства?	Якщо так, то чи існує перелік можливих варіантів відносин, з якого можна вибрати необхідний варіант?
Австрія	Центри оперативного реагування (проти дія насильству в родині)	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Азербайджан	Немає відповіді									
Бельгія	Союз центрів соціальної допомоги	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Болгарія	Болгарська фундація гендерних досліджень та асоціація «Анімус»	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Хорватія	Бізнес-центр «ROSA»	так	так	так	так	ні	так	ні	так	так
Хорватія	Консультаційний центр для потерпілих від домашнього насильства «Славонський Брод»	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Хорватія	Жіночий центр «АДЕЛА Сисак»	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Кіпр	Немає відповіді									
Чехія	Центр оперативного реагування	так	так	так	так	так	так	так	так	ні
Чехія	«Біле коло безпеки»	так	немає відповіді	так	так	так	так	ні	так	ні
Чехія	Центр оперативного реагування м. Брно	так	так	так	так	ні	так	так	так	ні
Данія	«Допомога матері»	так	так	так	так	ні	так	ні	ні	
Данія	Консультація для потерпілих	так	так	ні	так	ні	ні		ні	
Данія	Сестри Йоан	так	так	ні	так	так	так	ні	так	ні
Естонія	Державне агентство допомоги потерпілим	так	ні	так	немає відповіді					
Фінляндія	Департаменти соціальних послуг та служби соціальної допомоги в містах і муніципалітетах	так	так	так	так	ні	так	так	так	так
Фінляндія	Євангельська лютеранська церква Фінляндії	так	ні	так	так	ні	ні		так	так
Фінляндія	Фінська асоціація психічного здоров'я	так	так	так	так	ні	ні		так	ні
Фінляндія	Федерація сім'ї	ні								
Грузія	Немає відповіді									
Греція	Консультаційний центр для жінок, що зазнали насильства при Генеральному секретаріаті з питань гендерної рівності Міністерства внутрішніх справ	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Угорщина	Немає відповіді									
Італія										
Латвія	Кризовий центр для жінок та дітей (м. Талсі)	так	так	так	так	ні	так	-	немає відповіді	
Ліхтенштейн	Бюро з соціальних питань (державна служба)	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Ліхтенштейн	Громадські організації, правова допомога й консультації для жінок	так	ні	ні	ні	ні	ні		ні	
Литва	Немає відповіді									

Люксембург	Немає відповіді									
Молдова	Центр матері «Аріадна»	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Молдова	Інформаційно-консультаційний центр для потерпілих від насильства (м. Кагул)	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Чорногорія	Громадська організація «Правовий центр»	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Нідерланди	Немає відповіді									
Польща	Жіночий правозахисний центр	ні								
Польща	«Карітас»	ні								
Польща	Центри соціальної допомоги при міських радах в усіх регіонах країни	ні								
Польща	Міжнародна амністія	ні								
Польща	«Фенікс» – центр протидії насильству (Прага-Полудне, Варшава)	ні								
Португалія	Немає відповіді									
Румунія	Румунська православна церква через асоціацію "DIACONIA" (Бухарест), та фундація Святого Сави (Бузау)	так	так	так	так	-	так	так	так	так
Румунія	Консультаційні центри для потерпілих від домашнього насильства	так	так	так	так	-	так	так	так	так
Румунія	Центри роботи з особами, що вчинили насильство	так	так	так	так	так	так	так	так	так
Румунія	Виправні служби при окружних судах	так	так	так	так	ні	ні		ні	
Словаччина	Допомога дітям у небезпеці – «Центр надії»	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словаччина	Фенестра – консультаційні послуги	так	так	так	так	так	так	ні	так	так
Словаччина	Департамент консультаційно-психологічних послуг, відділи у справах праці, соціальних питань та сім'ї	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словаччина	Департаменти соціальної опіки та соціально-правового захисту дітей	так	так	так	так	так	так	ні	так	ні
Словенія	Асоціації протидії сексуальній експлуатації	так	так	так	так	так	так	так	так	ні
Словенія	Центр правової інформації для громадських організацій	так	ні	ні	ні	ні	ні		ні	
Іспанія	Немає відповіді									
Швеція										
Швейцарія	Немає відповіді									
Сполучене Королівство										
Кількість країн, що надали ствердну відповідь		16	15	16	15	11	14	10	13	9

Додаток 17.

Приклади національних практик у сфері збору адміністративної інформації про насильство щодо жінок

Фінляндія

1. Поліція

Фінська поліція використовує загальнонаціональні системи обліку даних про злочини – «RIKI» і «Patja». Облікова картка правопорушення містить як обов'язкову, так і необов'язкову інформацію про злочин. До системи в обов'язковому порядку вносять інформацію про стать та інші персональні дані заявника і підозрюваного, зокрема їхній вік та адреса. Недолік цієї системи полягає в тому, що в обліковій картці не зазначають, хто потерпілий від злочину. В багатьох випадках потерпілий – це одна й та сама особа, що й заявник, але не завжди. Отже, дані поліції не забезпечують повноцінної інформації про потерпілих від домашнього насильства.

В обліковій картці злочину є поле, де можна вказати, що злочин або інцидент пов'язаний з домашнім насильством. Серед інших варіантів цього поля – злочин, пов'язаний з наркотиками, організований злочин, злочин проти громадського порядку та злочин з расових мотивів. Це поле не обов'язкове, і при його заповненні із запропонованого переліку можна вибрати лише один варіант. У результаті, деякі випадки домашнього насильства вносять до інших категорій злочинів, тоді як до категорії «домашнє насильство» можуть потрапити злочини, що не мають нічого спільного з цим діянням. Крім того, це поле не обов'язкове для заповнення, і тому домашнє насильство досить часто не позначають як таке.

Поліція визначає домашнє насильство як «насильство, що відбувається в сім'ї і спрямовується проти члена сім'ї». Що стосується сторін і форм насильницьких дій, то поняття домашнього насильства слід розуміти дуже широко. Фізичне насильство та погроза фізичним насильством вважається домашнім насильством незалежно від того, коли існували близькі емоційні стосунки між правопорушником і потерпілим. Це діяння часто кваліфікують за розділом 21 (наприклад, завдання побоїв) або розділом 25 (наприклад, погрози) Карного кодексу Фінляндії.

Крім того, немає обов'язку вказувати відносини між підозрюваним і потерпілим, але в обліковій картці є розділ, де співробітник поліції може описати, що сталося, хто до цього причетний тощо. Точність інформації про відносини між правопорушником і потерпілим часто залежить від того, хто вносить цю інформацію до реєстру: одні співробітники поліції заповнюють цей розділ дуже ретельно, а інші обмежуються лише парою речень. З погляду ведення статистики, проблема полягає в тому, що ця форма не розрахована на внесення до неї числових даних. Крім того, нема системного стандартизованого підходу до її заповнення.

Приклад задокументованої інформації

Нижче в таблиці наведено дані інформаційної системи «Polstat», куди вносять інформацію про заходи поліції, її співробітників, ресурси тощо. Інформацію про злочини в системі «Polstat» переносять з систем обліку даних «RIKI» і «Patja». Це означає, що надійність даних системи «Polstat» залежить від надійності даних систем «RIKI» і «Patja». Як уже зазначено, інформація про домашнє насильство, яку вносять співробітники поліції, не надійна, бо вони не зобов'язані вказувати, чи інцидент – випадок домашнього насильства.

Таблиця 1. Кількість випадків, які фінська поліція кваліфікувала як домашнє насильство (2000–2006 роки).

Рік	Кількість випадків
2000	2233
2001	2380

2002	2621
2003	2348
2004	2249
2005	3691
2006	4168

Джерело інформації: поліційна система обліку даних «Polstat».

Таблиця 2. Випадки вбивства та завдання тілесних ушкоджень, які фінська поліція кваліфікувала як домашнє насильство (2000–2006 роки).

Рік	Кількість злочинів
2000	902
2001	987
2002	1488
2003	1717
2004	2015
2005	3302
2006	3801

Джерело інформації: поліційна система обліку даних «Polstat».

Таблиця 3. Випадки посягання на статеву недоторканність особи, які фінська поліція кваліфікувала як домашнє насильство (2000–2006 роки).

Рік	Кількість злочинів
2000	10
2001	9
2002	68
2003	28
2004	39
2005	60
2006	55

Джерело інформації: поліційна система обліку даних «Polstat».

2. Тривожні виклики

У Фінляндії за роботу з тривожними викликами відповідає Центр оперативного реагування, що тісно співпрацює з поліцією. Відповідальний співробітник Центру оперативного реагування записує інформацію, яку повідомляє особа, що зателефонувала. Якщо на місце події виїжджає наряд поліції, то відповідальний співробітник Центру записує надану співробітником поліції інформацію про обставини ситуації та заходи, вжиті на місці події. Наряд поліції зобов'язаний передати інформацію з місця події, а відповідальний співробітник Центру оперативного реагування зобов'язаний максимально точно її задокументувати. Для опису причини звернення до Центру передбачено чотири варіанти: домашнє насильство; насильство в сім'ї; галас, що порушує спокій; особа, що порушує спокій; інша причина. Домашнім насильством вважається ситуація, коли особа, що звертається на лінію, просить направити поліцію до приватного помешкання, де чиниться насильство. В цьому контексті під насильством розуміють будь-яке насильство, крім випадків застосування вогнепальної або холодної зброї. Використання вогнепальної зброї у приватному помешканні кваліфікується за іншим законом. Це означає, що всі інші випадки насильства у приватному помешканні кваліфікуються як домашнє насильство незалежно від характеру відносин між його сторонами. Сірен і Леті (2006 р.) зазначають, що раз сторони такого насильства не обов'язково проживають разом або є родичами, то такі випадки слід кваліфікувати не як домашнє чи сімейне насильство, а як «насильство в помешканні». Водночас співробітникам, який приймає тривожний дзвінок, часто буває непросто встановити чітку картину родинних зв'язків і правильно кваліфікувати ситуацію.

Таблиця 4. Кількість тривожних викликів, зафіксованих у Фінляндії протягом 2002–2006 років.

Рік	Загальна кількість дзвінків	Кількість дзвінків у зв'язку з домашнім насильством
2002	59 896	15 086
2003	63 888	15 300
2004	74 209	15 837
2005	81 227	17 133
2006	85 591	17 648

Джерело інформації: щорічний звіт поліції Фінляндії за 2006 р.

3. Охоронні ордери (захисні приписи)

У Фінляндії охоронні ордери видає поліція та окружні суди. Існують різні види заборонних наказів: стандартний, розширений та внутрішньосімейний. Заборонний наказ діє протягом строку, визначеного окружним судом, але не понад рік, і в разі необхідності може бути подовжений. Максимальний строк дії внутрішньосімейного заборонного наказу – три місяці, і його тривалість визначається залежно від обставин конкретної справи.

Більшість внутрішньосімейних заборонних наказів пов'язані з домашнім насильством. Нижче наведено дані поліції про внутрішньосімейні охоронні ордери. Ці списки скорочені, вони містять лише ту інформацію, що має значення для цього дослідження.

Інформація про особу, на яку накладено заборонний наказ:

- ім'я;
- стать;
- адреса;
- індивідуальний страховий номер;
- рід занять;
- громадянство.

Інформація про особу, яка підлягає захистові за заборонним наказом:

- ім'я;
- стать;
- адреса;
- індивідуальний страховий номер;
- рід занять;
- громадянство;
- тип заборонного наказу;
- строк, на який видано заборонний наказ;
- відносини між особою, яка підлягає захистові за заборонним наказом, та особою, на яку накладено заборонний наказ;
- дата набрання чинності заборонного наказу;
- дата припинення чинності заборонного наказу.

Окрім вищезазначеної інформації форма містить розділ, де можна викласти обставини й події, що викликали необхідність видання внутрішньосімейного заборонного наказу. В цьому розділі можна вказати тип насильства та описати, що сталося і хто був при цьому присутній. Недолік цієї форми полягає в тому, що вона не стандартизована, а отже точність внесеної інформації залежить від особи, що заповнює форму.

Окружні суди ведуть окрему систему обліку заборонних наказів. До облікової картки наказу вносять ім'я, вік та інші персональні дані сторін інциденту, а також основну інформацію про інцидент. Детальну

інформацію та опис обставин і подій, що призвели до необхідності видачі заборонного наказу, можна знайти в заяві про видачу наказу та судовому рішенні про його видачу.

Приклад задокументованої інформації

Нижче наведена таблиця з системи поліційної інформації «Polstat». Ці числа відображають кількість заборонних наказів, виданих окружними судами; кількість перевірок, призначених окружними судами у зв'язку із видачею заборонних наказів; кількість заяв про видачу заборонних наказів; кількість заборонних наказів, що були видані поліцією. Сюди входять не лише внутрішньосімейні, але й усі інші види заборонних наказів. Детальнішої інформації про охоронні ордери в системі «Polstat» нема. Варто ще раз підкреслити, що через недоліки поліційної системи обліку інформації ці дані не можна вважати абсолютно надійними.

Таблиця 5. Охоронні ордери, видані в Фінляндії протягом 2003–2006 років

Рік	Кількість випадків
2003	1521
2004	1775
2005	2167
2006	2104

Джерело інформації: поліційна система обліку інформації «Polstat».

4. Прокуратура

Прокуратура Фінляндії не веде обліку інформації про домашнє насильство щодо жінок. Статистика, яку збирає прокуратура, більше стосується правопорушників і злочинів, за вчинення яких їх притягають до відповідальності. До бази вносять інформацію про дату народження і стать таких осіб. Отже, по базі можна відстежити інформацію щодо кількості чоловіків, які були притягнуті до відповідальності за завдання тілесних ушкоджень, але інформації про потерпілих в системі нема. Це означає, що система не дозволяє відстежити кількість нападів на жінок.

5. Судова система

У Фінляндії ведеться статистика обвинувальних вироків, винесених судами першої інстанції. Ця статистика ведеться за тим самим принципом, що й статистика органів прокуратури, тобто з боку засудженого, а не потерпілого. При цьому вказують інформацію про злочин, за який особа була засуджена, а також її стать. Інформацію про випадки, коли потерпіла від злочину жінка, відстежити не можна.

Аналогічна ситуація зі статистикою щодо ув'язнених осіб: реєструють дані про стать особи та злочин, за який вона відбуває покарання, але докладнішої інформації не записують.

Приклад задокументованої інформації

Таблиця 6. Кількість чоловіків, засуджених в Фінляндії в рамках процедури скороченого кримінального провадження або судами першої інстанції протягом 2005 року (за основним обвинуваченням).

Вбивство через необережність	71
Умисне вбивство	36
Напад	8078
Напад, що спричинив тяжкі наслідки	599
Напад невеликої тяжкості	952
Вбивство через злочинну недбалість і вбивство через злочинну недбалість за обставин, що обтяжують відповідальність	100
Завдання тілесних ушкоджень через необережність і завдання тілесних ушкоджень через необережність за обставин, що обтяжують відповідальність	295
Зґвалтування, зґвалтування за обставин, що обтяжують відповідальність, та примушування до вступу в статевий зв'язок	84

Джерело інформації: Статистика Фінляндії: річний випуск судової статистики (2006 р.).

6. Заклади й служби охорони здоров'я

Клініка невідкладної допомоги при лікарні Мальмі в Гельсінкі

Клініка невідкладної допомоги при лікарні в Мальмі, Гельсінкі, та поліцейний відділок Мальмі запровадили нову систему обліку інформації, що покликана посилити правовий захист потерпілих від насильства та полегшити взаємодію між органами влади. Для цього розроблено спеціальний інструмент («РАКЕ»), що являє собою форму опису тілесних ушкоджень, які дістав потерпілий. Мета цього інструмента – забезпечити належне документування інформації про такі ушкодження та пов'язані з ними дані. Цю форму заповнюють щодо кожного пацієнта, що став жертвою насильства. Якщо пацієнт стверджує, що травмувався випадково, то його опитують з особливою обережністю, щоб переконатися, що це не насильство.

Форма «РАКЕ» складається з двох частин. У першій частині вказують інформація про контекст насильства, наводять опис конфліктної ситуації і зазначають дані про стать і вік пацієнта. Сюди також вносять інформацію про:

- місце події:
 - дім, інше помешкання (адреса), інше місце;
 - чи виїжджала поліція на місці події;
 - чи складено звіт про подію;
- правопорушника:
 - встановлена особа; її відносини з потерпілим;
 - невстановлена особа;
 - потерпілий не хоче розповідати (чому);
 - особа, що раніше вже вчиняла насильство;
- насильство/погрози:
 - побиття, стусани: за допомогою якого знаряддя і де;
 - удари: де;
 - здавлювання горла, придушування: за допомогою якого знаряддя;
 - штовхання;
 - втрата свідомості;
 - сексуальне насильство, опис;
 - словесне насильство, опис;
 - інший тип насильства, опис.
- ушкодження, завдані внаслідок насильства;
- психічний стан, результати перевірки на наявність алкоголю в крові;
- діти:
 - вік дітей;
 - чи були вони присутні на місці події; де і з ким вони перебували на той момент;
 - чи зверталися до органів опіки і піклування.
- направлення на інше лікування.

Друга частина форми «РАКЕ» являє собою мапа людського тіла, на якому за результатами огляду пацієнта позначають характер і розташування тілесних ушкоджень. Крім того, тілесні ушкодження знімають на цифрову камеру. Форми й фотографії вкладають до особистої справи пацієнта і за необхідності їх використовують при розслідуванні обставин насильства.

Мережа експертів мальмської моделі працює над популяризацією цього підходу та використання форми «РАКЕ» як в самому Мальмі, Гельсінкі, так і поза його межами.

Приклад задокументованої інформації

У 2007 році Таня Нопонен (Tanja Noronen) провела дослідження форми «РАКЕ». Вона проаналізувала 399 форм, заповнених співробітниками клініки невідкладної допомоги лікарні Мальмі протягом 2003

року. Слід зазначити, що форму «РАКЕ» використовують для запису інформації про будь-які випадки насильства, не обов'язково домашнього, але дослідниця виокремила інформацію про партнерське і домашнє насильство. Її звіт містить декілька таблиць, і одна з них – щодо відносин між правопорушником та потерпілим – наведена нижче:

Таблиця 7. Відносини між правопорушником та потерпілим у випадках партнерського і домашнього насильства. Клініка невідкладної допомоги при лікарні Мальмі (2003 р.)

Правопорушник	Потерпілий	
	Жінка (86)	Чоловік (19)
Чоловік або дружина	19 (22 %)	3 (16 %)
Колишній чоловік або дружина	7 (8 %)	
Партнер	22 (26 %)	5 (26 %)
Колишній партнер	3 (3 %)	
Дитина	6 (7 %)	1 (5 %)
Брат чи сестра	1 (1 %)	3 (15 %)
Хлопець або дівчина	23 (27 %)	7 (37 %)
Колишній хлопець або дівчина	5 (6 %)	

Джерело інформації: Нопонен (2007 р.).

Пологові будинки та дитячі лікарні

Пологові будинки та дитячі лікарні, що діють у складі державних центрів охорони здоров'я, покликані забезпечити належні стандарти здоров'я матері, майбутньої дитини, новонародженого та родини в цілому. Послуги таких закладів безплатні. У 2004 році Міністерство соціальної політики та охорони здоров'я рекомендувало їм проводити опитування пацієнтів з метою виявлення випадків домашнього насильства. Для цього відповідні питання ставлять усім жінкам, що перебувають на першому та другому триместрі вагітності, та матерям, що приносять дитину на плановий щомісячний (до шести місяців) та щорічний (після шести місяців) медичний огляд. Для цього розроблено спеціальну форму опитувальника. Слід зазначити, що далеко не всі пологові будинки та дитячі лікарні Фінляндії використовують таку форму, бо для її впровадження необхідно провести навчання і забезпечити надання різноманітних послуг для матерів і жінок, що зіткнулися з домашнім насильством. Опитувальник містить такі запитання, що ставлять особі тільки на умовах приватності:

1. Як ви оцінюєте свої стосунки з вашим партнером?
2. Чи поведився колись ваш партнер так, що це викликало у вас почуття страху?
 - а. так;
 - б. ні.
3. Чи були випадки, коли ваш партнер принижував, контролював або нападав на вас?
 - а. так;
 - б. ні.
4. Чи були випадки, коли ваш теперішній партнер:
 - погрожував застосувати до вас силу (зокрема погрожував зброєю чи іншим знаряддям)?
 - хапав, штовхав, вдаряв чи бив вас?
 - застосовував до вас інші форми фізичного насильства?
 - тиснув на вас, примушував чи намагався примусити вас до вступу у статевий зв'язок?
5. Коли ваш партнер востаннє проявляв щодо вас насильство?
 - протягом останніх 12 місяців;
 - під час вагітності;
 - після народження дитини.
6. Чи застосовував ваш партнер насильство щодо вашої дитини/дітей?
 - а. так;
 - б. ні.

7. Чи бачили/чули ваші діти, що ваш партнер застосовує до вас насильство?

- a. так;
- b. ні.

8. Яку підтримку/допомогу ви б хотіли дістати?

Окрім цього, записують дані про вік матері (тобто потенційної потерпілої від насильства).

Щодо інших даних, які записують заклади й служби охорони здоров'я, див. розділ 7:

7. Національний центр досліджень і розробок у галузі соціального захисту та здоров'я населення (STAKES)

Реєстр пацієнтів

STAKES – це експертна установа, що спеціалізується на дослідженнях, розробках і статистиці з питань соціального захисту та охорони здоров'я населення. Один із статистичних інструментів, які веде STAKES, – реєстр пацієнтів «Hilmo». До цього реєстру вносять інформацію про пацієнтів, їхні травми та лікування. STAKES переносить цю інформацію з електронних форм, які заповнюють співробітники лікарень і закладів охорони здоров'я. Ці форми заповнюють у таких випадках:

- коли пацієнт потрапляє у приймальний відділ лікарні (державної чи приватної);
- коли пацієнт потрапляє у приймальний відділ муніципального закладу охорони здоров'я;
- коли пацієнт проходить амбулаторне лікування в державному закладі охорони здоров'я;
- пацієнт потрапляє в денний хірургічний стаціонар приватної лікарні чи медичного закладу.

Це означає, що форма не заповнюють, коли пацієнт відвідує муніципальну лікарню, але не залишається на стаціонарне лікування; звертається до лікаря, що обслуговує компанію, чи до терапевта, що веде професійні захворювання; звертається до приватного медичного закладу.

У формі є частина, де необхідно зазначити причину звернення до лікаря (хвороба, травма, патологія). Це робиться на основі фінської версії Міжнародної класифікації хвороб («МКХ-10»). Розділ 10 цієї Класифікації має назву «Зовнішні причини захворюваності та смертності». В цьому розділі є підрозділ «Напад». Підзаголовок означає, що цей код використовують, коли одна особа намагалася завдати умисних тілесних ушкоджень іншій особі. Крім того, є можливість вибрати код для позначення правопорушника: чоловік, дружина або партнер, батько або мати, дитина, знайомий або друг потерпілого; представник органу влади; інша встановлена або невстановлена особа. Важливо, що коди розділу «Зовнішні причини захворюваності та смертності» можна використовувати лише для позначення додаткового чи побічного діагнозу: для кодування основного діагнозу необхідно використовувати інші розділи МКХ-10.

Теоретично за допомогою цих кодів можна було б отримати інформацію про кількість жінок, які звернулися до лікарень та медичних закладів у зв'язку з травмами, що вони дістали в результаті домашнього насильства. Та на практиці інформація реєстру «Hilmo» не зовсім надійна і не відображає повноцінної картини насильства щодо жінок. На цю інформацію не можна покладатися через цілу низку причин:

- У МКХ-10 налічується понад 10 000 кодів. Якщо причина звернення пацієнта до медичного закладу – домашнє насильство, то для встановлення діагнозу необхідно вибрати один з більш ніж 80 кодів. Тому дуже ймовірно, що медичний персонал не приділяє належної уваги точному заповненню форми.
- З переліку зовнішніх причин захворювання та смертності не можна вибрати код основного діагнозу, тобто ці коди додаткові, а їхнє використання не обов'язкове. Крім того, молодший медичний персонал може не вміти заповнювати форми чи не знати про існування різних кодів, що використовуються для її заповнення.
- Дуже ймовірно, що потерпілі від домашнього насильства не озвучують справжніх причин звернення до медичних закладів. Лікарі не завжди можуть встановити, що стало причиною травмування: фізичне насильство чи небережність. Якщо пацієнт не повідомляє про причини травмування або лікар не може встановити ці причини, то ці випадки не класифікують як такі, що пов'язані з домашнім насильством. Фінська версія МКХ-10 – це переклад оригінальної англійської версії документа. Переклад категорії «чоловік чи дружина або партнер» виявився неоднозначним. Через це траплялися випадки, коли категорію домашнього насильства поширювали на насильство між чоловіками. Тобто до поняття «партнер» стали помилково вносити друзів, приятелів і навіть почарківців. Тому

за даними цього статистичного джерела виглядає так, ніби у зв'язку з домашнім насильством до лікарень звертається більше чоловіків, аніж жінок.

- З вищеназваних причин реєстр «Hilmo» не забезпечує вірогідних даних про кількість чоловіків та жінок, що звернулися по медичну допомогу через травми, які вони дістали внаслідок домашнього насильства. Адміністратори реєстру намагалися роз'яснити співробітникам лікарень і медичних закладів значення категорії «чоловік чи дружина або партнер». Після цього кількість чоловіків, яких вносили до реєстру як потерпілих від домашнього насильства, дещо зменшилася, але співвідношення між чоловіками та жінками так і залишилося неточним. А що лікарні й медичні заклади розуміють термін «партнер» не зовсім правильно, то інформацію реєстру пацієнтів не можна використовувати для оцінення проблеми домашнього насильства.

Приклад задокументованої інформації

Таблиця 8 демонструє проблему точності даних реєстру «Hilmo» про насильство щодо жінок. Виглядає так, ніби кількість чоловіків, що звернулися по допомогу через травми, які вони дістали внаслідок домашнього насильства, перевищує кількість жінок в аналогічній ситуації, що насправді не відповідає дійсності.

Таблиця 8. Кількість звернень по медичну допомогу у зв'язку із домашнім насильством у Фінляндії протягом 2006 року

Правопорушник	Пацієнт	
	Чоловіки	Жінки
Чоловік, дружина або партнер	121	103
Батько, мати або дитина	35	23
Знайомий або друг	95	27
Інша встановлена особа	187	22
Невстановлена особа	606	87

Джерело інформації: Національний центр досліджень і розробок у галузі соціального захисту та здоров'я населення («STAKES»), реєстр пацієнтів «Hilmo».

8. Статистика Фінляндії

Статистика домашнього насильства

Організація «Статистика Фінляндії» веде статистику домашнього насильства на основі інформації, яку отримує від поліції. «Статистика Фінляндії» збирає дані про всі умисні та необережні вбивства і замаху на ці діяння; напади, напади, що спричинили тяжкі наслідки, та напади, що спричинили нетяжкі наслідки; сексуальне розбещення дітей та сексуальне розбещення дітей за обставин, що спричинили тяжкі наслідки; зґвалтування та зґвалтування, що спричинило тяжкі наслідки; примушування до вступу у статевий зв'язок, інші злочини проти статевої недоторканності особи та життя і здоров'я особи, зафіксовані поліцією протягом календарного року. Ці дані об'єднують з даними сімейної статистики, яку веде «Статистика Фінляндії».

Поліція реєструє особистий ідентифікаційний номер підозрюваного та заявника. За допомогою цього номера в розділі сімейної статистики можна знайти дані про цих осіб, їхні адреси та сімейний стан. Але бувають випадки, коли особистий ідентифікаційний номер не реєструють: наприклад, не всі іноземці мають цей номер. Тоді немає можливості знайти підозрюваного чи заявника по базі сімейної статистики. Крім того, дані поліції об'єднують з базою даних сімейної статистики не на момент вчинення злочину, а наприкінці календарного року, а це означає, що зміни в сімейних відносинах, що можуть відбутися після вчинення злочину, в базі даних сімейної статистики не відображаються.

«Статистика Фінляндії» вважає сім'єю осіб, що спільно проживають за однією адресою. Це означає, що в об'єднаній базі даних насильство між такими особами позначене як домашнє. При складанні статистики домашнього насильства враховують також і насильство між членами сім'ї, що проживають окремо: насильницькі дії особи щодо його/її батька, матері, прийомних батьків, дітей, партнера чи колишнього чоловіка, жінки чи опікуна, що не проживають в одному помешканні, вважатимуться домашнім або сімейним насильством.

У базі даних «Статистика Фінляндії» можна знайти дані про насильство між партнерами, що спільно проживають. Для цього створені правила визначення цього поняття. Партнери, що спільно проживають, – це особи, які:

- постійно проживають разом за однією адресою;
- протилежної статі;
- мають різницю у віці, що не перевищує 14 років;
- не є рідними братами чи сестрами.

Якщо в таких осіб є спільні діти, то цих осіб вважають партнерами, що спільно проживають, незалежно від різниці у віці. Але подібне визначення має свої недоліки:

- воно розповсюджується на чоловіків та жінок, що просто проживають в одному помешканні як сусіди;
- розповсюджується на випадки, коли різниця у віці між особами перевищує 14 років, за винятком випадків, коли в них є спільна дитина;
- воно не розповсюджується на одностатеві пари, що спільно проживають.

Об'єднана статистика, що виводиться шляхом зведення даних поліції і даних сімейної статистики, має ті самі недоліки, що й статистика поліції стосовно домашнього насильства щодо жінок: в ній відображається тільки інформація про правопорушника і немає ніяких даних про потерпілого. Крім того, в об'єднаній статистиці не відображаються дані про насильство між партнерами, які спільно не проживають.

Статистика домашнього насильства, яку веде «Статистика Фінляндії», охоплює інформацію про всі зареєстровані поліцією випадки домашнього насильства, домашнього насильства в одному помешканні та домашнього насильства між близькими родичами. З цього джерела можна взяти такі базові дані про випадок насильства, як вік заявника на момент інциденту та його стать. Крім того, сюди вносять дані про вид насильницького злочину. Ці злочини передбачені розділами 20 та 21 Карного кодексу Фінляндії. Можливі варіанти: необережне та умисне вбивство і замах на ці діяння; напад, напад, що спричинив тяжкі наслідки, та напад, що спричинив нетяжкі наслідки; сексуальне розбещення дитини та сексуальне розбещення дитини, що спричинило тяжкі наслідки; зґвалтування та зґвалтування, що спричинило тяжкі наслідки; примушування до вступу у статевий зв'язок, інші злочини проти статевої недоторканності особи та життя і здоров'я особи.

Приклад задокументованої інформації

Нижче наведено чотири таблиці, що містять дані «Статистики Фінляндії» про різні аспекти домашнього насильства. Перша таблиця відображає динаміку домашнього насильства та насильства між сексуальними партнерами, випадки якого зареєструвала поліція у 1997–2005 роках. Інші таблиці містять докладнішу інформацію про випадки домашнього насильства, зареєстровані поліцією у 2005 році.

Таблиця 9. Випадки домашнього насильства та насильства між сексуальними партнерами, зареєстровані поліцією протягом 1997–2005 років

Рік	Загальна кількість повідомлень про домашнє насильство	Повідомлення, що надійшли від жінок – Вік заявниці							
		Всього	-14	15-20	21-29	30-39	40-49	50-59	60-
1997	2 694	2 178	97	119	448	680	573	191	70
1998	2 646	2 129	96	127	364	712	569	200	61
1999	2 756	2 221	83	141	369	696	615	246	71
2000	3 031	2 402	112	150	380	750	622	317	71
2001	3 167	2 532	126	152	449	780	673	275	77
2002	3 158	2 507	115	179	435	763	623	302	90
2003	3 567	2 801	225	178	456	779	738	316	109
2004	3 911	3 008	280	226	448	776	802	386	90
2005	4 109	3 195	307	236	574	818	776	366	118
з яких – випадки насильства з боку сексуального партнера									
1997	1 719	1 556	-	63	344	552	435	136	26
1998	1 649	1 503	-	46	295	553	425	150	34
1999	1 762	1 594	-	47	311	549	469	192	26

2000	1 878	1 684	-	55	312	563	481	240	33
2001	1 969	1 766	1	64	379	586	504	189	43
2002	2 023	1 807	-	79	358	614	489	219	48
2003	2 183	1 956	6	89	367	624	566	241	63
2004	2 269	1 976	-	93	349	580	607	296	51
2005	2 423	2 153	-	108	470	635	587	277	76

Джерело інформації: «Статистика Фінляндії» – злочини, зареєстровані поліцією у 2005 році.

Таблиця 10. Випадки домашнього насильства, зареєстровані поліцією у 2005 році (за віком жінок-заявниць).

Злочин	Всього	Вік заявниці на момент скоєння злочину						
		-14	15-20	21-29	30-39	40-49	50-59	60-
Заявниця – жінка								
Всього	3 195	307	236	574	818	776	366	118
Необережне та умисне вбивство	23	5	6	4	3	2	3	-
Замах на необережне вбивство, замах на умисне вбивство	22	3	-	6	2	4	4	3
Напад	1 973	138	144	350	540	506	232	63
Напад, що спричинив тяжкі наслідки	129	8	10	33	25	26	15	12
Напад, що спричинив нетяжкі наслідки	845	33	65	161	229	217	106	34
Сексуальне розбещення дитини та сексуальне розбещення дитини, що спричинило тяжкі наслідки	116	108	8	-	-	-	-	-
Зґвалтування; зґвалтування, що спричинило тяжкі наслідки; примушування до вступу у статевий зв'язок	37	-	2	9	13	9	1	3
Інші злочини проти статевої недоторканності особи	13	-	1	5	3	3	1	-
Інші злочини проти життя та здоров'я особи	37	12	-	6	3	9	4	3

Джерело інформації: Статистика Фінляндії. Щорічний випуск судової статистики за 2006 р.

Таблиця 11. Випадки домашнього насильства з боку особи, що проживає разом із потерпілим (за віком жінок-заявниць), зареєстровані поліцією у 2005 році

Злочин	Всього	Вік заявниці на момент скоєння злочину						
		-14	15-20	21-29	30-39	40-49	50-59	60-
Правопорушник проживає в тому ж помешканні, що заявниця – жінка								
Всього	2 594	194	218	496	666	625	301	94
Необережне та умисне вбивство	18	5	6	3	2	1	1	-
Замах на необережне вбивство, замах на умисне вбивство	16	3	-	4	2	3	2	2
Напад	1 629	100	136	299	438	414	194	48
Напад, що спричинив тяжкі	98	3	10	27	21	21	9	7
Напад, що спричинив нетяжкі наслідки	716	22	59	149	190	175	89	32
Сексуальне розбещення дитини та сексуальне розбещення дитини, що спричинило тяжкі наслідки	57	51	6	-	-	-	-	-
Зґвалтування; зґвалтування, що спричинило тяжкі наслідки; примушування до вступу у статевий зв'язок	28	-	1	9	9	5	1	3
Інші злочини проти статевої недоторканності особи	7	-	-	2	3	1	1	-
Інші злочини проти життя та здоров'я особи	25	10	-	3	1	5	4	2

Джерело інформації: Статистика Фінляндії. Щорічний випуск судової статистики за 2006 р.

Таблиця 12. Випадки домашнього насильства між близькими родичами (за віком жінок-заявиць), зареєстровані поліцією у 2005 році

Злочин	Всього	Вік заявниці на момент скоєння злочину						
		-14	15-20	21-29	30-39	40-49	50-59	60-
Правопорушник – близький родич, заявник – жінка								
Всього	601	113	18	78	152	151	65	24
Необережне та умисне вбивство	5	-	-	1	1	1	2	-
Замах на необережне вбивство, замах на умисне вбивство	6	-	-	2	-	1	2	1
Напад	344	38	8	51	102	92	38	15
Напад, що спричинив тяжкі наслідки	31	5	-	6	4	5	6	5
Напад, що спричинив нетяжкі наслідки	129	11	6	12	39	42	17	2
Сексуальне розбещення дитини та сексуальне розбещення дитини, що спричинило тяжкі наслідки	59	57	2	-	-	-	-	-
Зґвалтування; зґвалтування, що спричинило тяжкі наслідки; примушування до вступу у статевий зв'язок	9	-	1	-	4	4	-	-
Інші злочини проти статевої недоторканності особи	6	-	1	3	-	2	-	-
Інші злочини проти життя та здоров'я особи	12	2	-	3	2	4	-	1

Джерело інформації: Статистика Фінляндії. Щорічний випуск судової статистики за 2006 р.

Статистика причин смерті

«Статистика Фінляндії» веде статистику причин смерті. Ця статистика виводиться з даних свідцтва про смерть, що видають посадовці закладів охорони здоров'я, а також даних інформаційної системи Центру реєстрації населення. У свідцтві про смерть зазначають лише основну причину смерті особи. Це робиться за допомогою три- або чотиризначного коду Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-10). Коли причина смерті не відома, але наявні ознаки насильства, то свідцтво про смерть не видають, аж поки поліція не надішле попередні результати розслідування, чи було це самогубство, нещасний випадок або злочин. Посадовці закладів охорони здоров'я співпрацюють з органами поліції у зазначеній сфері: наприклад, поліція надає їм інформацію про правопорушника, і цю інформацію вносять до статистичної бази причин смерті. Статистичний облік причин смерті ведуть стосовно осіб, які протягом календарного року померли на території Фінляндії чи за її межами і на той момент мали постійне місце проживання в Фінляндії.

Нижче наведена таблиця, де відображено кількість жінок, що загинули в результаті домашнього насильства у відповідному році. В таблиці містяться дані про смерть осіб за статтю потерпілого й правопорушника, віку потерпілого та його відносин з правопорушником. Можливі варіанти відносин: правопорушник – чоловік або дружина потерпілого; батько, мати або дитина потерпілого; друг або знайомий потерпілого; особа, стосунки якої з потерпілим відомі; невстановлена особа. Тобто це джерело дозволяє отримати щорічну інформацію про кількість жінок, що загинули від домашнього насильства (згідно з даними свідцтва про смерть, які видають посадовці закладів охорони здоров'я). Однак воно не містить інформації про тип насильства, яке спричинило смерть потерпілого.

Приклад задокументованої інформації

Таблиця 13. Потерпілі, що загинули в Фінляндії протягом 2000–2006 років у результаті домашнього насильства (за відносинами потерпілого з правопорушником і статтю потерпілого).

Правопорушник	Потерпілий	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Всього	Всього	139	154	133	99	130	105	107
	Чоловіки	96	107	89	70	100	75	77
	Жінки	43	47	44	29	30	30	30
Чоловік або дружина	Всього	22	30	19	18	19	14	11
	Чоловіки	3	5	4	5	4	3	2

	Жінки	19	25	15	13	15	11	9
Батько або мати	Всього	5	5	13	2	5	7	2
	Чоловіки	1	4	5	2	3	4	2
Дитина потерпілого	Жінки	4	1	8	-	2	3	-
	Всього	8	7	8	3	1	3	5
	Чоловіки	5	3	3	1	1	1	3
	Жінки	3	4	5	2	-	2	2
Знайомий або друг	Всього	40	55	36	28	38	23	41
	Чоловіки	32	44	31	26	32	18	29
	Жінки	8	11	5	2	6	5	12
Інша особа (стосунки з потерпілим відомі)	Всього	37	37	39	20	39	26	19
	Чоловіки	33	36	28	18	35	23	19
	Жінки	4	1	11	2	4	3	-
Невстановлена особа	Всього	27	20	18	28	28	32	29
	Чоловіки	22	15	18	18	25	26	22
	Жінки	5	5	-	10	3	6	7

Джерело інформації: StatFin – база даних організації «Статистика Фінляндії».

9. Національний дослідницький інститут досліджень правової політики та Поліцейний коледж Фінляндії

Інструмент збору інформації Фінської системи моніторингу вбивств

Інструмент збору інформації Фінської системи моніторингу вбивств (ФСМВ) – це результат спільної роботи кримінологічного відділу Національного інституту досліджень правової політики та дослідницького відділу Поліцейного коледжу Фінляндії. Інструмент набрав чинності 1 червня 2002 року. ФСМВ створено для моніторингу вбивств, формування бази даних для поглиблених досліджень, а також з метою профілактики злочинності. В основі ФСМВ лежить інформація, яку поліція збирає у процесі попереднього розслідування злочинів. Інформація надходить безпосередньо від слідчого, що веде конкретну справу. Для цього використовують стандартну електронну форму, заповнення якої обов'язкове. В рамках ФСМВ використовують загальнополіцейну систему реєстрації злочинів, що являє собою інструмент контролю та подальшого моніторингу і допомагає забезпечити надходження інформації щодо кожного зареєстрованого випадку вбивства.

До бази вносять інформацію про розслідувані злочини, що передбачені такими статтями Карного кодексу: умисне вбивство, необережне вбивство, вбивство дитини та необережне вбивство, спричинене умисним нападом. Інформацію про замах на вбивство до бази не вносять.

Зазвичай інформація потрапляє до бази після завершення попереднього розслідування. Якщо розслідування не було завершено протягом розумного періоду і при цьому основна версія – вбивство, то наявну інформацію вносять до бази приблизно через рік з моменту початку розслідування.

До бази вносять інформацію про основні характеристики злочину, час і місце його вчинення, соціально-демографічні характеристики потерпілого й основного правопорушника та їхню поведінку на місці злочину. Сюди також вносять інформацію, пов'язану з розслідуванням злочину та поведінкою підозрюваних осіб після вчинення злочину та в процесі його розслідування. Загальна кількість перемінних, з яких можна вибрати необхідні варіанти, становить близько 90. Крім того, Національний інститут досліджень правової політики вносить до бази зовнішні дані щодо попередніх злочинів скоєних правопорушником та щодо жертв, а також призначені правопорушникові покарання. Він отримує цю інформацію з судової інформаційної системи, власник якої – «Статистика Фінляндії», та реєстру кримінальних покарань, власник якої – Міністерство юстиції.

З 90 перемінних, що використовуються для опису випадків домашнього насильства щодо жінок, найважливіші такі:

1. Інформація про потерпілого (звернути увагу, що форма містить кілька інших характеристик потерпілого, але саме ці характеристики мають найбільше значення для аналізу випадків домашнього насильства щодо жінок):

Стать потерпілого:

- 1) чоловіча;
- 2) жіноча;
- 3) не відомо.

Дата народження.

Сімейний стан на момент вчинення злочину:

- 1) перебуває у шлюбі;
- 2) проживає спільно з партнером;
- 3) довгострокові стосунки з хлопцем/дівчиною, але проживає окремо від нього (неї);
- 4) не має близьких стосунків;
- 5) не відомо;
- 6) єдиний дорослий в неповній родині.

Чи має потерпілий дітей?

- 1) так;
- 2) ні;
- 3) не відомо.

Потерпілий народився у Фінляндії?

- 1) так;
- 2) ні;
- 3) не відомо.

Громадянство:

- 1) громадянин Фінляндії;
- 2) громадянин Фінляндії та іншої держави (зазначити, якої);
- 3) громадянин іншої держави (зазначити, якої);

4) не відомо.

Як довго потерпілий проживає у Фінляндії?

- 1) довгостроковий резидент;
- 2) тимчасове проживання (наприклад, відвідини);
- 3) не відомо.

Житлові умови потерпілого/потерпілої на момент вчинення злочину (зверніть увагу: це запитання стосується саме житлових умов, а не місця скоєння злочину).

Потерпілий/потерпіла проживав (чи перебував на довгостроковій основі):

- 1) у помешканні, що належить потерпілому/потерпілій чи його/її дружині/чоловікові;
- 2) у помешканні, яке винаймає потерпілий/потерпіла чи його/її дружина/чоловік;
- 3) зі своїми батьками;
- 4) в студентському гуртожитку;
- 5) в іншому гуртожитку;
- 6) з друзями, знайомими чи родичами;
- 7) на вулиці, на смітнику, в саморобній хатині, у лісі;
- 8) у в'язниці;
- 9) в іншому закладі (наприклад, лікарні);
- 10) в інших умовах (зазначити, яких); _____.
- 11) не відомо.

2. Інформація про злочин (зверніть увагу, що в формі є й інші запитання про злочин):

Вид насильства, що спричинило смерть потерпілого/потерпілої (можна позначити декілька варіантів):

- 1) удари руками;
- 2) удари ногами;
- 3) варіанти 1 та 2 (не відомо, який саме);
- 4) потерпілого штовхнули на землю;
- 5) потерпілого душили руками;
- 6) потерпілого душили мотузкою тощо;
- 7) перекривання дихання за допомогою м'якого предмета;
- 8) перекривання дихання за допомогою води.
- 9) тілесне ушкодження за допомогою вогнепальної зброї;
- 10) тілесне ушкодження за допомогою гострого предмета;
- 11) тілесне ушкодження за допомогою тупого предмета.
- 12) тілесне ушкодження, викликане перекриванням дихання;
- 13) падіння з висоти;
- 14) тілесне ушкодження, спричинене вогнем;
- 15) тілесне ушкодження, спричинене отруйною речовиною;
- 16) тілесне ушкодження, спричинене бактеріями чи вірусами;
- 17) укуси;
- 18) інший вид насильства, який саме__.

Чи є дані, які б вказували на сексуальні мотиви дій правопорушника (виходячи з *тілесних ушкоджень потерпілого*)?

- 1) ні;
- 2) так, що саме: _____.

3. Дані про правопорушника (зверніть увагу, що в опитувальнику є кілька інших запитань про правопорушника):

Особистий ідентифікаційний номер правопорушника: _____.

Адреса та поштовий індекс правопорушника: _____.

Дата народження:

- 1) _____
- 2) не відомо.

Стать правопорушника:

- 1) чоловіча;
- 2) жіноча;
- 3) не відомо.

Сімейний стан на момент вчинення злочину:

- 1) перебуває у шлюбі;
- 2) проживає спільно з партнером;
- 3) довгострокові стосунки з хлопцем/дівчиною, але проживає окремо від нього (неї);
- 4) не має близьких стосунків;
- 5) не відомо;
- 6) єдиний дорослий у неповній родині.

Чи має правопорушник дітей?

- 1) так;
- 2) ні;
- 3) не відомо.

Правопорушник народився у Фінляндії?

- 1) так;
- 2) ні;
- 3) не відомо.

Як довго правопорушник проживає у Фінляндії?

- 1) довгостроковий резидент;
- 2) тимчасове проживання (наприклад, відвідини);
- 3) не відомо.

Громадянство правопорушника:

- 1) громадянин Фінляндії;
- 2) громадянин Фінляндії та іншої держави (зазначити, якої);
- 3) громадянин іншої держави (зазначити, якої);
- 4) не відомо.

Житлові умови правопорушника на момент вчинення злочину (зверніть увагу, що це питання стосується житлових умов, а не місця злочину).

Правопорушник проживав (чи перебував на довгостроковій основі):

- 1) у помешканні, що належить потерпілому/потерпілій чи його/її дружині/чоловікові;
- 2) у помешканні, яке винаймає потерпілий/потерпіла чи його/її дружина/чоловік;
- 3) зі своїми батьками;
- 4) в студентському гуртожитку;
- 5) в іншому гуртожитку;
- 6) з друзями, знайомими чи родичами;
- 7) на вулиці, на смітнику, в саморобній хатині, у лісі;
- 8) у в'язниці;
- 9) в іншому закладі (наприклад, лікарні);
- 10) в інших умовах (зазначити, яких); _____.
- 11) не відомо.

4. Відносини між правопорушником і потерпілим/потерпілою:

Які відносини між правопорушником і потерпілим/потерпілою? Позначте один із запропонованих варіантів. Якщо підходять декілька варіантів, позначте той, що йде першим і має менший номер. Наприклад, якщо правопорушник одночасно брат і сусід потерпілого/потерпілої, позначте його як брата.

Потерпілий (потерпіла) доводиться правопорушникові...

- 1) дружиною;
- 2) сексуальним партнером жіночої статі, з яким правопорушник проживає спільно;
- 3) дівчиною (довгостроковим сексуальним партнером, з яким правопорушник проживає окремо);
- 4) колишньою дружиною; колишнім сексуальним партнером, з яким вони спільно проживали; колишньою дівчиною;
- 5) чоловіком;
- 6) сексуальним партнером чоловічої статі, з яким правопорушник проживає спільно)
- 7) хлопцем (довгостроковим сексуальним партнером, з яким правопорушник проживає окремо);
- 8) колишнім чоловіком, колишнім сексуальним партнером чоловічої статі, з яким вони проживали спільно; колишнім хлопцем;
- 9) одностатевим сексуальним партнером;
- 10) колишнім одностатевим сексуальним партнером;
- 11) батьком;
- 12) матір'ю;
- 13) братом;

- 14) сестрою;
- 15) сином;
- 16) донькою;
- 17) дитиною, стать невідома;
- 18) бабою чи дідом;
- 19) двоюрідним братом чи сестрою;
- 20) родичем з боку чоловіка чи дружини;
- 21) вітчимом;
- 22) мачухою;
- 23) нерідним братом чи сестрою;
- 24) пасинком або падчеркою; всиновленою дитиною; нерідною дитиною;
- 25) колишнім партнером нинішнього сексуального партнера чи іншим партнером;
- 26) нинішнім сексуальним партнером колишнього партнера;
- 27) другом, приятелем, почарківцем;
- 28) членом одної кримінальної організації/угруповання;
- 29) членом конкурентної кримінальної організації/угруповання;
- 30) співробітником;
- 31) сусідом;
- 32) особою, що проживає в тому ж помешканні/гуртожитку;
- 33) співкамерником чи сусідом в палаті;
- 34) іншим відвідувачем бару/ресторану, раніше не знайомим;
- 35) іншим відвідувачем, що хотів потрапити до бару/ресторану, раніше не знайомим;
- 36) порт'є в ресторані, раніше не знайомий;
- 37) співробітником поліції/охоронцем, що намагався заарештувати потерпілого;
- 38) підозрюваним у вчиненні злочину під час втечі;
- 39) членом одного племені чи етнічної групи;
- 40) цілковито незнайомою людиною;
- 41) людиною, яку потерпілий знає в обличчя або на ім'я;
- 42) інший (зазначити, який)_____;
- 43) неможливо визначити.

Як давно правопорушник і потерпілий знають один одного? Якщо точно не відомо, зазначте приблизний час.

- 1) правопорушник не знав потерпілого на момент вчинення злочину.
Правопорушник був знайомий з потерпілим...
- 2) менше ніж день;
- 3) більше ніж день, але менше ніж тиждень;
- 4) не менше ніж тиждень, але не більше ніж місяць;
- 5) не менше ніж місяць, але не більше ніж рік;
- 6) більше ніж рік, але не менше ніж два роки;
- 7) більше ніж два роки, але не більше ніж 10 років;
- 8) більше ніж десять років.

Загалом ФСМВ містить досить багато інформації. Цей інструмент дозволяє отримати конкретну інформацію про випадки домашнього насильства щодо жінок, в результаті якого наставала смерть потерпілої.

Приклад задокументованої інформації

На основі інформації ФСМВ Національний інститут досліджень правової політики публікує видання «Огляд випадків вбивства». Нижче наведена таблиця з першого номера цього видання за 2007 рік.

Таблиця 14. Потерпілі, що загинули від домашнього насильства в Фінляндії за період з 1 червня 2002 року по 30 червня 2006 року (за відносинами з правопорушником та статтю потерпілого).

Правопорушник	Потерпілий	1.6.2002–30.6.2006
	Всього	514
	Чоловіки	365
	Жінки	149
Чоловік/дружина, колишній чоловік/дружина (особа протилежної статі)	Всього	113
	Чоловіки	95
	Жінки	18
Чоловік/дружина, колишній чоловік/дружина (особа тієї ж статі)	Всього	2
	Чоловіки	2
	Жінки	-
Батько або мати	Всього	33
	Чоловіки	20
	Жінки	13
Інший родич	Всього	33
	Чоловіки	19
	Жінки	14
Знайомий або друг	Всього	249
	Чоловіки	229
	Жінки	20
Невідома особа	Всього	64
	Чоловіки	57
	Жінки	7
Інформації про правопорушника нема	Всього	20
	Чоловіки	20
	Жінки	-

Джерело інформації: Леті (2007 р.).

Слід зазначити, що в Фінляндії дані про вбивства заносять до двох різних систем обліку статистичних даних. Перша з них – база причин смерті – формується на основі інформації свідочів про смерть, які виписують посадовці закладів охорони здоров'я, та даних системи «Центр реєстрації даних про населення». В цій роботі в розділі «Статистика Фінляндії» вже згадувалося про статистику причин смерті. Друге джерело інформації про вбивства – це інструмент збору інформації Фінської системи моніторингу вбивств. В основі цієї системи лежить інформація про злочини, яку реєструють співробітники поліції.

Між даними системи моніторингу вбивств і статистикою причин смерті існують деякі відмінності. Встановлено декілька причин існування таких відмінностей (Леті, 2002 р.), зокрема час їхньої реєстрації. Однак основна причина існування відмінностей полягає в тому, що в одній системі суперечливі випадки загибелі людей реєструють як вбивство, а в іншій – як підозрілу загибель, що настала в результаті умисного нападу, необережності чи самогубства. Попри такі відмінності, Леті (2002 р.) вважає, що інформація з цих двох джерел досить надійна і узгоджена.

10. Соціальні служби й установи соціального захисту

Відділи соціальних послуг та органи соціального захисту в містах і муніципалітетах

На сьогодні служби соціальних послуг та органи соціального захисту населення в містах і муніципалітетах Фінляндії не проводять систематичного чи загальнонаціонального збору даних про домашнє насильство щодо жінок. Лише деякі служби та управління записують інформацію про своїх відвідувачів.

А що на сьогодні немає єдиної системи перемінних, класифікацій та процедур збору інформації, то немає можливості об'єднати чи згрупувати цю інформацію.

Тепер Міністерство соціальної політики та охорони здоров'я координує проект, що допоможе визначити, які види інформації соціальні служби повинні збирати на загальнонаціональному рівні. Одне із завдань проекту полягає у визначенні інформації, яку повинна збирати кожна така служба. Задум полягає в тому, щоб створити базу даних, яку могли б використовувати всі служби соціального захисту населення на всій території країни. Після набрання чинності стандартизованих форм і системи обліку даних на загальнонаціональному рівні можна буде збирати узгоджену інформацію про відвідувачів органів соціального захисту населення. Проект планується реалізувати протягом 2011 року.

Робоча група у складі фахівців Міністерства соціальної політики та охорони здоров'я, Міністерства юстиції, Міністерства внутрішніх справ і Національного центру досліджень і розробок у галузі соціального захисту та здоров'я населення (STAKES) розробила стандартизовану форму опитувальника про домашнє насильство. Така форма буде прикріплена до бази інформації про відвідувачів служб соціального захисту населення. Задум полягає в тому, щоб кожен відвідувач цих служб відповів, чи має він досвід домашнього насильства. Якщо особа відповідає «ні», то вона звільняється від подальших запитань. Потерпілі від домашнього насильства та особи, що його вчинили, часто звертаються по допомогу через проблеми, що безпосередньо з ним не пов'язані, й тому співробітникам соціальних служб може бути не просто виявити осіб, що зазнали домашнього насильства або вчинили насильницькі дії. Тому запитання про те, чи мала особа досвід домашнього насильства, допоможе виявити людей, які зіткнулися з насильством і потребують відповідної допомоги.

З цією метою розроблено опитувальник, який пройшов випробування в кількох муніципалітетах Фінляндії восени 2007 року.

Якщо відвідувач соціальної служби є потерпілим або правопорушником, що вчинив домашнє насильство, то про нього записується така інформація:

1. Інформація про службу:

- одиниця, муніципалітет, хто заповнює форму;

2. Інформація про візит:

- це особистий візит чи дзвінок; особа звертається до відповідної служби вперше чи повторно;

3. Основна інформація про відвідувача:

- стать, рік народження;

4. Статус відвідувача:

- потерпілий, правопорушник, потерпілий і правопорушник водночас (в рамках одного інциденту), дитина, що зазнала насильства;

5. Коли відвідувач востаннє зазнав насильства:

- протягом останніх 24 годин, протягом останнього тижня, протягом останнього місяця, протягом останнього року, раніше;

6. Тип насильства (можна позначити декілька варіантів):

- фізичне насильство, сексуальне насильство, емоційне/психологічне насильство, економічне насильство, культурне або релігійне насильство;

7. Відносини між потерпілим і правопорушником:

Відвідувач – потерпілий від насильства

- відносини правопорушника з потерпілим:
 - ___ чоловік або жінка;
 - ___ колишній чоловік або жінка;
 - ___ хлопець або дівчина;
 - ___ батько або мати чи вітчим або мачуха;
 - ___ дитина чи прийомна дитина/своя дитина або приймак;
 - ___ рідний чи зведений брат або сестра;
 - ___ інший родич або знайомий;

Відвідувач – особа, що вчинила насильство

- відносини потерпілого з правопорушником:
 - ___ чоловік або жінка;
 - ___ колишній чоловік або жінка;
 - ___ хлопець або дівчина;
 - ___ батько або мати чи вітчим або мачуха;
 - ___ дитина чи прийомна дитина;
 - ___ рідний чи зведений брат або сестра;
 - ___ інший родич або знайомий;

- клієнт, пацієнт, студент, співробітник, начальник, однокурсник;
- незнайомець;
- декілька правопорушників;
- стать правопорушника:
 - чоловік;
 - жінка

- клієнт, пацієнт, студент, співробітник, начальник, однокурсник;
- незнайомець;
- стать правопорушника:
 - чоловік;
 - жінка

8. Тілесні ушкодження:

- перелік тілесних ушкоджень.

9. Психічні або соціальні травми:

- перелік психічних або соціальних травм.

10. Чи застосовувалося насильство до дітей?

11. Тривалість і повторюваність насильства.

12. Чи діставав відвідувач допомогу з таких джерел, як:

- притулок, орган соціального захисту населення, орган соціального захисту дітей, поліція, соціальний працівник поліції, служба правової допомоги, консультаційний центр для родин, телефонна лінія допомоги, група підтримки, медичний центр або лікар, пологовий будинок, дитячий садок, школа, психіатрична лікарня, асоціація анонімних алкоголіків, церква, друзі або знайомі, родичі.

13. Чи повідомлялося про злочин поліції?

Задум полягає в тому, щоб цю форму почали використовувати в усіх органах соціального захисту населення на всій території Фінляндії. Основне її завдання чи призначення полягає не в тому, щоб зібрати інформацію про масштаби чи окремі прояви насильства, а в тому, щоб співробітникам цих органів стало простіше виявляти випадки насильства і надавати допомогу потерпілим. Запитання форми не обов'язкові, й не обов'язково ставити їх суто заради збору інформації.

Євангельська лютеранська церква Фінляндії

Церква надає різноманітні види допомоги особам, що опинилися у складних життєвих ситуаціях чи зіткнулися з проблемами і переживаннями. Один із видів такої допомоги – національна телефонна лінія довіри, куди можуть звернутися люди, що хочуть з кимось поговорити. Про осіб, які звертаються на лінію, записують таку інформацію: стать, вік, сімейний стан (одинок/ий; перебуває у партнерських стосунках; має родину; одинок мати чи батько), рід занять (працює, безробітний/ий, пенсіонер, студент) причина звернення на лінію і тема дзвінка. Причину звернення на лінію можна описати за допомогою таких варіантів: самотність, сексуальність, партнер, сім'я та родичі, інші стосунки, житлові умови, фундаментальні питання, смерть і траур, суїцид, захворювання (фізичні чи психологічні), залежність, насильство (домашнє або інше). Іноді буває так, що під час розмови з'ясовуються додаткові причини звернення на лінію, але запис такої інформації не проводиться. Тобто церква має дані про кількість отриманих дзвінків, але не володіє докладною інформацією про такі звернення.

Крім того, церква проводить консультації для родин. Центри сімейної консультації надають допомогу і підтримку людям, що зіткнулися з проблемами в родині, стосунках. Про кожного відвідувача заповнюють форму, куди вносять таку інформацію: стать, вік, склад родини, сімейний стан, місце роботи та причина звернення до центру. Якщо причина звернення до центру пов'язана з проблемами в стосунках, то для її позначення використовуються такі варіанти: криза, пов'язана з проходженням певного етапу в житті, травмування, раптова криза, психологічна криза, проблеми у взаємодії з іншими, зрада, психологічне або фізичне насильство, проблеми в сексуальному житті, питання, пов'язані із розлученням, проблеми із близькими та рідними, релігійні питання. Категорії, використовувані тепер, відрізняються від категорій, що використовувалися у 2006 році, тобто тепер вони інші, ніж ті, що наведені в таблиці 15. Кілька років тому до форми внесли пряме запитання: чи траплялися випадки домашнього насильства у вашій родині. У формі немає окремих запитань про домашнє насильство щодо жінок, а якщо під час розмови з відвідувачем співробітник виявляє додаткову інформацію, то зовсім необов'язково, що вона буде внесена до бази.

Приклад задокументованої інформації

На прикладі таблиць 15 та 16 можна побачити, що дані, якими володіє церква, не зовсім точні, а її статистика не містить докладної інформації про насильство щодо жінок.

Таблиця 15. Найпоширеніші причини звернення до церковних центрів сімейного консультування у 2006 р. (один відвідувач може зазначити декілька причин звернення).

Причина звернення	Відсоток усіх звернень
Проблеми в стосунках	23,1 %
Проблеми у спілкуванні	11,1 %
Зрада	9,7 %
Криза після ухвалення рішення про розлучення	7,7 %
Криза, пов'язана з проходженням певного етапу життя	7,0 %
Взаємне віддалення	5,9 %
Особисті психологічні проблеми	4,8 %
<i>Домашнє насильство</i>	4,5 %
Інші особисті чи сімейні проблеми або проблеми з партнером	26,2 %

Джерело інформації: відділ Церковної ради у справах сім'ї.

Таблиця 16. Питання, з якими зверталися на національну лінію довіри церкви у 2006 р (під час дзвінка могло обговорюватися декілька питань)

Питання	Відсоток від усіх звернень
Життєві обставини	26 %
Самотність	25 %
Фундаментальні питання	19 %
Психічне захворювання	16 %
Сім'я та родичі	14 %
Чоловік/жінка чи партнер	12 %
Сексуальність	11 %
Фізична хвороба	10 %
Інші стосунки	9 %
Патологічна залежність	8 %
Смерть і траур	4 %
Суїцид	3 %
<i>Насильство</i>	2 %

Джерело інформації: відділ Церковної ради у справах сім'ї.

Федерація будинків і притулків для матері та дитини

Федерація будинків і притулків для матері та дитини – це головна організація, що об'єднує установи, які допомагають родинам через інституційні й громадські проекти. Федерація – найбільший у Фінляндії оператор притулків (вона обслуговує 13 притулків, що разом можуть вмістити 61 особу). Ще з 1979 року ці притулки збирають інформацію про своїх відвідувачів. З роками зібрана інформація стала деталізованою, а з початку жовтня 2007 року притулки – члени Федерації почали використовувати для цього розгорнуту стандартизовану форму, яка містить таку інформацію:

- особисті дані відвідувача;
- ім'я, індивідуальний страховий номер, стать, адреса, громадянство;
- місце роботи і життєві умови відвідувача;
- співробітник, що закріплений за відвідувачем, та інші надавачі послуг;
- діти відвідувача;
- базова інформація про стан здоров'я відвідувача (хвороби, лікування, алергії, зловживання речовинами, психічні розлади, застосоване лікування);

- персональні дані правопорушника:
 - ім'я, стать, рік народження, адреса, громадянство;
 - відносини з потерпілим: партнер; партнер, що проживає спільно з потерпілим; чоловік або дружина; колишній чоловік або дружина; триває процес розлучення; зареєстровані стосунки;
- обставини на момент звернення особи до притулку:
 - хто направив особу до притулку;
 - причина звернення до притулку;
 - вид насильства: фізичне, психічне, сексуальне, економічне, культурне, релігійне, матеріальне;
 - повторюваність насильства (нерегулярне, регулярне);
 - становище дитини на фоні насильства (потерпіла від насильства; зазнала насильства; була проігнорована);
 - попередні випадки звернення до притулків;
- інформація про охоронні ордери;
- план дій на час перебування в притулку та після його залишення.

Приватний притулок в Еспо

Приватний притулок в Еспо допомагає матерям і дітям, що зіткнулися з насильством з боку члена родини чи партнера. Про кожного відвідувача заповнюють форму, що містить таку інформацію:

- персональні дані відвідувача;
- діти відвідувача;
- тип насильства (фізичне, сексуальне, психічне, економічне, культурне);
- хто направив відвідувача до притулку;
- періодичність насильства;
- попередні випадки звернення до притулків;
- звернення до інших надавачів послуг та органів влади.

Притулок не записує інформації про відносини потерпілого з правопорушником і не веде систематичного обліку даних про правопорушника.

Фінська національна лінія довіри для жінок

Фінська національна лінія довіри для жінок – це загальнонаціональна безплатна телефонна лінія, що забезпечує допомогу, консультації та підтримку для жінок, що зіткнулися з насильством чи його загрозою, а також для їхніх друзів і рідних. Про кожного, хто зателефонував на лінію, заповнюють форму, куди вносять таку інформацію:

Особа, що звернулася на лінію:

- стать;
- статус цієї особи: потерпілий від насильства, близький родич, друг чи знайомий потерпілого, його колега в роботі чи навчанні, сусід, представник органу влади, правопорушник; інший варіант.

Потерпілий:

- стать;
- вік;
- місце проживання;
- як довго тривало насильство, загроза насильства чи страх його вчинення (одноразово, менш ніж рік чи один рік, менш ніж п'ять років чи п'ять років, менш ніж десять років, десять років чи понад десять років, не відомо).

Правопорушник:

- хто є чи був правопорушник: чоловік, дружина чи партнер, хлопець чи дівчина, колишній чоловік або дружина чи колишній хлопець або дівчина, батьки чи один з них, дитина, інший родич, друг чи знайомий, колега в роботі чи навчанні, представник органу влади, сусід, клієнт чи партнер, інший варіант;

- стаття.

Тип насильства:

- фізичне, психічне, сексуальне, пошкодження власності, приховане (відчуття загрози), економічне, релігійне, сексуальне переслідування, дискримінація, інший варіант, не відомо.

Поведінка особи, що звернулася на лінію:

- про що вона говорить (як виглядає її поведінка);
- питання, що обговорювалися під час розмови: погроза насильством; страх, хвилювання та відчуття небезпеки; безсилля, роздратування; провина, сором; самотність; сексуальність, тілесність; інформація про підтримку та допомогу; інше;
- кого потерпілий повідомив про насильство: органи влади; чоловіка чи жінку, партнера, хлопця чи дівчину; члена родини чи рідних; друзів чи знайомих; колег у роботі чи навчанні, когось іншого (кого саме); нікого;
- хто надав потерпілому допомогу: заклад системи охорони здоров'я, соціальні служби; кримінальна система; притулок; служби психічної допомоги; клініка сімейної медицини; духовні служби; група підтримки для осіб з аналогічними проблемами; хтось інший (хто саме), ніхто;
- які питання цікавлять особу, що звернулася на лінію: питання кримінального права; розлучення та розподілу майна; опіки/піклування над дитиною та прав на відвідування дитини; соціальна допомога та виплати; житлові; питання фізичного та психічного здоров'я та духовні питання; група підтримки; людина, що може надати підтримку; інша підтримка;
- яка допомога була надана особі, що звернулася на лінію.

Кризовий центр для потерпілих від зґвалтування «Жіноча підтримка» ('Tukinainen')

Кризовий центр для потерпілих від зґвалтування «Жіноча підтримка» ('Tukinainen') – це загальнонаціональний ресурсний центр, що надає підтримку та допомогу особам, що зазнали сексуального насильства чи експлуатації, а також родинам таких осіб. При центрі працює лінія довіри для спілкування та отримання інформації про сексуальне насильство та експлуатацію, а також безплатна юридична консультація для потерпілих від домашнього насильства. Про кожного, хто зателефонував на лінію, заповнюють форму, куди вносять таку інформацію:

- стаття особи, що звернулася на лінію;
- стаття потерпілого (якщо особа, що звернулася на лінію, і потерпілий – це різні люди);
- місце проживання особи, що звернулася на лінію;
- місце проживання потерпілого (якщо особа, що звернулася на лінію, і потерпілий – це різні люди);
- хто є особа, що звернулася на лінію: потерпілий, чоловік чи дружина, партнер, хлопець; близький родич; інший родич; друг чи знайомий; колега; сусід, представник органу влади; правопорушник; інший варіант;
- громадянство потерпілого;
- звідки особа, що звернулася на лінію, дізналася про центр «Жіноча підтримка»;
- вік потерпілого на момент звернення на лінію;
- вік потерпілого на момент вчинення злочину;
- причина звернення до центру «Жіноча підтримка»: зґвалтування, замах на зґвалтування; сексуальна експлуатація; сексуальне переслідування чи приставання; примушування до вступу у статевий зв'язок; інцест; інша статева експлуатація дитини; підозра у вчиненні інцесту чи сексуальної експлуатації; домашнє насильство чи експлуатація; психічне насильство; зґвалтування; торгівля людьми; заборонний наказ; консультація; інша причина (яка саме);
- місце злочину: приватне помешкання потерпілого; приватне помешкання правопорушника; спільне приватне помешкання; інше приватне помешкання; громадське місце; робоче місце; круїзний лайнер; транспортний засіб; вулиця; інше місце (яке саме);
- країна, де було вчинено злочин;
- правопорушник(и): партнер, хлопець; чоловік чи дружина; колишній партнер; мати або батько; інший член родини; інший родич; друг; колега; сусід; інший знайомий; знайомий з ресторану, знайомий через інтернет; особа, що надає професійну допомогу (наприклад, лікар, терапевт); представ-

ник органу влади (наприклад, поліції); особа, що має владу над потерпілим (через посаду правопорушника, через залежність, через значну вікову різницю); не відомо; інформації нема;

- кількість правопорушників;
- стать правопорушника (правопорушників);
- громадянство (правопорушників);
- скільки часу минуло з моменту вчинення злочину;
- наслідки злочину для потерпілого: фізичні, психічні, посттравматичні стресові розлади; соціальні, сексуальні; зміна здатності до роботи чи навчання; зміни в життєвих обставинах; суїцидальні симптоми; використання сильнодіючих речовин; правові наслідки;
- оцінення можливої кількості випадків застосування сексуального насильства до потерпілого;
- кримінально-процесуальні наслідки: про вчинення злочину заявлено до поліції; про вчинення злочину не заявлено до поліції; заяву про злочин відкликано; примирення потерпілого із правопорушником; кримінальне провадження триває; кримінальне провадження закрито; обвинувачення знято; немає інформації;
- результати медичного огляду потерпілого;
- направлення чи повідомлення про потерпілого;
- направлення потерпілого до інших служб центру «Жіночої підтримки».

Підтримка потерпілих – Фінляндія

Організація «Підтримка потерпілих – Фінляндія» консультує і підтримує осіб, що потерпіли від злочинів чи замахів, а також родичів таких осіб і свідків злочинів. «Підтримка потерпілих – Фінляндія» забезпечує роботу телефонної лінії довіри, що надає практичні поради та психологічну підтримку особам, які звернулися на лінію. Крім того, організація надає своїм відвідувачам індивідуальну допомогу на групових заняттях або через волонтерів. Кожна служба збирає про своїх відвідувачів певну інформацію: дані про стать відвідувача чи особи, що звернулася на лінію, та про злочин, з наслідками якого вони зіткнулися. Це може бути домашнє насильство, сексуальне насильство, інший напад, пограбування; погрози, переслідування, психічне насильство, вбивство; проникнення в житло, крадіжка; шахрайство, зловживання довірою; расизм; злочин у сфері правил дорожнього руху; інший злочин. Але додаткову інформацію, що може бути з'ясована під час розмови, не записують. «Підтримка потерпілих – Фінляндія» не зіставляє інформацію про злочин, під якого потерпів відвідувач чи особа, що звернулася на лінію, з даними про стать цієї особи, тому з'ясувати кількість жінок, що зазнали домашнього насильства, неможливо.

Приклад задокументованої інформації

В інтернеті є статистика відвідувачів організації «Підтримка потерпілих – Фінляндія» та послуги, які вона надає. В таблиці 17 наведено перелік злочинів, з якими зіткнулися її відвідувачі.

Таблиця 17. Злочини, з якими зіткнулися особи, що звернулися до організації «Підтримка потерпілих – Фінляндія»

Злочин	Відсоток осіб, що звернулися у зв'язку з ним
Погрози, переслідування, психологічне насильство	19 %
Домашнє насильство	13 %
Інший напад, пограбування	12 %
Сексуальне насильство	10 %
Проникнення в житло, крадіжка	4 %
Шахрайство, зловживання довірою	2 %
Вбивство	1 %
Інший злочин	7 %

Фінська асоціація психічного здоров'я

Фінська асоціація психічного здоров'я – це професійна організація, що збирає і поширює інформацію про психічне здоров'я, яка використовується для планування й ухвалення рішень, висуває пропозиції, публікує звіти, навчає фахівців і волонтерів, видає книжки та журнали. При Асоціації діє національна

лінія допомоги в кризових ситуаціях, десять кризових центрів і відділ невідкладної допомоги, що надає такі послуги, як телефонні консультації, прийняття відвідувачів, невідкладна амбулаторна психологічна допомога і групова терапія. Асоціація записує таку інформацію про своїх відвідувачів та осіб, що звернулися на лінію: стать, вік, рід занять, причину дзвінка чи візиту. Якщо причина звернення – насильство, то особі ставлять додаткові запитання про тип насильства (домашнє насильство, сексуальне насильство). Крім того, зазначають, хто є особа, що звернулася до асоціації: потерпілий чи правопорушник.

Федерація сім'ї

Федерація сім'ї – це організація соціально-медичного сектора, що спеціалізується на сімейних питаннях. Федерація надає різноманітні послуги, відстоює громадські інтереси та проводить дослідження. Один з напрямків діяльності Федерації – «Проект партнерських відносин», який забезпечує роботу лінії довіри та Центру партнерських відносин. Останній консультує, проводить навчальні заходи, надає поради з питань працевлаштування, проводить терапевтичні сеанси. Єдина інформація, яку Федерація збирає про клієнтів «Проекту партнерських відносин», – це кількість відвідувачів і дзвінків.

Франція

Коментуючи стан національної французької статистики щодо насильства, Маріс Жаспар та інші (2003 р., 15)¹⁵ зазначають, що Міністерство внутрішніх справ Франції публікує щорічну офіційну статистику зареєстрованих у Франції злочинів, але ця статистика стосується насамперед осіб, що вчинили насильство. З іншого боку, Міністерство оборони публікує свою статистику – «Статус потерпілих, злочинів і кримінальних проступків департаменту кримінальної поліції». Крім того, Міністерство юстиції видає «Щорічну судову статистику», де міститься інформація про призначені покарання, але жодної інформації про потерпілих. Деякі трибунали вищої інстанції (“Tribunales de grande instance”) розглядають випадки насильства з боку сексуального партнера (“les violences conjugales”). Окремі медично-правові підрозділи ведуть статистику щодо потерпілих від насильства, яким вони надали допомогу. Національна служба спостереження децентралізованої соціальної дії веде статистику жорстокого поводження з дітьми та потерпілими від сексуального насильства. Статистику своїх відвідувачів ведуть також і громадські організації, що допомагають і підтримують жінок, які потерпіли від насильства. В одному звіті (CESUR, 1998 р.) проаналізовано 9 000 телефонних звернень на лінію довіри Національної федерації жіночої солідарності. Організація колективного жіночого контролю насильства робить щорічну статистику своїх відвідувачів, а це близько 2 500 випадків зґвалтувань та інших видів сексуального насильства та зловживань. Нарешті, Європейська асоціація проти насильства щодо жінок на роботі опублікувала звіт про сексуальне переслідування, де проаналізувала частину своїх матеріалів у цій сфері (Кормер, 1995)¹⁶.

Жаспар та інші не наводять точної інформації і розгорнутої статистики про джерела, названі в їхній роботі. Лише декілька з вищеназваних джерел можна вважати належними джерелами адміністративної інформації, що публікуються на регулярній основі й містять необхідну інформацію про насильство щодо жінок. Напевно, жодне з них не забезпечує повноцінної інформації про предмет цього дослідження.

Разом із тим у Франції відбулися важливі позитивні зрушення у цій сфері: в жандармерії з’явився спеціалізований відділ роботи з потерпілими, який систематично збирає дані про домашнє насильство щодо жінок. Першим результатом роботи цього відділу стало проведення загальнонаціонального дослідження про жінок, яких було вбито під час їхнього перебування в інтимних стосунках. Ці дані потрібно було окремо запитувати в кожному поліційному окрузі, бо регулярного збору такої інформації не проводять. Другим важливим досягненням стало проведення на замовлення держави у 2000 році спеціалізованого загальнонаціонального дослідження насильства щодо жінок (про нього йдеться в роботі Маріс Жаспар та інших). У дослідженні вперше подано комплексну картину насильства щодо жінок з боку чоловіків. Однак названа робота виходить за межі цього дослідження: вона присвячена стандартним джерелам адміністративної інформації, а не джерелам, які забезпечують вихідну інформацію.

Що стосується збору адміністративної інформації, то у Франції спостерігаються ті самі проблеми, що й у багатьох інших країнах. Крім того, дані, які збирає прокуратура і суди, не містять докладної інформації про домашнє насильство щодо жінок. Єдиний і досить цікавий виняток те, що згідно з останніми змінами в законодавстві насильство з боку партнера вважається обставиною, що обтяжує відповідальність за насильницькі злочини. Завдяки цьому положенню прокуратури і суди почали збирати інформацію про кількість злочинів та осіб, що підозрюються, переслідуються чи були засуджені за фізичне насильство за обставин, які обтяжують відповідальність, тобто вчинення злочину партнером потерпілого. Отже, у разі застосування названого положення дані поліції про випадки фізичного насильства відображають кількість таких інцидентів. Жодної іншої інформації про конфлікт чи його сторони поліція не записує. Суди і прокуратура також не реєструють будь-якої іншої інформації, що могла б становити інтерес для цього дослідження.

Вбивства. Жандармерія (Генеральне управління національної жандармерії) проаналізувала вбивства, скоєні протягом 2006 року, і підготувала доповідь з цього питання. В основі доповіді лежать дані окремих місцевих підрозділів жандармерії, що стосуються насильства між партнерами та насильства в родині («між особами, що спільно проживають»). Воно дозволяє відстежити дані про жінок, що загинули від рук їхніх партнерів чоловічої статі, зокрема колишніх партнерів. Окрім того, дослідження містить дані про вік потерпілих і правопорушників, але не відображає окремої статистики випадків, коли вбивство жінки вчинено її колишнім партнером (таку інформацію можна вивести з вихідних даних). Аналогічно, дії

15 Маріс Жаспар, Елізабет Браун, Стефані Кондон, Домінік Фужероля-Швебель, Аннік Уель, Бріджит Льомон, Флоранс Майшон. Марі-Жозефін Сварель-Кубізоль та Марі-Анж Шліц (2003 р.). Насильство щодо жінок у Франції. Дані загальнонаціонального опитування. Париж: La Documentation Francaise.

16 Кроммер, С. (1995 р.). Сексуальне домагання у Франції: порушення табу (1985 – 1990). Париж: La Documentation Francaise.

правопорушника описують за допомогою простого одновимірного визначення, а отже тип насильства не зазначають. У майбутньому планується продовжувати проведення таких досліджень. На тепер це єдине в своєму роді дослідження, і тому його результати не можна вважати «стандартною адміністративною інформацією», принаймні допоки воно не проводиться на періодичній основі.

Лікарні: жодної інформації не знайдено.

Соціальні служби: докладної інформації не знайдено. В Міністерстві соціальної політики та охорони здоров'я існує підрозділ, що відповідає за питання, пов'язані з домашнім насильством щодо жінок. Однак його здатність ефективно працювати в цьому напрямку дуже обмежена через систематичне скорочення ресурсів.

Тривожні виклики: жодної інформації не знайдено.

Телефонні лінії довіри: див. Жаспар та інші.

Притулки: жодної інформації не знайдено, див. Жаспар та інші.

Чеська Республіка

1 липня 2004 року набрав чинності новий національний закон про домашнє насильство. Поліція використовує його як підставу для збору даних. Перемінні та класифікації закону не відповідають варіантам, що запропонувала Робоча група Ради Європи з протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству і відображені в плані кампанії. Поліція залучається до заходів боротьби з домашнім насильством на двох рівнях. Насамперед це відбувається на рівні місцевої поліції, але кримінальні справи можуть переходити до поліції карного розшуку. На обох рівнях використовується спільна об'єднана система збору даних. Загальна інформація про злочин, яку записує поліція, не містить даних про потерпілого, тип насильства та відносини між правопорушником і потерпілим, тобто база даних чеської поліції має ті самі проблеми, що й бази даних поліції багатьох інших країн. Нещодавно в Чехії запровадили систему обмежувальних/охоронних/заборонних наказів, які поліція видає на місці події у разі, якщо під час виїзду за тривожним викликом було встановлено наявність домашнього насильства. Цей порядок відтворює австрійську модель. Протягом трьох років в окремих регіонах країни тривали пілотні проекти з застосування обмежувальних/охоронних/заборонних наказів, а з 1 січня 2007 року цю систему введено на всій території країни. Нововведення супроводжувалося інтенсивними навчальними заходами. Ця система допомогла виявити велику кількість випадків насильства: станом на вересень 2007 року їх зафіксовано близько 700. Якщо поліція на основі методики «Сканування, аналіз, реагування та оцінення результату» («САРО») встановлює наявність домашнього насильства і при цьому існують високі ризики повторення насильства в майбутньому, то вона зобов'язана видати такий наказ, навіть якщо сторони конфлікту заперечують проти цього; в такому разі поліція має право ізолювати правопорушника. Протягом 24 годин необхідно передати справу до багатопрофільного центру реагування на випадки насильства, який зобов'язаний протягом наступних 24 годин зв'язатися з потерпілою для пошуку розв'язання конфлікту. Потерпіла має десять днів, щоби вирішити: дозволити чоловікові повернутися додому чи звертатися до суду з клопотанням про продовження строку наказу на максимальний період – шість або навіть 12 місяців.

Закон не містить окремих положень про домашнє насильство щодо жінок. Натомість, закон визначає домашнє насильство як насильство, що відбувається вдома і вчиняється залежною особою чи щодо такої особи. Отже, закон охоплює не лише жінок, що потерпіли від насильства, але й інших членів родини чи домоволодіння. При цьому немає розмежування за ознакою відносин потерпілого (особи, якій завдано шкоду) та правопорушника.

На тепер організація, яку держава уповноважила на проведення моніторингу та впровадження нової системи обмежувальних/охоронних/заборонних наказів, – громадська організація «Біле коло».

У разі видачі обмежувального/охоронного/заборонного наказу записують конкретну інформацію про потерпілих. У цій системі потерпілий визначений як «особа, якій була завдана шкода», і щодо нього заповнюють спеціальну форму («облікову картку САРО»). Її використовують для збору різноманітної інформації про кожен інцидент: місце, дата/місяць; стать потерпілого, стать правопорушника, вік потерпілого; відносини між потерпілим і правопорушником; опис того, що відбулося. Безпосередню інформацію про тип насильства не реєструють. Проводять детальну класифікацію відносин між потерпілим і правопорушником: чоловік та дружина; партнери; юридично розлучені, але фактично проживають за однією адресою через скрутні житлові умови, що досить поширене явище; родичі (сестри, брати); насильство між представниками різних поколінь (діти/батько й мати/дід та баба); інші відносини (наприклад, коли хлопець дорослої дівчини щодо її батьків – щось на зразок «неформального споріднення»), колишній партнер. Крім того, окремо збирають дані про дітей, звернення до центрів оперативного реагування тощо. Ця модель явно відповідає базовим вимогам Ради Європи, за винятком даних про типи насильства, опис яких у рамках цієї системи не проводять.

На дальшому етапі провадження заповнену облікову картку САРО передають співробітникам поліції зі спеціалізованого відділу роботи з проявами домашнього насильства щодо жінок, який пройшов відповідне навчання.

Згідно з методикою САРО, успішність якої доводять приклади Швеції та Канади, поліція встановлює наявність домашнього насильства за допомогою таких чотирьох ознак:

- повторюване насильство між одними й тими ж людьми;
- поглиблення проблеми;
- можливість встановити потерпілого і правопорушника;

- приватне володіння особи.

Це означає, система не дозволяє відстежити випадки домашнього насильства щодо жінок у розумінні визначення, яке використовує Рада Європи. Натомість, тут застосовують детальніші критерії, що може призвести до ігнорування випадків, які відповідають критеріям Ради Європи. Наприклад, незрозуміло, яким чином в рамках цієї системи слід розглядати колишніх партнерів.

Громадська організація «Біле коло» надає притулок потерпілим від домашнього насильства і забезпечує роботу спеціальної гарячої лінії, але при цьому записує тільки базову інформацію, що не становить особливого інтересу для цілей цього дослідження. Служба працює цілодобово і надає професійну допомогу й фахові консультації особам, що звернулися на лінію. Лінія працює силами фахівців і не дістає постійної державної підтримки, тому вона не безплатна: особа, що звертається на лінію, оплачує вартість дзвінка.

Прокуратура і суди не збирають інформації про домашнє насильство щодо жінок, за винятком випаді захисних/заборонних/обмежувальних наказів та наказів про видворення.

При веденні статистики причин загибелі вказують стандартну інформацію на основі Міжнародної класифікації хвороб (2010 р.), а отже така статистика не відповідає вимогам Ради Європи.

Лікарні: Міністерство охорони здоров'я використовує не статистичну форму, а спеціальні облікові картки, що покликані привернути увагу медичного персоналу до цієї проблеми. Лікарі повинні заповнювати ці картки, і така система вважається ефективною. Законодавством (Законом про родину та органи соціального захисту дитини) передбачено окремі положення про дітей, що потерпіли від домашнього насильства. Інформації про перемінні та класифікації, що використовуються для збору відповідних даних, нема.

Соціальні служби реєструють випадки домашнього насильства у разі виникнення відповідної підозри. При цьому вони записують лише дуже базову інформацію: ім'я, вік, факт виникнення підозри. Жодної інформації про те, яке визначення домашнього насильства при цьому використовують, не знайдено.

Іспанія

В Іспанії відбувається переломний період у питаннях збору інформації про домашнє насильство щодо жінок. Це пов'язано з тим, що у червні 2006 року створено Державну службу спостереження за насильством щодо жінок. Служба являє собою колегіальний орган, до складу якого входять представники держави і громадянського суспільства, зокрема об'єднання, громадські організації та дослідники. Рада входить до складу Урядового представництва з питань гендерного насильства, що діє при Міністерстві рівності. Служба відповідає за отримання інформації від державних і приватних установ, що залучаються до боротьби з гендерним насильством, – соціальних служб, закладів системи охорони здоров'я, судових органів, поліції. Служба покликана оцінити масштаби та еволюцію явища насильства щодо жінок. При цьому вона повинна звертати особливу увагу на жінок, що зазнали найжорстокіших посягань, з'ясувати їхній вік та обставини, за яких найчастіше відбувається насильство, та визначати ситуації максимального ризику. Мета збору такої інформації – оцінити реалізовані політичні ініціативи, запропонувати нові заходи, виправити недоліки наявних механізмів, які не виправдали себе на практиці, та викоринити явище домашнього насильства й зменшити його негативний вплив на іспанське суспільство. Служба використовує визначення домашнього насильства, передбачене статтею 1 закону про захист від гендерного насильства, ухваленого в січні 2004 року «з метою боротьби проти насильства, яке вчиняють щодо жінок їхні теперішні чи колишні чоловіки або чоловіки, з якими вони підтримують або підтримували аналогічні емоційні стосунки, зі спільним проживанням чи без нього, як прояву дискримінації, нерівності та панування відносин підпорядкування між представниками різної статі».

В другому статистичному бюлетені Урядового представництва з гендерної рівності та Державної служби з питань насильства щодо жінок зазначено, що одна з перешкод аналізу динаміки та масштабів гендерного насильства – неоднорідність наявних даних та інформації. Для розв'язання цієї проблеми Державна служба спостереження за насильством щодо жінок розробила Систему показників і змінних гендерного насильства. Задум полягає в тому, що в майбутньому завдяки зведенню деяких показників і змінних в єдину систему можна буде створити базу даних про гендерне насильство. Таку базу можна буде постійно поповнювати актуальною інформацією, що використовуватиметься під час розроблення заходів і політик у сфері протидії насильству щодо жінок.

Показники цієї бази використовуються не тільки для відображення масштабів насильства, але й для оцінення ресурсів і заходів, що спрямовуються на розв'язання цієї проблеми. Одні показники засновані на доступній інформації або інформації, що скоро потрапить у розпорядження служби, тоді як інші показники залежать від необхідної інформації, що на даний момент ще не надійшла.

Перш ніж переходити до детального обговорення системи показників і змінних гендерного насильства, пропонуємо вашій увазі короткий огляд деяких характеристик процесу збору інформації про домашнє насильство щодо жінок, що існує на цей момент. Огляд зроблено на основі дискусії пана Аромаа та пані Руусканен з пані Карвахал та її колегами, що відбулася в Мадриді у жовтні 2007 року.

1. Поліція

Іспанська поліція поділяється на національну поліцію та цивільну гвардію («Guardia Civil»). Починаючи з 1995 року ці органи проводять систематичний збір інформації про домашнє насильство. Автономні області – Країна Басків, Каталонія та Наварра – мають власну поліцію і ведуть окремі бази даних. Зіставити дані поліції автономних областей з даними національної поліції та цивільної гвардії неможливо. Поліція зобов'язана реєструвати випадки домашнього насильства, щоб їх можна було відмежувати від інших злочинів. Міністерство внутрішніх справ розробило нову об'єднану систему поліційної інформації, впровадження якої розпочалося восени 2007 року.

2. Судові органи

В Іспанії існує два окремих джерела судової статистики: судові органи та Міністерство юстиції. Крім того, останнє веде реєстр потерпілих від насильства, інформація для якого надходить від судових органів. Дані реєстру дозволяють відстежувати випадки домашнього насильства щодо жінок.

3. Заклади системи охорони здоров'я

Статистику домашнього насильства щодо жінок, яку ведуть заклади системи охорони здоров'я, не можна вважати надійною, але 2007 року введено новий медичний протокол, покликаний забезпечити єдині правила збору даних, що будуть використовуватися в усіх регіонах країни, зокрема в автономних областях. Задум полягає в тому, що дані системи охорони здоров'я будуть пов'язані з судовою інформацією про фізичне насильство: якщо співробітник медичного закладу підозрює, що пацієнт став жертвою домашнього насильства, то він зможе повідомити про цей випадок поліцію навіть без згоди пацієнта.

4. Соціальні служби

Соціальні служби Іспанії ведуть єдину базу даних, що охоплює 70% території країни. Країна Басків і Каталонія не приєднані до цієї системи і не передають інформацію на центральний рівень. Загалом соціальні служби збирають дуже обмежений перелік інформації про домашнє насильство.

5. Система показників і змінних гендерного насильства

Система показників і змінних гендерного насильства складається з трьох частин. Кожна частина містить показники, які можна використовувати для опису масштабів насильства щодо жінок, наявних ресурсів і заходів, вжитих для протидії насильству. Наведена нижче таблиця демонструє зміст і структуру системи.

Таблиця 18. Система показників і змінних гендерного насильства

Аналіз і масштаби гендерного насильства	Зареєстровані випадки насильства
	Опис потерпілого
	Опис підозрюваного правопорушника
	Загиблі від насильства
	Показники насильства щодо жінок (дослідження «Марко» та інші дослідження)
Аналіз ужитих заходів	Дані силових структур («Fuerzas y Cuerpos de Seguridad»)
	Судова статистика
	Навчання спеціалістів
	Освіта
	ЗМІ та громадська думка
	Система охорони здоров'я
	Соціальні послуги
	Зайнятість
Ресурси	Ресурси поліції
	Судові ресурси
	Навчання спеціалістів
	Навчальні ресурси
	Медіаресурси
	Ресурси системи охорони здоров'я
	Ресурси соціальних служб
	Ресурси служб соціального захисту і зайнятості населення
Бюджет для розвитку заходів	

Що стосується нашого дослідження, то для нього найважливіше значення має друга частина системи – аналіз ужитих заходів. Вона показує, які дані та інформацію про насильство щодо жінок повинні збирати різні державні й приватні установи. Деякі іспанські установи перебувають поза сферою нашого дослідження і не розглянуті в роботі. Натомість, тут наша увага спрямовується на такі установи: силові структури, судову систему, систему охорони здоров'я та соціальні служби. Крім того, робота враховує інформацію розділу «Аналіз і масштаби гендерного насильства» про потерпілих, що загинули внаслідок насильства. Показники подано в тому вигляді, в якому вони відображені в Системі показників і змінних гендерного насильства. Система містить великий перелік перемінних, але нижче відображені лише ті дані, що мають значення для цілей цієї роботи.

1. Дані силових структур («Fuerzas y Cuerpos de Seguridad»).

Дані силових структур – це дані різних органів поліції: національної поліції, цивільної гвардії, поліції автономних областей та муніципальної поліції.

Кількість висунутих обвинувачень у гендерному насильстві;

кількість знятих обвинувачень;

хто висунув обвинувачення.

- Потерпілий:
 - є;
 - немає.
- Відносини з потерпілим:
 - немає;
 - член сім'ї;
 - сусід;
 - знайомий;
- соціально-демографічні характеристики потерпілого;
- Підозрюваний:
 - відносини з потерпілим:
 - чоловік або дружина;
 - колишній чоловік або дружина;
 - партнер;
 - колишній партнер;
 - наречений чи наречена;
 - колишній наречений чи наречена;
 - соціально-демографічні характеристики підозрюваного.

Тип насильства:

- фізичне:
 - тілесні ушкодження:
 - є:
 - легкі;
 - тяжкі;
 - дуже тяжкі;
 - інвалідність;
 - немає;
- психічне;
- сексуальне:
 - тілесні ушкодження:
 - є:
 - легкі;
 - тяжкі;
 - дуже тяжкі;
 - інвалідність;
 - немає;
- економічне.

Звіт про оцінку ризиків;

заходи, які реалізувала поліція.

Випадки оперативного втручання в інциденти, що супроводжувалися гендерним насильством:

- кількість;
- дата;
- місце.

Затримання осіб, причетних до гендерного насильства:

- факт затримання, дата і місце;
- соціально-демографічні характеристики затриманої особи;
- володіння зброєю (законне чи незаконне).

2. Судова статистика.

Розділ судової статистики дуже великий, і тим, хто не розуміє правової системи Іспанії, може бути складно в ньому розібратися. З 2005 року в Іспанії діють спеціалізовані суди з розгляду справ про домашнє насильство. Ці суди розглядають кримінальні та цивільні питання в рамках таких процесів. Крім того, створено посаду прокурора у справах про насильство щодо жінок. Він має статус спеціалізованого прокурора і відповідає за координацію роботи представників прокуратури з питань гендерного насильства у високих судах областей і судах провінцій. Інші судові установи, наприклад чергові суди, також можуть розглядати справи про гендерне насильство. Судова система Іспанії досить заплутана, і через це реєструють інформацію всі учасники судового процесу: суддя, прокурор, захисник. При цьому часто виникають повтори і дублювання.

Окрім персональних даних про потерпілого й підозрюваного (дата народження, відносини між ними, громадянство тощо) система забезпечує розширену інформацію з таких питань:

Судовий процес:

- особа чи орган, що повідомили про насильство: потерпілий, родич потерпілого, поліція, медичний заклад, соціальні служби, прокуратура;
- тип провадження: термінове, звичайне, суд присяжних тощо;
- правова допомога потерпілому;
- захист даних;
- дані судової експертизи потерпілого чи правопорушника.

Захисні накази:

- тип, строк, контрольні механізми.

Превентивний арешт.

Закриття провадження:

- нема доказів вчинення злочину;
- недоходження справи до суду.

Вироки:

- обвинувальні:
 - спеціалізація суду, що ухвалив вирок;
 - вид злочину: вбивство, тілесні ушкодження, насильство, погрози тощо;
 - вид покарання: ув'язнення, громадські роботи, заборонний наказ, примусова участь у виправних програмах, інші захисні заходи;
- виправдувальні.

3. Заклади системи охорони здоров'я.

Потерпілі від гендерного насильства – пацієнти закладів системи охорони здоров'я:

- Кількість жінок, що зазнали гендерного насильства і звернулися до закладів системи охорони здоров'я:
 - лікарень;
 - медичних центрів;
 - центрів психічної допомоги;
 - центрів першої медичної допомоги (Centros de Atención Primaria).

4. Соціальні служби.

Жінки, що потерпіли від гендерного насильства і звернулися до консультаційних центрів та інформаційних служб:

- соціально-демографічні характеристики відвідувачів;
- кількість жінок, що зазнали насильства і звернулися до служб автономних областей по психологічні консультації;
 - кількість наданих консультацій;
- кількість осіб, що звернулися по судові консультації;
 - кількість наданих консультацій;
 - соціально-демографічні характеристики жінок;
- кількість осіб, що дістали допомогу мобільним чи стаціонарним телефоном:
 - кількість осіб, що дістали допомогу мобільним телефоном;
 - кількість осіб, що звернулися до силових структур;
 - кількість осіб, що звернулися до соціальних служб;
 - соціально-демографічні характеристики жінок;
- кількість осіб, що дістали безплатну допомогу телефоном:
 - на національному рівні;
 - на рівні автономних областей;
 - на місцевому рівні.

Жінки, що потерпіли від гендерного насильства і звернулися по невідкладну допомогу (механізми негайного реагування, онлайнконсультації, гаряча лінія 112 тощо):

- кількість дзвінків за видами невідкладної допомоги;
- соціально-демографічні характеристики осіб, що звернулися на лінію.

Особи, що звернулися по тимчасовий захист (центри для осіб, що потребують негайного захисту, притулки, житло для осіб з особливими потребами):

- кількість відвідувачів центрів тимчасового захисту:
 - кількість дітей, матері яких звернулися до центрів тимчасового захисту;
- кількість осіб, що звернулися до центрів тимчасового захисту за типами центрів:
 - центри для осіб, що потребують негайного захисту;
 - притулки;
 - центри комплексного догляду («Centros de Atención integral»);
 - житло для осіб з особливими потребами;
 - інші варіанти;
- середній час перебування в центрах тимчасового захисту;
- кількість звернень про надання тимчасового захисту;
- кількість відмов;
- кількість відвідувачів;
- соціально-демографічні характеристики відвідувачів.

5. Особи, що загинули внаслідок гендерного насильства.

Особи, що загинули внаслідок гендерного насильства (відповідно до органічного закону № 1/2004¹⁷):

- кількість загиблих;
- соціально-демографічні характеристики:
 - потерпілих;
 - правопорушників;

17 Слід зазначити, що, за органічним законом № 1/2004, його завдання – «боротьба з насильством щодо жінок, що вчиняють їхні теперішні чи колишні чоловіки або чоловіки, з якими вони підтримують або підтримували аналогічні емоційні стосунки, зі спільним проживанням чи без такого, як проявом дискримінації, нерівності та відносин підпорядкування між представниками різної статі».

- факти прояву агресії;
- відносини з правопорушником:
 - проживають спільно/окремо;
 - пара переживає кризу;
- попередні випадки звернення по допомогу:
 - засудження;
 - захисні заходи;
 - соціальні послуги;
 - медичні послуги;
 - допомога мобільним чи стаціонарним телефоном;
 - інші варіанти.

Члени родини, що загинули від гендерного насильства:

- кількість загиблих;
- соціально-демографічні характеристики:
 - потерпілих;
 - правопорушників;
- факти прояву агресії;
- відносини з правопорушником:
 - проживають спільно/окремо;
- попередні випадки звернення по допомогу:
 - засудження;
 - захисні заходи;
 - соціальні послуги;
 - медичні послуги;
 - допомога мобільним чи стаціонарним телефоном;
 - інші варіанти.

Система показників і змінних гендерного насильства – це непростий і важливий проект, покликаний створити інструмент для збору однорідної інформації про насильство щодо жінок в Іспанії. Ця система дуже велика, і в рамках нашої роботи розглянуто лише окремі її частини. Та попри масштаби системи їй не вистачає деяких дуже важливих перемінних, що становлять предмет уваги цього дослідження.

Згідно з робочим планом Ради Європи з проведення кампанії боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством, зібрані дані повинні розподілятися за ознакою статі, типу насильства і типу відносин між правопорушником і потерпілим. Цю ідею взято за основу при розробленні форми збору адміністративних даних про насильство щодо жінок, і в кожен частину форми внесено питання про стать, тип насильства і відносини між потерпілим та правопорушником. Слід зазначити, що перший запис даних за Системою показників і змінних гендерного насильства був запланований на 2008 рік. Однак далеко не всі дані були записані з першого разу, тому що система була введена в обіг зовсім нещодавно і тільки-но починає працювати. Державна служба спостереження за насильством щодо жінок проводить семінари та зустрічі для організацій, залучених у боротьбу з гендерним насильством, щоб спонукати їх розпочати планування і проведення збору даних відповідно до правил цієї системи.

Загалом оцінити Систему показників і змінних гендерного насильства досить непросто. Зрозуміти переваги та недоліки системи можна буде лише після того, як вона пропрацює впродовж декілька років. Але потрібно буде обов'язково провести таке оцінювання, щоби досвідом Іспанії змогли скористатися інші країни.

Слід звернути увагу, що Жіночий інститут Іспанії («Instituto de la Mujer») провів якісне репрезентативне дослідження процесу визнання особи потерпілим. Навіть якщо всі дані про насильство щодо жінок будуть зведені в одну систему й уніфіковані з Системою показників і змінних гендерного насильства дослідження насильства щодо жінок «Масро» буде й надалі надзвичайно важливим джерелом інформації про гендерне насильство.

Швеція

1. Поліція і система кримінального судочинства

У Швеції за ведення офіційної статистики злочинів відповідає Шведська національна рада з питань запобігання злочинам («Brottsförebyggande rådet – Brå»). Рада веде статистику злочинів, про які повідомили поліцію, митні органи і прокуратуру. В цій базі відображаються окремі характеристики потерпілого від злочинів проти життя та здоров'я (розділ 3 Карного кодексу). Наприклад, стать потерпілого відображається шляхом розрізнення випадків фізичного насильства щодо жінок та чоловіків. Дані про дітей розподілені за віком, а починаючи з 2008 року – також і за статтю дитини. Разом із тим у базі нема інформації про вік потерпілих чоловіків та жінок.

Статистика зареєстрованих злочинів не містить інформації про правопорушників, а отже, даних про вік і стать цих осіб. Для опису відносин між правопорушником і потерпілим передбачено два варіанти: *правопорушник знайомий з потерпілим* і *правопорушник не знайомий з потерпілим*. Поняття «знайомий з потерпілим» досить широке: сюди входить практично кожен, хто не є для нього абсолютно незнайомим. Отже, дані цього джерела не дозволяють відстежити випадки насильства щодо жінок.

Рада з питань запобігання злочинам веде ще одну статистичну базу – щодо осіб, засуджених за вчинення злочинів. Ця база не містить інформації про потерпілих, а отже, не дозволяє відстежити, скільки чоловіків були засуджені, наприклад, за фізичне насильство, щодо їхніх дружин чи дівчат у відповідному році.

2. STUK – структурована інформація про злочини

Судові органи Швеції ініціювали створення нової структури класифікації злочинів. Ця ініціативна має назву STUK, тобто «структурована інформація про злочини». Завдання STUK – розробити єдину систему правил заповнення і структурування інформації про злочини, яку судові органи зможуть використовувати в рамках кримінального провадження. Після впровадження STUK поліція отримає нові коди і класифікації даних. Одне із завдань нової системи – створення можливості відстежувати рух справи в рамках кримінального провадження, тобто побачити різні її аспекти з моменту повідомлення про злочин до моменту ухвалення остаточного судового рішення. Структурована інформація допоможе органам влади змінювати чи повторно використовувати наявну інформацію. STUK – це не нова база даних, а нова модель, що дозволить по-новому використовувати інформацію наявних баз даних відповідних органів. Більшість елементів моделі STUK набрала чинності протягом 2012 року.

STUK містить правову, операційну та кримінологічну інформацію, що стосується тематики системи. Правова та кримінологічна інформація базується на даних, які вносять відповідні органи в процесі виявлення та розслідування злочину. Кримінологічну інформацію опрацьовує орган – поліція, митниця чи прокуратура – який первинно класифікує злочин. За необхідності відповідний орган, що бере участь у виявленні і розслідуванні злочину, може змінити цю первинну класифікацію. Після цього кримінологічну інформацію оновлюють різноманітні органи, що беруть участь у виявленні та розслідуванні злочину. Нижче наведено загальний вигляд кримінологічної частини STUK. Слід зауважити, що ці категорії містять досить багато варіантів відповідей, що використовуються для класифікації злочинів, але вони тут не зазначені, за винятком варіантів, що використовуються для опису відносин між правопорушником і потерпілим.

Час:

– час, дата і день тижня, коли вчинено злочин.

Місце:

– географічне розташування і фізичне середовище місця вчинення злочину.

Метод:

– опис того, як вчинено злочин.

Обставини:

– опис обставин вчинення злочину.

Наслідки:

– опис наслідків, спричинених злочином.

Особливий інтерес:

– інформація про види злочинів, що були вчинені у специфічному контексті та становлять особливий інтерес.

Об'єкт злочину:

– те, на що спрямований злочин.

Особа, на яку спрямований злочин:

– фізична чи юридична особа, **проти якої спрямований злочин;**

– терміни «**потерпілий**» чи «**заявник**» не вживають, бо їх не можна одночасно застосовувати до фізичних та юридичних осіб;

– про встановлених фізичних осіб записують таку інформацію:

- особистий ідентифікаційний номер;
- стать;
- вік на момент вчинення злочину;
- роль у рамках події (співробітник поліції, соціальний працівник, водій таксі, турист, відвідувач тощо);
- сфера зайнятості;

– передбачено варіанти для опису ситуації, коли особу, проти якої був спрямований злочин, не встановлено або коли злочин був спрямований проти юридичної особи.

Особа, що вчинила злочин:

– це збірний термін, що використовується для позначення будь-яких ролей, які може виконувати особа, підозрювана у вчиненні злочину;

– про встановлену фізичну особу записують таку інформацію:

- особистий ідентифікаційний номер;
- стать;
- вік особи на момент вчинення злочину;
- роль у рамках події (співробітник поліції, соціальний працівник, водій таксі, турист, відвідувач тощо);
- сфера зайнятості;

– в STUK для позначення особи, що вчинила злочин, можуть використовувати такі терміни:

- підозрюваний;
- обвинувачений;
- засуджений.

Відносини:

– можливі відносини між особою, на яку спрямований злочин, та особою, яка його вчинила;

– можливі варіанти:

- незнайомці:
 - зустрічалися раніше;
 - зовсім не знайомі між собою;
- пересічний знайомий;
- знайомий;
- родич:
 - батько чи мати;
 - партнер батька чи матері;
 - дитина;
 - дитина партнера;
 - партнер;
 - брат чи сестра;

- інший родич;
- колишній партнер;
- друг чи близький знайомий;
- професійні відносини.

Джерело інформації: Структурована інформація про злочини. STUK – нова система кодування правопорушень. Підсумковий звіт (вересень 2002 р.).

STUK проявив себе як надзвичайно корисний проект. Одна з його переваг та, що він дозволяє відстежувати рух справи в рамках кримінального провадження. Це досить унікальна можливість. Що стосується предмета цього дослідження, то STUK забезпечує вірогідну інформацію про зареєстровані випадки насильства щодо жінок. STUK відображає усі найважливіші показники (потерпілий та правопорушник, їхня стать і вік, відносини між ними і тип насильства), які допомагають скласти досить чітку загальну картину про випадки домашнього насильства щодо жінок, зафіксовані органами поліції та системи кримінального судочинства.

3. Охоронні ордери

Видача заборонних наказів належить до компетенції прокуратури Швеції. При цьому реєструють багато різної інформації, але до її переліку не входять дані про відносини між особою, що підлягає охорони, та особою, на ім'я якої видано наказ. Цікаво, що 2007 року Національна рада опублікувала дослідження про охоронні ордери. Воно присвячене людям, що так чи інакше мали справу із заборонними наказами. Дослідження містило інформацію про вік і стать особи, що підлягає охороні, та особи, на ім'я якої видано наказ, а також про їхні відносини. Однак цю інформацію не можна отримати з одного джерела, і для дослідження потрібно було звертатися до кількох різних джерел. Це означає, що орган, уповноважений видавати охоронні ордери, не проводить систематичного обліку такої інформації. Рада розглядає можливість ведення регулярної об'єднаної статистики, але очікує, що така статистика буде обмежуватися даними про стать і вік особи, що підлягає захистові, та особи, на яку накладають наказ.

4. Жінки, що загинули від насильства

Національна рада Швеції у справах запобігання злочинності публікує дослідження випадків домашнього насильства щодо жінок, що закінчилися смертю потерпілої. Для дослідження використовували різні джерела інформації: звіт Національного управління поліції щодо реєстру злочинів, матеріали окремих справ, інтерв'ю зі співробітниками поліції, що розслідували злочини, судові рішення. Найновіше дослідження Ради за 2007 рік містить інформацію про стать, вік, країну народження та соціальний статус потерпілої/ого і правопорушника. Крім того, в дослідженні приділяється увага відносинам між правопорушником і потерпілою/ого. Правопорушник може бути:

- чоловіком, що підтримує або підтримував інтимні стосунки з жінкою, тобто партнером у шлюбі; партнером, з яким жінка спільно проживає; нареченим; хлопцем;
- членом родини (окрім випадків підтримання інтимних стосунків з жінкою);
- дитиною віком до 15 років;
- другом чи знайомим, що не є членом родини;
- незнайомцем.

Дослідження Ради 2007 року чудово висвітлює питання, розглянуті в нашій роботі. Разом із тим єдиного органу, який реєстрував би всю необхідну інформацію, нема, через що немає єдиного джерела такої інформації (пор. з Інструментом збору інформації Фінської системи моніторингу вбивств). Тому для оновлення інформації необхідно перевіряти декілька джерел.

5. Система охорони здоров'я

Національна рада з питань охорони здоров'я та добробуту населення публікує статистику у сфері охорони здоров'я, медичного забезпечення (зокрема причини смерті) та соціальних послуг Швеції. Рада веде статистику, що об'єднує дані Реєстру смертей в лікарнях (щодо пацієнтів, які перебували на стаціонарному лікуванні) та дані щодо пацієнтів, які зверталися до лікарів, в тому числі за наданням невідкладної допомоги, але не були госпіталізовані. До Реєстру смертей в лікарнях заносять дані як державних, так і приватних медичних закладів. Сюди входить інформація про:

- стать пацієнта;
- вік пацієнта;
- країну пацієнта;
- основний і додатковий діагноз пацієнта за Міжнародною класифікацією хвороб (МКХ-10).

Як у Фінляндії, так і в Швеції коди розділу «Зовнішні причини захворюваності та смертності» можуть використовуватися лише як додатковий, а не основний діагноз. Код основного діагнозу пацієнта необхідно вибрати з інших розділів МКХ-10.

У шведській версії розділу «Напад» (коди X85 – Y09) коди для позначення правопорушника містяться лише в підрозділі «Інші синдроми жорстокого поводження» (код Y07). Можливі варіанти:

- чоловік, дружина чи партнер;
- батько чи мати;
- знайомий чи друг;
- представник органу влади;
- інша встановлена особа;
- невстановлена особа.

Усі ці коди використовуються досить активно, але найпопулярніший варіант – «невстановлена особа». Слід також зазначити, що за останній час коди розділу «Зовнішні причини захворюваності та смертності» були проігноровані лише у 3% випадків наявності зовнішніх причин.

Хоча основне джерело медичної інформації Швеції – МКХ-10, дані про тілесні ушкодження також заносять до загальноєвропейської Бази даних тілесних ушкоджень (БТУ). БТУ містить дані про пацієнтів амбулаторних закладів охорони здоров'я та лікарняних відділів невідкладної допомоги і тепер охоплює приблизно 7% населення. У 2007 році інформацію про тілесні ушкодження вносили до БТУ вісім лікарень, що погодилися співпрацювати з цим реєстром. Національна рада з питань охорони здоров'я та добробуту населення очікує, що ця база може охопити приблизно 15% населення, а в майбутньому відображатиме ситуацію по всій країні.

Дані збирають за допомогою форм, які заповнюють самі пацієнти. Форма містить докладні запитання про конфлікт, у результаті якого потерпілий дістав тілесні ушкодження. Деякі дані вносить адміністративний чи медичний персонал лікарні. Потім їх кодують і реєструють спеціалісти, що пройшли відповідне навчання. Кодування відбувається відповідно до Класифікації зовнішніх причин тілесних ушкоджень Скандинавського комітету медичної статистики («NOMESCO»). Цю класифікацію розробив Скандинавський центр охорони здоров'я при Університеті Уппсали, який відповідає за узгодження класифікацій, що використовують системи охорони здоров'я країн Скандинавії.

Класифікація зовнішніх причин тілесних ушкоджень NOMESCO містить багато показників та змінних, які описують, наприклад, причини звернення до лікарні, місце події, природні сили, випадкові інциденти, насильство та умисне самокалічення. Це однак не означає, що показники, які не внесені до нижченаведеного переліку, не дають жодної користі при зборі інформації про насильство щодо жінок. Слід також звернути увагу, що тут наведено перший рівень змінних, тоді як, наприклад, розділ «Насильницькі дії» містить багато змінних другого рівня.

1. Причини звернення:

– насильство:

- напад, бійка;
- сексуальне насильство;
- нехтування обов'язками;
- інше насильство (встановлене);
- інше насильство (невстановлене).

2. Насильницькі дії:

- завдання ушкоджень шляхом вивільнення особистої енергії;
- завдання ушкоджень шляхом знищення матеріалів;
- завдання ушкоджень шляхом використання механізмів, обладнання та матеріалів;
- завдання ушкоджень за допомогою транспортних засобів;

- перетягування чи штовхання, що спричинило падіння (тілесні ушкодження);
- завдання ушкоджень за допомогою фізичної сили (в тому числі сексуальне насильство);
- завдання ушкоджень за допомогою використання біологічних речовин;
- нехтування, залишення в небезпеці та інші прояви жорстокого поводження;
- інше встановлені чи невстановлені прояви насильства.

3. Склад діяння:

- особа, що вчинила насильство:
 - невстановлена особа;
 - встановлена особа:
 - теперішній чоловік/дружина чи партнер;
 - колишній чоловік/дружина чи партнер;
 - син/донька чи онук/онука;
 - дід/баба;
 - інший член родини;
 - друг;
 - знайомий;
 - залежна особа;
 - інша встановлена знайома особа;
 - інша невстановлена знайома особа.
 - орган поліції;
 - невстановлена особа.
- Кількість правопорушників:
 - одна особа;
 - дві особи;
 - від трьох до п'яти осіб;
 - шість і більше осіб;
 - не відомо.
- Стать правопорушника:
 - чоловік;
 - жінка;
 - не відомо.
- Вік правопорушника:
 - дитина;
 - підліток;
 - дорослий;
 - особа похилого віку;
 - не відомо.
- Кому належить помешкання, де сталася подія:
 - потерпілій особі;
 - правопорушникові;
 - іншій особі;
 - невідомій особі.

Окрім вищезазначеної інформації записують також персональні дані потерпілого: вік, стать, дату народження, місце проживання та рід занять.

Класифікація зовнішніх причин тілесних ушкоджень NOMESCO – надзвичайно зручний інструмент реєстрації даних про тілесні ушкодження. Ця класифікація дозволяє відстежити випадки, коли

жінка зверталася по медичну допомогу через тілесні ушкодження, які дістала в результаті домашнього насильства.

6. Причини смерті

Обов'язки адміністратора Реєстру причин смерті виконує Національна рада з питань охорони здоров'я та добробуту населення. До реєстру вносять дані про всіх осіб, що померли протягом календарного року і на момент смерті були зареєстровані у Швеції незалежно від того, де саме настала смерть – у Швеції чи поза її межами. Основну причину смерті записують за допомогою коду Міжнародної класифікації хвороб (МКХ-10). У разі наявності тілесних ушкоджень зазначають зовнішню причину смерті.

До реєстру вносять таку основну інформацію: особистий страховий номер, регіон проживання, стать, дату народження; основну причину смерті, характер тілесного ушкодження, додаткову причину смерті; чи проводився розтин і якщо так, то який; чи було протягом чотирьох місяців до дня смерті операційне втручання; тілесні ушкодження/отруєння; чи пов'язана смерть з алкоголем чи наркотиками; чи хворів померлий на діабет.

Причини смерті записують за допомогою тризначного коду МКХ-10. Це означає, що коли для позначення причини смерті використовуються коди розділу «Напад», то звідти можна обрати лише метод його вчинення: повішання, перекриття кисню та удушення, поміщення під воду та утоплення, сексуальне насильство шляхом застосування фізичної сили. Як уже зазначено раніше, в шведській версії МКХ-10 правопорушника можна описати лише за допомогою кодів підрозділу Y07 – «Інші синдроми жорстокого поводження». Але при зазначенні причин смерті це неможливо, бо для цього передбачено лише тризначний код, а для опису правопорушника потрібно перейти на додатковий четвертий рівень. Це означає, що Реєстр причин смерті не дозволяє побачити, скільки жінок загинуло в результаті нападу їхнього партнера або іншого члена родини.

Швейцарія

1. Поліція

Донедавна кожен кантон Швейцарії мав свою власну систему обліку інформації, яку поліція вела вручну. Дані цих систем не узгоджувалися між собою, а отже, не було можливості їх порівняти. Кожна система була побудована за своїми принципами, але ніде не приділялося систематичної уваги потерпілому. Уже введена (2006-2009 рр.) нова стандартизована електронна система збору інформації, яка працює за єдиними правилами в усіх кантонах Швейцарії.

Ця система передбачає окремі коди для позначення діянь, розглянутих у цій роботі, тобто злочинів проти життя та здоров'я особи. Одна з категорій злочинів проти життя та здоров'я особи в рамках цієї системи – це “häusliche Gewalt”, тобто домашнє насильство. Визначення цього поняття не зовсім відповідає визначенню, затвердженому на рівні Ради Європи: воно охоплює насильство щодо жінки лише з боку її сексуального партнера, члена родини чи іншого родича. Крім того, за стандартами Ради Європи для визначення діяння як насильства немає значення, де воно відбулося: в помешканні потерпілого чи в іншому місці¹⁸.

До системи вносять дані про підозрюваного та потерпілого¹⁹: їхній вік, громадянство, підставу перебування на території держави (біженець, шукач притулку тощо) та відносини між ними; тип насильства за кримінальним кодексом, зброя, за допомогою якого вчинено фізичне насильство²⁰ та кілька інших змінних. Потерпілим вважається особа, якій заподіяно фізичну чи психологічну шкоду. Для позначення сімейних відносин між потерпілим і правопорушником передбачено такі варіанти (вони однакові для жінок і чоловіків, а також потерпілих і правопорушників): чоловік чи дружина, сексуальний партнер, колишній чоловік чи дружина, колишній партнер, батько або мати, прийомний батько або мати, дитина, родич.

Повний перелік варіантів відносин між потерпілим та правопорушником набагато ширший, і він дозволяє позначити одразу декілька варіантів: наприклад, одна й та сама особа може одночасно бути і дитиною, і сусідом, родичем, колегою в роботі та клієнтом.

Швейцарські фахівці зазначають, що системі бракує таких важливих показників, як соціально-економічні дані та інформація про схильність особи до вживання алкоголю й наркотиків. Разом із цим вони вважають, що зробити це буде досить непросто, і якщо ці дані й вноситимуть до системи, то їхня повнота і надійність буде відносно невисока, а отже не варто марнувати зусилля для досягнення неповноцінного результату. Тому ці показники не були внесені до нової системи.

Рівень надійності даних, які збирає поліція, загалом можна оцінити як хороший. Та водночас слід зазначити, що покладатися на них можна так, як можна покладатися на саму поліцію, співробітники якої можуть бути недостатньо компетентні, невмотивовані чи упереджені. Кількість та наслідки цих джерел можливих помилок можна контролювати шляхом проведення вибіркового перевірок, що мають виявити, як дані оригінальних матеріалів кримінальної справи відповідають даним системи. Загалом ці дані вважаються досить надійними.

Дані поліційної статистики відображають ситуацію на момент завершення розслідування (вихідні дані), а не його початку (вхідні дані). Але якщо потерпілий забирає заяву (закон дозволяє робити це у разі скоєння злочину невеликої тяжкості) й на цій підставі обвинувачення знімаються, то ця інформація нікуди не зникає і залишається в системі. Система дозволяє (за допомогою аналогічних змінних, що характеризують правопорушника і потерпілого) відстежити вхідну інформацію про ці справи та простежити, як відбувався процес їхнього розслідування.

18 Визначення досить важливі: можливість зіставлення даних про домашнє насильство прямо залежить від того, які діяння охоплюються цим визначенням. Якщо порівнювати різні країни чи різні сектори державного управління, які опікуються питаннями домашнього насильства, то скоріш за все не вдасться знайти багато ідентичних визначень.

19 Теоретично одна й та сама особа може бути як потерпілим, так і підозрюваним: часто до насильства вдаються обидві сторони конфлікту, і кожна з них дістає ушкодження. Крім того, може бути декілька учасників злочину, і відображення цього факту також важливе. Технічне зауваження: оцінення, яке робить поліція – це лише попередня кваліфікація ролі підозрюваних осіб; остаточну юридичну кваліфікацію, що матиме обов'язкову силу, дає суд.

20 Ці ознаки не дозволяють повноцінно охопити поняття «тип насильства»: ця класифікація не містить повного переліку необхідних варіантів для розмежування фізичного, сексуального, емоційного, психологічного, економічного та інших видів насильства. Аналогічна проблема виникає й тоді, коли необхідно розмежувати тяжке і нетяжке насильство і, можливо, передбачити додаткові підкатегорії.

Нова інформаційна система ще не охопила всі кантони Швейцарії, але відповідна робота вже ведеться. Нова система замінить стару систему, що заповнюється вручну і не містить такої інформації – для її отримання необхідно звернутися до матеріалів справи, через що неможливо зробити ретроспективний огляд інформації протягом розумного строку. Крім занесення інформації за допомогою стандартних шаблонів, нова система забезпечує різноманітні можливості аналізу даних. Це великий плюс нової системи проти старої. Безперечно, можна також аналізувати дані, що були занесені вручну, але це потребує непропорційно великих зусиль.

Підтвердження і опублікування даних поліції робить Федеральне бюро статистики (ФБС). Крім того, ФБС перевіряє дані шляхом автоматичних планових і вибіркового перевірок оригіналів матеріалів справи. Це робиться з метою перевірки вірогідності й надійності статистичних даних. Встановлено, що ФБС отримує багато даних, які можна було б проаналізувати набагато краще (що означають відповідні цифри, як їх потрібно тлумачити, як вдосконалити процес), але йому не вистачає необхідних ресурсів для такої роботи.

На сьогодні існує потреба в створенні механізму, який дозволяв би відстежувати рух справи. Тепер це неможливо, бо суди і прокуратура використовують свої власні класифікації, що відрізняються від тих, що використовує поліція.

2. Тривожні виклики

Інформація про тривожні виклики класифікується за характером небезпеки, про яку повідомляє особа під час виклику поліції. Але в таких випадках зазвичай немає явних ознак злочину, а отже немає і явних потерпілих та обвинувачених, тому поліція не може розпочати розслідування. Отже, це джерело не дозволяє відмежувати випадки домашнього насильства від інших тривожних викликів і не містить інформації про сторони конфлікту (вік, стать, відносини і тип насильства).

3. Охоронні ордери

У Швейцарії активно використовують інститут заборонного наказу. Тимчасові охоронні ордери видає поліція або суд. Інформація про охоронні ордери не містить даних про вік чи стать правопорушника, відносини між правопорушником і потерпілим і тип насильства.

4. Заклади охорони здоров'я

Швейцарські лікарні використовують інформаційну систему, куди вносяться дані про випадки домашнього насильства. Однак використання відповідного коду не обов'язкове, і на практиці медичний персонал вважає, що це не входить до його обов'язків: його справа – наглядати за пацієнтами, а не розбиратися в подробицях їхнього особистого життя. Через це поліція щороку реєструє близько 2 000 випадків домашнього насильства, а лікарні – близько 20. При цьому не відомо, якою мірою визначення домашнього насильства, що використовує поліція, відповідає визначенню, використовуваному в лікарнях. Крім того, ці дані відрізняються на рівні кантонів.

Державні й приватні лікарні, центри невідкладної медичної допомоги й приватні лікарі могли б використовувати спільні змінні та класифікації, але не роблять цього. Ніхто з них не веде систематичного збору даних про правопорушників, відносини між правопорушником і потерпілим і тип насильства: реєструють лише ту інформацію, яку надає сам пацієнт. Крім того, немає стандартного підходу до запису цих даних, і кожна інстанція використовує свої власні класифікації.

5. Соціальні служби

Ситуація з соціальними службами дуже подібна до ситуації в закладах системи охорони здоров'я. Схоже, має минути досить багато часу, перш ніж цей сектор зможе забезпечувати надійну комплексну інформацію про домашнє насильство.

6. Притулки

Роботу притулків забезпечують сили різноманітних державних, напівдержавних і приватних установ, зокрема неурядових організацій. Всі вони входять до Національного об'єднання притулків і збирають однакові дані про своїх відвідувачів. До переліку цих даних не входить ані інформація про вік і стать потерпілого, ані інформація про відносини між потерпілим і правопорушником і тип насильства, якого зазнав потерпілий.

Німеччина

Спочатку в рамках цієї роботи не планувалося розглядати Німеччину в окремому підрозділі, але врешті-решт вирішено це зробити з огляду на особливості державного устрою і розміри цієї країни.

Німеччина – федеративна країна. Німецькі респонденти повідомили, що не змогли заповнити надісланий опитувальник у межах встановлених строків, бо жодне з поставлених питань не належать до федеральної компетенції. Це означає, що необхідно докласти багато зусиль для завершення дослідження: надіслати німецькомовну версію опитувальника адміністраціям 16 федеральних земель, перекласти їхні відповіді англійською; своєю чергою, адміністрації повинні надіслати ці опитувальники до 803 судів першої інстанції; крім того, до справи необхідно залучити місцевих 5 000 прокурорів і велику кількість поліційних відділків. До речі, в Німеччині діє понад 400 жіночих притулків, але статистику й дані про їхню роботу не збирають ані на федеральному, ані на місцевому рівні.

Разом із тим поліція веде систематичну щорічну статистику злочинів. Статистика за 2006 рік охоплює, серед іншого, інформацію про потерпілих і підозрюваних. Дані про вік і стать підозрюваних записують на постійній основі, тоді як інформацію про потерпілих записують лише у разі вчинення окремих категорій злочинів як: умисне чи необережне вбивство; злочини проти статевого самовизначення із використанням насильства чи з використанням залежного стану; грабіж, вимагання з використанням насильства та напад на водія транспортного засобу з наміром пограбувати; тілесне ушкодження; злочини проти особистої свободи. Про потерпілих записують таку інформацію: вік, стать, характер загрози та відносини з правопорушником. Для позначення характеру відносин між потерпілим та правопорушником передбачено такі варіанти: споріднена особа, знайомий, земляк, колишні стосунки, не відомо. Якщо підходить декілька варіантів, то обирають той, який максимально точно відповідає ситуації. За Кримінальним кодексом Німеччини «споріднена особа» визначена так: «родич – це будь-яка особа з числа таких осіб: а) особи, пов'язані кровними або шлюбними зв'язками по прямій лінії, чоловік чи дружина, наречений, брати та сестри, чоловіки та жінки братів та сестер, брати та сестри чоловіків і дружин, навіть якщо шлюб, що був основою таких зв'язків, припинено; б) прийомні батьки та прийомні діти/. Статистика німецької поліції не дозволяє побачити дані про чоловіка/дружину й батьків та інших родичів, і тому неможливо відстежити, наприклад, кількість випадків фізичного насильства, де потерпіла – жінка, а правопорушник – її чоловік чи партнер.

5. Посилання та інформаційні джерела

Щорічний звіт фінської поліції за 2006 рік.

Besöksförbud. De berörda och deras erfarenheter. Rapport 2007:2. Brottsförebyggande rådet.

Рада Європи (2006 р.): Робочий план Ради Європи з проведення кампанії боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством.

Рада Європи: Критичне дослідження заходів та дій країн Ради Європи у сфері боротьби з насильством щодо жінок, Страсбург (2006 р.).

Рада Європи: Захист жінок від насильства: аналітичний огляд результатів другого раунду моніторингу впровадження рекомендації Rec(2002)5, Страсбург (2008 р.).

Побудова системи даних для моніторингу та реагування на насильство щодо жінок. Рекомендації за результатами практичного семінару. Щотижневий звіт щодо кількості випадків захворюваності. Департамент охорони здоров'я та соціальних послуг США, 27 жовтня 2000 р., розділ 49.

Кінцевий звіт Робочої групи з протидії насильству щодо жінок та домашньому насильству, Рада Європи, 2008 р.

Відділ Церковної ради Фінляндії у справах сім'ї. База даних поліції Фінляндії «Polstat».

Міжнародна класифікація хвороб МКХ-10.

Леті, Мартті (2007 р.): Огляд випадків вбивства (1/2007). Національний інститут досліджень правової політики.

Національний центр досліджень і розробок у галузі соціального захисту та здоров'я населення (STAKES), Реєстр пацієнтів «Hilmo».

Класифікація зовнішніх причин тілесних ушкоджень «NOMESCO». Скандинавський комітет медичної статистики, 2007 р.

Нопонен, Таня (2007): Arjen arvet. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 58. (2007 р.).

Рекомендація Rec(2002)5 про захист жінок від насильства в країнах Ради Європи.

Звіт за результатами зустрічі експертної групи на тему «Насильство щодо жінок: статистичний огляд, виклики й прогалини в методиках збору даних та підходи до подолання цих проблем», що відбулася в Швейцарії у 2005 році.

Ромкенс, Рене: Основна промова на конференції національних координаторів і представників парламентів країн Ради Європи, Страсбург, 4–5 червня 2007 р. Матеріали засідання.

Органічний закон Іспанії від січня 2004 р. про об'єднані заходи захисту від гендерного насильства.

Статистика Фінляндії: злочини, зареєстровані поліцією у 2005 році.

Статистика Фінляндії: база даних «StatFin».

Статистика Фінляндії: щорічний статистичний звіт за 2006 р.

Strukturerad information om brott. STUK – Ett nytt sätt att koda brott. Slutrapport. September 2002.

Brottsförebyggande rådet i samarbete med Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvårdsstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Tullverket.

Система показників і змінних гендерного насильства Державної служби спостереження за насильством щодо жінок, Іспанія.

Utvecklingen av dödligt våld mot kvinnor i nära relationer. Rapport 2007:6. Brottsförebyggande rådet.

Волбі, Сильвія (2005 р.): Вдосконалення статистики у сфері насильства щодо жінок. Матеріали до зустрічі групи експертів на тему «Насильство щодо жінок: статистичний огляд, виклики й прогалини в методиках збору даних та підходи до подолання цих проблем», що відбулася в Швейцарії у 2005 році.

Еліна Руусканен та Кауко Аромаа

**Збирання адміністративних даних
щодо домашнього насильства
у державах – членах Ради Європи**

Підписано до друку 15.08.2014. Формат 60x84 1/8.
Папір крейдований. Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 11,63.

Видавництво «К.І.С.»
04080 Київ–80, а/с 1, тел. (044) 462 52 69,
<http://books.dovidka.com.ua>

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК, №677 від 19.11.2001 р.

Надруковано ТОВ «Дорадо-Друк»
09000, м. Сквиря, вул. Щорса, 7
(044) 501–75–69
www.doradoalliance.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 2600 від 01.09.2006 р.

Насильство проти жінок – це порушення прав людини, що за самою своєю природою позбавляє їх здатності користуватися основними свободами. Це часто стає причиною подальшого жорстокого ставлення до них і серйозно перешкоджає подоланню нерівності між жінками та чоловіками в суспільстві. Насильство проти жінок шкодить мирові, безпеці та демократії у Європі. Держави несуть відповідальність за повагу, захист і дотримання прав людини щодо всіх своїх громадян. Тому держави повинні забезпечити вжиття всіх розумних заходів для запобігання, розслідування та покарання всіх форм насильства проти жінок, зокрема насильства в сім'ї та вдома. Останнім часом багато держав – членів Ради Європи розпочали важливий процес збирання популяційних даних щодо розповсюдженості випадків насильства проти жінок-жертв, адміністративні дані служб, попри переваги існування інформаційних технологій, збирають рідко. Дані щодо домашнього насильства проти жінок можна збирати багатьма способами. У своєму «Кінцевому звіті щодо діяльності» Спеціальна група боротьби з насильством щодо жінок та домашнім насильством, подає чотири типи даних, які можна створювати та збирати для досліджень і боротьби з насильством проти жінок: дані на основі опитувань, дані від державних органів статистики, адміністративні дані та якісні дані. Це дослідження зосереджує увагу на адміністративних даних.

ВІЛЬНІ ВІД СТРАХУ. ВІЛЬНІ ВІД НАСИЛЛЯ

SAFE FROM FEAR. SAFE FROM VIOLENCE

www.coe.int/web/stop-violence-against-women-ukraine

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини континенту. Вона включає в себе 47 держав-членів, 28 з яких є членами Європейського союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію з прав людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства закону. Європейський суд з прав людини контролює здійснення Конвенції у державах-членах.

